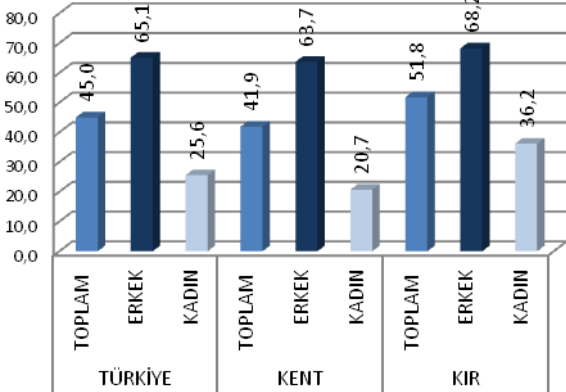

Türkiye'de İstihdam Oranları, 2011

2012

BURSA

İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ

RAPORU

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
BURSA ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ

İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ RAPORU
(2012)

Tuba BİNGÖL

İnci ÖZFUÇUCU

SUNUŞ

Bilgi çağının hakim olduğu günümüzde, sosyo-ekonomik süreçler başta olmak üzere hayatın her alanında sürekli bir değişim yaşanmaktadır. Bunun karşımıza çıkardığı en önemli sonuçlardan birisi de işgücü piyasasında ortaya çıkan değişimlerdir. Bu değişimlere ayak uydurabilmek için her türlü verinin sağlıklı bir biçimde, belirli standartlarda ve güncel olarak kayıt altında tutulması gerekmektedir.

Bu bağlamda yaşanan değişimi kontrol edebilmek, piyasanın gereksinim duyduğu nitelikli işgücünü ortaya çıkarmak, ülkemizin de en önemli ekonomik ve sosyal sorunlarının başında gelen işsizliğin azaltılması ve istihdamın arttırılmasına yönelik, işgücü arz ve talebinin doğru tespit edilmesi amacıyla İşgücü Piyasası Analiz çalışması gerçekleştirilmiştir.

Yapılan bu çalışma esnasında işgücü piyasasının en temel problemlerinden biri olan arz ve talep dengesizliğinin temelinde, işverenlerin isteğine uygun eleman bulamamasının önemli bir etken olduğu anlaşılmıştır. Bunun için işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman talepleri, Çalışma ve İş Kurumunun sunmuş olduğu aktif istihdam politikaları ve işgücü eğitim programları ile karşılanması için yoğun çalışmalar yürütmektedir. Böylece, Çalışma ve İş Kurumunun istihdam garantili kursları, işbaşı eğitim programları, mesleki eğitim kursları, girişimcilik projeleri ile mevcut iş arayanların mesleki bilgi ve becerilerinin arttırılarak işgücü piyasasına entegrasyonu sağlanacaktır.

Bu kapsamda, Bursa ilinde Eylül-Ekim 2012 tarihleri arasında, işgücü piyasasındaki arz ve talep dengesizliğini ortadan kaldırmak amaçlı İşgücü Piyasası Talep Araştırması gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına dayanılarak işverenlerin taleplerini karşılar nitelikte istihdam ve eğitim politikaları oluşturulacaktır.

Bursa İşgücü Piyasası Analiz çalışması uygulanan tüm işverenlerimize ve bu çalışma esnasında emeği geçen Bursa Çalışma ve İş Kurumu personeline katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Şahabettin HARPUT
Bursa Valisi

ÖNSÖZ

İyi işleyen bir işgücü piyasasının oluşabilmesi, işgücü arz ve talebinin temel niteliklerinin incelenip bunlara uygun önlemlerin zamanında alınmasına bağlıdır. İşgücü piyasasında arz ve talebin etkin bir şekilde eşleştirilmesi için işgücü piyasası bilgileri oldukça önemlidir. İşgücü piyasasının arz yapısı ile ilgili veriler daha nitelikli ve detaylı iken, talep yapısına ilişkin veriler ve çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Bu açığı da Türkiye İş Kurumu İşgücü Piyasası araştırmaları ile doldurmaya çalışmaktadır.

Yerel işgücü piyasası analizleri, işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi sunması, işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişmeleri izlemesi, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koyarak yerel düzeyde işveren ve iş arayan eşleştirmelerinin sağlanması bakımından son derece önemli bir çalışmadır. Elde edilecek sonuçlarla istihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması için oluşturulacak uygun aktif istihdam politikalarının geliştirilmesinde faydalı olacaktır.

Bu bağlamda Bursa Çalışma ve İş Kurumu personeline, ilimizde sektörler düzeyinde işgücü piyasasının ihtiyaçlarını ortaya çıkaracak, güncel durumu belirlemeye yönelik İşgücü Piyasası Analiz çalışması gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla işgücü piyasasına yönelik oluşan bu bilgiler doğrultusunda ilimizin genel, ekonomik ve sosyal durumu incelenmiş, işletmelerin istihdam payı ve ihtiyaç duyulan meslekleri tespit edilmiştir. Tespit edilen ihtiyaçlar doğrultusunda işletmelerin eğitim ihtiyacına cevap verilebilecek, eğitim ile işgücü piyasası arasındaki bağlantının etkili bir biçimde kurulması sağlanarak, çalışma hayatında, işgücünün işverenle doğru noktada buluşması sağlanacaktır.

Araştırma bilgi formunu cevaplayan tüm işverenlerimize ve bu raporun hazırlanmasında katkısı bulunan tüm İl Müdürlüğümüz personeline çalışmalarından dolayı teşekkür eder, Bursa ili İşgücü Piyasası Analiz çalışmasının, ilimize ve ilgili tüm taraflara yararlı olmasını temenni ederim.

Kasım TİLKİ
İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	i
ÖNSÖZ	ii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
YÖNETİCİ ÖZETİ	1
GİRİŞ.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM	5
İŞGÜCÜ PİYASASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ.....	5
İŞGÜCÜ PİYASASINI ETKİLEYEN UNSURLAR: ARKA PLAN	12
EKONOMİK VERİLER	12
NÜFUS GÖSTERGELERİ	15
EĞİTİM GÖSTERGELERİ	18
GENEL İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ	20
İŞKUR'A KAYITLI İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ	36
İKİNCİ BÖLÜM	43
İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI	43
AMAÇ VE YÖNTEM	43
İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM.....	46
AÇIK İŞLER.....	512
TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER.....	58
2012 YILINDA İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR	62
GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ	63
SONUÇ	677
KAYNAKÇA	71
EKLER.....	72
Ek 1- İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu.....	72
Ek 2- Ek 2a: Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi.....	76
Ek 2b: Tahmin ve Notasyonlar.....	76
Ek 2c: Örneklemeye Yapılan İller Listesi ve Örnek Sayıları.....	78
Ek 3- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü.....	79
Ek 4- Ek Tablolar	85
Ek 4- Ek 4a: NKA Kapsamında İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri.....	85
Ek 4- Ek 4b: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE 2011).....	857

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de İşgücüne Katılım Oranları.....	6
Tablo 2: İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler..	6
Tablo 3: Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı.....	8
Tablo 4: İşsizlik Oranları.....	9
Tablo 5: Yıllar İtibariyle Türkiye’de İşsizlik Oranları.....	10
Tablo 6: Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer.....	12
Tablo 7: Yatırım Teşvikleri, Bin, 2008-2012.....	13
Tablo 8: Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı, Bin, 2012.....	14
Tablo 9: Kurulan Kapanan Şirket İstatistikleri 2011-2012 Karşılaştırma.....	15
Tablo 10: Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Nüfus,Bursa,2011.....	16
Tablo 11: 2011 Yılı İl Ve İlçe Merkezi İle Belde Ve Köylerin Nüfus Yapısı.....	17
Tablo 12: Tr 41 Bölgesinin 15+ Yaş İşgücü Durumu (Bin),2009-2011.....	18
Tablo 13: İlk Ve Orta Öğretimde Okuyan, Yeni Kayıt Ve Mezun Öğrenci Sayıları,Bursa,2010-2012.....	19
Tablo 14: Orta Öğretim Öğrenci Sayıları, 2007-2012.....	20
Tablo 15: Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İstihdam Ve İşsizlik, Bin Kişi, Tr41, 2011.....	21
Tablo 16: Sektörel Olarak İstihdam Edilenler Tr41 (Bin),2011.....	23
Tablo 17: Geniş Yaş Grubuna Göre İstihdam Oranı,Tr41, %, 2011.....	24
Tablo 18:Türkiye Ve Tr41 Bölgesi Sgk Kayıtlılığına Göre İstihdam (Bin) 2011.....	26
Tablo 19: Daha Önce Çalışılan Faaliyete Göre İşsizlerin Eğitim Durumu,Tr41,Bin, 2011.....	31
Tablo 20: İş Arama Sürelerine Göre İlk Kez İş Arayanlar, TR41, Bin,2011.....	32
Tablo 21:Eğitim Düzeyine Göre İş Arama Süreleri, TR41, Bin, 2011.....	32
Tablo 22: Genç Ve Yetişkinlerin İşgücü Durumu, 2011.....	33
Tablo 23: İşgücü Dışında Bulunma Nedeni, TR41, Bin, 2011.....	34
Tablo 24: Kayıtlı İşsizlerin Yaş Grupları Ve Cinsiyete Göre Dağılımı, Bin, 2012.....	36
Tablo 25: Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Durumu Ve Cinsiyete Göre Dağılımı, Bin, 2012.....	37
Tablo 26: Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, Bin, 2012.....	38
Tablo 27: Eğitim Durumu Ve Cinsiyete Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, Bin, 2012.....	39
Tablo 28: Kamu Özel Ayrımına Göre Açık İşler, 2012.....	39
Tablo 29: Yaş Ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler, Bin, 2012.....	40
Tablo 30: Eğitim Ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler, Bin, 2012.....	40
Tablo 31: Sektörler Ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler, Bin, 2012.....	41
Tablo 32: Düzenlenen Kurs Ve Katılımcı Sayısı, 2012.....	41
Tablo 33: Kursa Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012.....	42
Tablo 34: İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırmaları (2007-2012)	44
Tablo35.Sektörlere Göre Çalışanların Dağılımı,%2012.....	47
Tablo 36. Sektörlere Göre Çalışanların Payı %,2012.....	48
Tablo 37. En Fazla Çalışanı Olan İlk On Mesleğin Toplam Çalışanlar İçindeki Oranı,%2012.....	50
Tablo 38. Sektörlere Göre Açık İşlerin Dağılımı Ve açık İş Oranı,%2012.....	52
Tablo 39. Ana Meslek Gruplarına Göre Açık İş Dağılımı ve Açık İş Oranı,%2012	53
Tablo 40. En Fazla Açık İşin Bulunduğu İlk On Beş Meslek,%2012.....	54
Tablo 41. Sektörlere Göre Temininde Güçlük Çekilen Meslekler, %,2012	58
Tablo 42. Temininde En Fazla Güçlük Çekilen İlk 15 Mesleğin Toplam İçindeki Dağılımı,%2012	59
Tablo 43. Temininde En Fazla Güçlük Çekilen Mesleklerin Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri,%2012.....	60
Tablo 44. Sektörlere Göre Net İstihdam Değişimi,%2012	62

Tablo 45. Aralık Ayı ve 2013 Yılı Haziran Ayı İtibariyle Net İstihdam Değişim Oranı NİDO,%,2012.....	63
Tablo 46 . 2012 Sonu İtibariyle Net İstihdam Artış ve Azalışı Beklenen Meslekler	65
Tablo 47. 30 Haziran 2013 Tarihi İtibariyle Net İstihdam Artış Ve Azalışı Beklenen Meslekler.....	66

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Türkiye'nin İstihdam Yüzdesi.....	7
Grafik 2: Seçilmiş Ab Ülkelerinde İstihdam Yüzdeleri.....	7
Grafik 3: Seçilmiş AB Ülkelerindeki İşsizlik Oranları.....	10
Grafik 4: Türkiye- AB İşsizlik Oranı Karşılaştırma.....	11
Grafik 5: TR41-Türkiye GSKD Karşılaştırma.....	13
Grafik 6: GSKD'in Sektörlere Göre Dağılımı.....	13
Grafik 7: Bursa Kamu Yatırım Oranları, %, 2012.....	14
Grafik 8: Bursa İli Yıllara Göre Nüfus.....	16
Grafik 9: Kayıtlı Olunan İle Göre Nüfus, 2011.....	17
Grafik 10: Bursa-Türkiye Karşılaştırmalı Nüfus Artış Hızı,%,2008-2011.....	17
Grafik 11: Bitirilen Eğitim Seviyesine Göre Nüfus,Bursa,2011.....	19
Grafik 12: İşgücüne Katılım, İstihdam Ve İşsizlik Oranları, %, 2010.....	20
Grafik 13: Yaş Gruplarına Ve Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım Oranı (%), Tr41, 2011.....	21
Grafik 14: Yıllar İtibariyle Cinsiyete Göre İstihdam Oranı,Tr41, %.....	22
Grafik 15: Cinsiyet Ve Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı, Tr41,%,2011.....	22
Grafik 16: Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı, Tr41,%,2011.....	23
Grafik 17: Eğitim Durumuna Göre Sektörel İstihdam, Tr41, %, 2011.....	24
Grafik 18: İşteki Duruma Ve Sektöre Göre İstihdam Edilenler (Bin), Tr41 Bölgesi, 2011.....	24
Grafik 19: İşyeri Büyüklüğüne Ve Cinsiyete Göre İstihdam (Tarım Dâhil), Tr41 Bölgesi, 2011.....	25
Grafik 20: Türkiye Ve Tr41 Tarım Ve Tarım Dışı Kayıt Dışı Çalışma Oranı, Tr41, %, 2011.....	26
Grafik 21: Türkiye Ve Tr41 Bölgesi Sgk Kayıtlılığına Göre İstihdam (%) 2011.....	27
Grafik 22: Türkiye Ve Tr41 Sektörel Kayıt Dışı Çalışma Oranı,%,2011.....	27
Grafik 23: Eğitim Durumuna Göre Kayıtdışılık (Bin),TR41, 2011.....	28
Grafik 24: İşteki Duruma Göre Kayıt Dışılık,TR41,Bin,2011.....	28
Grafik 25: Gençlerin Çalıştıkları Sektörler, Bin, TR41,2011.....	29
Grafik 26: Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı, Tr41, %, 2011.....	30
Grafik 27: Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranı, Tr41,%, 2011.....	30
Grafik 28: İlk Kez İş Arayanların İş Arama Sürelerine Göre Dağılımı, Tr41, %, 2011.....	31
Grafik 29: Eğitim Durumuna Göre İşgücü Dışında Bulunma Oranı, %,TR41, 2011.....	34
Grafik 30: Kayıtlı İşsizler İçinde Kadın Payı , % , 2012.....	37
Grafik 31: Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ve İşsizlik Ödeneği Oranları, %, 2012.....	38
Grafik 32. İşyerlerinin Sektörlere Göre Dağılımları, %, 2012.....	46
Grafik 33. Meslek Gruplarına Göre Çalışan Sayısı,%,2012.....	49
Grafik 34. Ana Meslek Gruplarına Göre Cinsiyet Oranları, %,2012	50
Grafik 35. Açık İşler İçin Talep Edilen Eğitim Düzeyi % ,2012.....	55
Grafik 36. Açık İşler İçin Talep Edilen Beceri Düzeyleri Oranları (%),2012	56
Grafik 37. Açık İşlerin Karşılama Yolları ,%, 2012.....	56
Grafik 38. Ana Meslek Gruplarına Göre Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Oranları (%),2012.....	59
Grafik 39. Mesleklerin Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri Oranı,%,2012	61

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

AİO: Açık iş Oranı

Bk: *Bakınız*

EUROSTAT: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi

ILO: International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

ISCO: International Standard Classification of Occupations (Uluslararası Meslek Sınıflama Standardı)

İBBS: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması

İO: işsizlik oranı

İKO: İşgücüne katılma oranı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

İPA: İşgücü Piyasası Analizi

NACE: European Classification of Economic Activities (Avrupa Birliği'nde Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması)

NİDO: Net İstihdam Değişim Oranı

OECD: Organization for Economic Co-operation And Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

TİPA: Türkiye İşgücü Piyasası Analizi

TMS: Türk Meslekler Sözlüğü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

2011 yılı sonuçlarına göre Bursa ilinin %69'u çalışma yaşındadır. Bursa sanayisinin gelişmişliği, tarım alanlarının varlığı ve hizmet sektörünün gelişmesine paralel olarak göç alan bir ildir. Net göç hızı binde +6,5'tir. Bursa en çok göç alan iller arasında 7. sıradadır. Bursa'ya en çok 20-24 yaş arası nüfus göç etmektedir.

Bursa ilinin yaş dağılımı genel olarak Türkiye ortalamasına paralellik göstermektedir. Nüfusun %50,02'si erkek, %49,98'i ise kadın nüfustur. 0-14 yaş arası nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %23, çalışabilir nüfusun payı %69, yaşlı nüfusun ise payı %8 olarak gerçekleşmiştir. 30-34 yaş arası nüfus en fazla nüfusa sahiptir. Nüfusun %89'u il ve ilçe merkezlerinde oturmaktadır. Kentleşme oranı daha fazladır. Bursa geneli nüfus artış hızı Türkiye genelinden daha yüksektir. Bunda Bursa'nın göç alması büyük bir etkidir.

Bursa ili nüfus verileri incelendiğinde en fazla %28,9 ile ilköğretim mezunu nüfus bulunmaktadır. Bunu lise ve dengi okul mezunları (%23,2) izlemektedir. İlin istihdam göstergeleri açısından ilköğretim ve ortaöğretim mezuniyet verileri çok önemlidir. Çünkü okula devam etmeyen genç nüfus potansiyel işgücünü oluşturmaktadır. Bu kesim ilk kez iş arayan kesim olarak öncelikle potansiyel işsiz olarak işgücü piyasasına giriş yapacaktır. Bursa ilinde 2010/2011 döneminde toplam 66.839 kişi mezun olmuştur. Bu toplam içinde bunların % 60,8'i ise ilköğretim mezunu, %16,8'i ortaöğretim mezunu ve %22,4'ü mesleki ve teknik orta öğretim mezunudur. 2010/2011 dönemi içinde toplam 506.183 kişi mevcut öğrenim hayatlarına devam etmektedir. 2011-2012 yıl döneminde 513.250 kişi öğrenim hayatına devam etmektedir.

TR41 bölgesinde kurumsal olmayan nüfus toplamı 2.753.000 kişidir. Bu nüfusun yaklaşık olarak %6 'sı okuma yazma bilmemekte, %65'i ise lise altı eğitimlidir. İstihdam edilenlerin %60'ı lise altı eğitimi olan ve okuma yazma bilmeyen kişilerden oluşmaktadır. TR41 bölgesindeki işsizlerin %46'sı, işgücüne dâhil olmayan nüfusun ise %19 'u lise ve yükseköğretim mezunudur. İşgücüne katılım oranı yaş ve cinsiyete göre incelendiğinde bölgede kadınların işgücüne katılım oranı %27,5, erkeklerin ise %70,1 dir.

Toplam işgücü Türkiye genelinde 2009-2011 yılları arasında %7'lik bir artış göstermiştir. TR41 bölgesinde işgücünün %29'luk bölümünü kadınlar, %71'lik bölümünü ise erkekler oluşturmaktadır. Bursa ilinde işgücüne katılım oranı %48,4, işsizlik oranı %10,5 olduğu görülmekte ve bu oranlar Türkiye ortalamasının altındadır. İstihdam oranı ise %43,3 ile Türkiye ortalamasının üstündedir. Bursa ili tüm göstergelerde TR41 bölgesi ortalamasının üstündedir. Bunda Bursa ilinin nüfus yoğunluğunun ve ekonomik gelişmişliğinin etkili olduğu görülmektedir.

Bursa ilinde 2010 yılı işsizlik ortalaması %10,5 ile Türkiye ortalamasının altında gerçekleşmiştir. Bu oran ile iller arasındaki sıralamada 41. sıradadır. İşgücüne katılım oranı %48,4 olarak gerçekleşmiştir. İşgücüne katılım oranı kadınlarda %27,5, erkeklerde %70,1 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde işgücüne katılım oranının en yüksek olduğu yaş grubu 25-34, kadınlarda ise 20-24 yaş grubudur. Kadın ve erkeklerde işgücüne katılım oranının en düşük olduğu yaş grubu 55 ve üzeridir. İstihdam oranı TR41 bölgesinde %42,3 olarak gerçekleşirken Bursa'da ise %43,3 ile Türkiye ortalamasının üzerindedir.

2012 yılı işgücü piyasası talep araştırması sonucuna göre işyerleri %28,7 pay ile en çok imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu sektörü %16,6 ile toptan ve perakende ticaret ve %6,9 ile inşaat izlemektedir.

En fazla çalışanı olan sektör %39 oranla imalat sektörüdür. İkinci sırada %15 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri ve üçüncü sırada %9 pay ile toptan ve perakende ticaret gelmektedir. Yani çalışanların %63'ü bu üç sektörde toplanmıştır.

Toplam çalışanların %74'ü erkek %26'sı kadınlardan oluşmaktadır. Kadınların biraz daha ağırlık kazandığı sektörlerdeki işyerlerinin toplam işyerleri içindeki payı çok azdır. Örneğin çalışanların %66,3'ü kadın olan insan sağlığı sosyal hizmet faaliyetlerindeki işyerlerinin toplam içindeki payı %4,7, çalışanların %56,9'unun kadın olduğu eğitim sektörü işyerlerinin toplam ağırlığı içindeki oranı %5'tir.

Kadın ve erkek çalışan sayılarının en fazla olduğu sektör imalat sektörüdür. Bu sektörde kadın çalışan oranı %25,4 erkek çalışan oranı ise %74,6'dır. Kadın ve erkek çalışan oranlarının yakın olduğu sektörler ise; finans ve sigorta faaliyetleri %52 erkek %48 kadın çalışan, konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetleri %59 erkek %41 kadın çalışan ve %43 erkek %57 kadın çalışan ile eğitim sektörüdür.

İlde ana meslek grupları dağılımında ilk sırada %23,2 pay ile nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışanlar gelmektedir. İkinci sırada %16,9 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, üçüncü sırada ise %15,6 ile hizmet ve satış elemanları grubu yer alır. Ana meslek gruplarının cinsiyete göre dağılımına baktığımızda profesyonel meslek mensuplarının %48'i ve büro hizmetlerinde çalışanların %45'i kadındır. Buna karşın hizmet ve satış elemanları, nitelikli tarım, ormancılık, su ürünleri çalışanları ve sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanların sadece %15'i kadınlardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan işyerleri itibariyle en fazla açık iş sayısı %46'lık pay ile imalat sektöründedir. İmalat sektörü hem işyeri sayısı hem de çalışanlar bakımından da en önde gelen sektördür. Açık iş sayısında ikinci sırada %11,4 ile toptan ve perakende ticaret üçüncü sırada %9,6 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri izlemektedir.

Bursa ilinde açık iş oranı %3'tür ve bu oran %3,3 olan Türkiye açık iş oranıyla paralellik gösterir.

Ana meslek grupları itibariyle açık iş sayısına baktığımızda ilk sırada %27,5 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, ikinci sırada %23,4 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, üçüncü sırada ise %13,6 ile nitelik gerektirmeyen meslekler gelmektedir.

Saha çalışmasından elde edilen veriler doğrultusunda Bursa genelinde açık işlerin en fazla olduğu ilk beş meslek şu şekilde sıralanmaktadır; beden işçisi(genel), beden işçisi(temizlik), makineci(dikiş), üretim planlama memuru ve güvenlik görevlisidir.

İşverenlerin çoğu açık işlerde talep edilen eğitim düzeyine %32 oranla lise altı cevabını vermişlerdir. Açık işlerde ilk sırada yer alan beden işçisi(genel) ve temizlik görevlisi mesleklerinde istenilen eğitim düzeyi de lise altı olarak cevaplanmıştır. Burada şaşırtıcı olan makineci(dikiş), üretim planlama memuru, güvenlik görevlisi, brode makinesi operatörü ve dokumacı gibi bir eğitim ve beceri isteyen meslekler olmasına rağmen bu meslekler için istenen eğitim düzeyinin fark etmez olması dikkat çekicidir. Bunun arkasında işverenin eğitim düzeyinden çok meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemeleri etkindir.

Temininde en zorluk çekilen meslek %5,2 oran ile beden işçisi(genel)' dir. Bu mesleği %4,7 ile makineci(dikiş), %2,7 ile kompleci-dokumacı ve beden işçisi temizlik, %2,5 ile satış elemanı ve %2,3 ile konfeksiyon işçisi meslekleri izlemektedir.

Bursa ilinde anket kapsamına alınan işletmelerde 2012 yılı içinde alınan eleman sayısı çıkarılan eleman sayısından 13.104 kişi fazladır. İlde net istihdam değişimi %22'lik oranda artış göstermiştir. Sektörler itibariyle net istihdam artışı en yüksek olan %15 oranıyla idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörüdür. Bilgi ve iletişim, diğer hizmet faaliyetleri, eğitim ve su temini; kanalizasyon, atık yönetimi iyileştirme faaliyetlerinde net istihdam azalışı vardır. Yani bu sektörlerde çıkışlar girişlerden fazladır.

Net istihdam değişim oranı ilde %6,7'dir. Türkiye'de ise bu oran %5,7'dir. Bu noktadan hareketle, il genelinde ortaya çıkan istihdam artışının Türkiye genelinde gerçekleşen istihdam artışının üzerinde olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. İlde sektörler itibariyle net istihdam değişim oranının en yüksek olduğu sektör %30 pay ile idari ve destek hizmet faaliyetleridir. Bu sektörü %15,7 ile madencilik ve taş ocakçılığı ve %14 ile inşaat izlemektedir.

Kısa vadede En fazla net istihdam artışının beklendiği iki sektör; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri ile İmalattır. Bursa genelinde 31 Aralık 2012 itibariyle beklenen her 100 kişilik istihdam artışının 71'inin söz konusu sektörlerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan; Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım, Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor ile Ulaştırma ve Depolama sektörlerinde söz konusu tarih itibariyle net istihdam azalışı beklenmektedir.

İlde orta vadede en fazla net istihdam artışının beklendiği üç sektör; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri, İnşaat ile İmalattır. Bursa genelinde 30 Haziran 2013 itibariyle beklenen her 100 kişilik istihdam artışının 59'unun söz konusu sektörlerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan; Eğitim sektöründe söz konusu tarih itibariyle net istihdam azalışı beklenmektedir

2013 yılı Haziran ayı sonu itibariyle en fazla net istihdam artışı beklenen ilk beş meslek; beden işçisi(inşaat), beden işçisi(temizlik), yer altı maden işleme hazırlık elemanı, cam mamul işletmecisi(finisaj) ve güvenlik görevlisidir.

İlde 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle idari ve destek hizmet faaliyetlerinde %6 olan NİDO, kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor sektöründe ise -5'tir. Kısa dönemde idari ve destek hizmet faaliyetleri genişlemeyi hedeflerken, kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor sektöründe yer alan işyerleri küçülme beklenmektedir. İmalatta ise net istihdam değişim oranı %2,4 iken inşaat sektöründe %3,7'dir.

2013 yılının ilk yarısı sonu itibariyle inşaat sektöründe %14,8 olan NİDO, eğitim sektöründe -0,9'dur. Orta vadede inşaat sektörü genişlemeyi hedeflerken, eğitim sektöründe yer alan işyerlerinde küçülme beklenmektedir. Bu sonucun oluşmasında mevsimselliğin önemli etkisi vardır. İnşaat sektörünün ilkbahar ve yaz aylarında büyümesi buna karşın eğitim sektörünün küçülmesi olağandır.

GİRİŞ

Bursa İşgücü Piyasası Analizinin amacı, işgücü piyasasının genel yapısının incelenmesi, arz ve talebin tespitinin yapılması ve işsizlerin durumunun araştırılmasına yöneliktir.

İş piyasası tam istihdamın sağlanması açısından tüm ülkelerin özellikle üzerinde durdukları ana konudur. Günümüz dünyasında da ekonomik büyümenin yanı sıra istihdam ve özellikle de işsizlik oranları verileri üzerinde durulmaktadır. İş piyasası emek arz ve talebinin dengede olması halidir. Gerçek piyasa koşullarında bu pek olmasa da ana hedef budur. Dinamik bir yapıya sahip olan işgücü piyasası ekonomik durum ve yapıyı sürekli etkiler bir haldedir. Ayrıca ekonomik kriz ve durgunluklarda istihdam oranlarını etkilemektedir. Kendi içerisinde dengeyi sağlayamayan iş piyasasında işsizliğin azaltılması ya da kabul edilebilir bir seviyeye çekilebilmesi için gelişmiş ülkelerde dâhil tüm ülkeler sosyal politika uygulaması olarak aktif istihdam politikaları uygulamaktadırlar.

İstihdama aracılık eden kamu kurum ve kuruluşlarının, özel istihdam kuruluşlarının, küreselleşmeyle birlikte meydana gelen değişimlere uyum sağlaması amacıyla hizmet pazarının daha fazla büyütülerek aktif işgücünün verimli bir şekilde yönlendirilmesi ve yönetilmesi gerekmektedir. Bu sebeple de istihdam politikalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için kamu istihdam kurumlarının yapması gereken işlerin başında iş piyasasının durumuna ilişkin araştırma ve analiz çalışmalarının yapılması gelmektedir.

Bu yapacağımız çalışma 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde işgücü piyasasının genel görünümü hakkında bilgi verildikten sonra ekonomik veriler, nüfus verileri ve eğitim verileri baz alınarak işgücü piyasasını etkileyen faktörler hakkında bilgi verilecektir.

İkinci bölümde ise Bursa ili " İşgücü piyasası talep araştırması " sonuçları hakkında genel veriler ve yorumları yer alırken, bu araştırmanın amaç ve yöntemi hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca anket çalışmasına dayanılarak il genelinde elde edilen açık işler, mevcut istihdam, işyerleri, temininde güçlük çekinle meslekler, 2012 işe giriş ve çıkışlar ve gelecek dönemde beklenen istihdam eğilimleri üzerinde durulacaktır.

Gerçekleştirilen çalışma ile ilimizde, aktif işgücü programları etkin bir şekilde uygulanabilecek, nitelikli insan gücü ve kalifiye işgücü kaynaklarının yetiştirilmesi, istihdam olanaklarının arttırılması ve işsizliğin azaltılması sonucunda işgücü piyasasında Kurumumuzun etkinliği sağlanmış olacaktır.

Tüm iller ve Türkiye Geneli için ayrı ayrı hazırlanan İşgücü Piyasası Analizi Raporlarına www.iskur.gov.tr adresi üzerinden erişebilirsiniz.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

İş Piyasası Kavramı

İş piyasası, üretim ve üretim faktörlerinden oluşan bir sistemdir. Üretim, insan ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetler elde etmeye yönelik çabaların tümüdür. Üretim faktörleri ise, mal ve hizmetlerin elde edilebilmesi için gereken kaynaklardır.

Üretim faktörleri;

1. Emek(İş gücü)
2. Doğal kaynaklar(Tabiat)
3. Sermaye
4. Teşebbüs(Girişimci)

Çalışma ekonomisi üretim faktörlerinde özellikle emek ile ilgilenmektedir. Emek iktisadi faaliyetlerin insan unsurudur. Emeğe yönelik sosyal politikalar temel sosyal politikalar arasındadır. Günümüzde de emeğin karşılığı olan ücretin korunmasına yönelik asgari ücret uygulaması, çalışanların işyerinde ruhsal ve fiziki olarak sağlığının korunması, yıllık izin, hafta tatili, günlük dinlenme gibi uygulamalar sosyal politikalar kapsamında yapılmış uygulamalardır.

Üretim faktörlerinde olan emeğin bir ülkede toplam emek arzını ifade eden işgücünün emek talebi ile buluşma sahasına işgücü piyasası denilmektedir. Yani başka bir ifade ile toplumda çalışanların işe yerleştirildiği ve istihdam kararının verildiği piyasaya iş piyasası adı verilir. Her piyasada olduğu gibi iş piyasasında da arz ve talep söz konusudur. İş piyasası emeğini arz edenler ile emek talebinde bulunanların birbirini aradığı piyasadır. Arz tarafında iş arayanlar yani çalışma istediği ve gücüne sahip; talep tarafında ise, üretimi sağlayabilmek için işgücü arayan işverenler bulunmaktadır.

İş Piyasası Ve İşgücü, İstihdam Ve İşsizlik

İşgücü bir ülkede istihdam edilenler yani çalışanlar ile çalışma istediği içinde olanlar ve iş bulma gayreti içinde bulunanların toplamından oluşmaktadır. Başka bir ifade ile istihdam edilenler ile işsizler toplamı işgücünü vermektedir. İşgücünün toplam nüfusa bölünmesi ile de işgücüne katılım oranı bulunmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi, ekonomik yapı ve ekonomik yapıdaki değişim işgücü katılım oranını etkilemektedir. Tarım sektöründe yardımcı aile statüsünde işgücüne katılım çok yüksek olmaktadır. Diğer yandan tarım alanlarının küçülerek kırdan kente göçle birlikte ev kadını statüsündeki kişiler işgücüne aktif bir şekilde katılım sağlayamamaktadırlar. Ayrıca eğitim süresinin uzaması da işgücüne katılım oranlarının düşmesine neden olmaktadır. Kısacası yukarıda saydığımız faktörlerin varlığı nedeniyle Türkiye gibi sosyo ekonomik açıdan değişim sürecinde olan ülkelerde işgücü katılım oranının düşmesine neden olmaktadır.

Aşağıdaki tabloda da Eylül 2011- Eylül 2012 dönemleri arasındaki 1 yıllık kadın erkek işgücüne katılım oranları görülmektedir. Eylül 2011'den Ekim 2011'e geçişte, Aralık 2011'den Ocak 2012'ye geçişte ve Temmuz 2012'den Ağustos 2012'ye geçişte işgücüne katılım oranlarında bir azalış olmakla birlikte genel olarak işgücüne katılım oranları yükseliş içerisindedir.

Tablo 1. Türkiye’de İşgücüne Katılım Oranları

DÖNEMİ	Türkiye-İşgücüne katılım oranı-Erkek(%)*	Türkiye-İşgücüne katılım oranı(%)	Türkiye-İşgücüne katılım oranı-Kadın(%)*
Eylül 11	72.2	50.4	29,5
Ekim 11	71.7	50.0	29
Kasım 11	71.3	49.4	28,3
Aralık 11	70.4	48.5	27,4
Ocak 12	69.7	48.2	27,2
Şubat 12	69.1	47.9	27,4
Mart 12	69.8	48.6	27,9
Nisan 12	70.6	49.6	29.2
Mayıs 12	71.4	50.5	30.2
Haziran 12	71.7	50.8	30,6
Temmuz 12	71.9	50.8	30,3
Ağustos 12	71.9	50.7	30,1
Eylül 12	72.0	51.0	30,7

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Tablo 2. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

GÖSTERGELER	2006	2007	2008	2009	2010	2010 *	2011 *
Çalışma çağındaki nüfus(Bin kişi)	49,174	49,994	50772	51,686	52,541	52,645	53,734
İşgücü(Bin kişi)	22,751	23,114	23,805	24,748	25,641	26,166	27,406
İstihdam(Bin kişi)	20,423	20,738	21,194	21,277	22,594	23,195	24,884
İşsiz(Bin kişi)	2,328	2,376	0,611	3,471	3,046	2,971	2,521
İşgücüne katılma oranı(Yüzde)	46,3	46,2	46,9	47,9	48,8	49,7	51
İstihdam oranı(Yüzde)	41,5	41,5	41,7	41,2	43	44,1	46,3
İşsizlik oranı(Yüzde)	10,2	10,3	11	14	11,9	11,4	9,2
Tarım dışı işsizlik oranı(Yüzde)	12,7	12,6	13,6	17,4	14,8	14,5	11,9
Genç nüfusta işsizlik oranı(Yüzde)	19,1	20	20,5	25,3	21,7	21,1	18,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

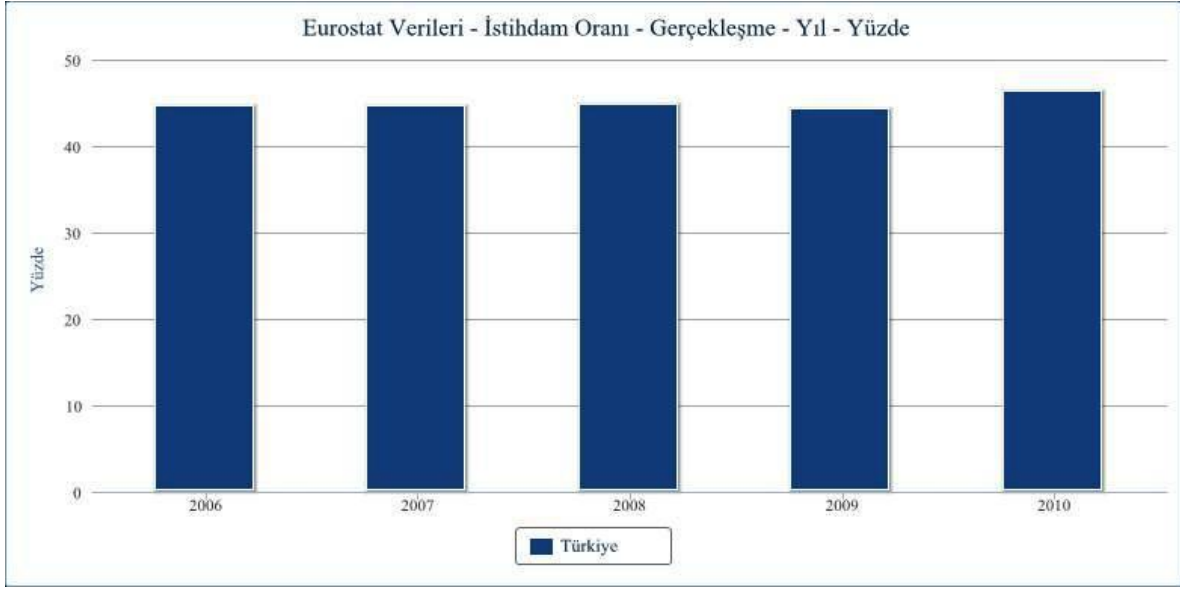
Yukarıdaki tabloya göre ülkemizdeki çalışma çağındaki nüfus her yıl 800 bin kişi artmaktadır. Bu nüfusunda yaklaşık 400 bin kişisi işgücüne katılmaktadır. Dolayısıyla işgücüne katılım oranı 2009 yılında yaşanan krize rağmen 2009 yılından 2010 yılına geçerken 893 bin kişilik bir artışla en yüksek artışı yaşamıştır. İstihdam edilen kişi sayısında ise 2010 yılına geçerken 1 milyon 377 kişilik bir artış yaşanmıştır. İşsizlik oranı ise yüzde 14’lerden tek hanelere kadar gerilemiştir. İşgücünde Ağustos ayı itibariyle bir önceki yıla göre 1 milyon 240 bin kişilik bir artış yaşanmıştır. İstihdam ise 1 milyon 689 kişi artmıştır. Genç nüfusun işsizlik oranı ise 2009 yılında 25,3 iken 2011 yılına gelindiğinde 18,6’lara kadar gerilemiştir.

İş piyasasındaki diğer önemli bir kavramda istihdamdır. İstihdam kişilerin bir işinin olması ya da işte çalışması durumudur. ABD’de haftada 1 saat ücret karşılığı çalışan kişiler bile istihdama dâhil kabul edilmektedir. Emeğini arz eden ve makul istihdam şartları içerisinde iş bulup, çalışanların toplamı istihdam seviyesini meydana getirir ve istihdam edilenlerin işgücü sayısına oranı istihdam oranını vermektedir. TÜİK’ e göre ise referans döneminde işbaşında olanlar ve fiilen çalışmadıkları halde çalışmaya hazır olan çalışma çağındaki nüfus da istihdam edilen nüfustur. Uluslar arası Çalışma Teşkilatı (ILO) kabul edilen

belirli bir dönemde belirli bir yaş aralığında belirli bir kazanç elde etmek amacıyla veya aile menfaati için ücretli olarak veya kendi işinde çalışanlar istihdamı oluşturmaktadır.

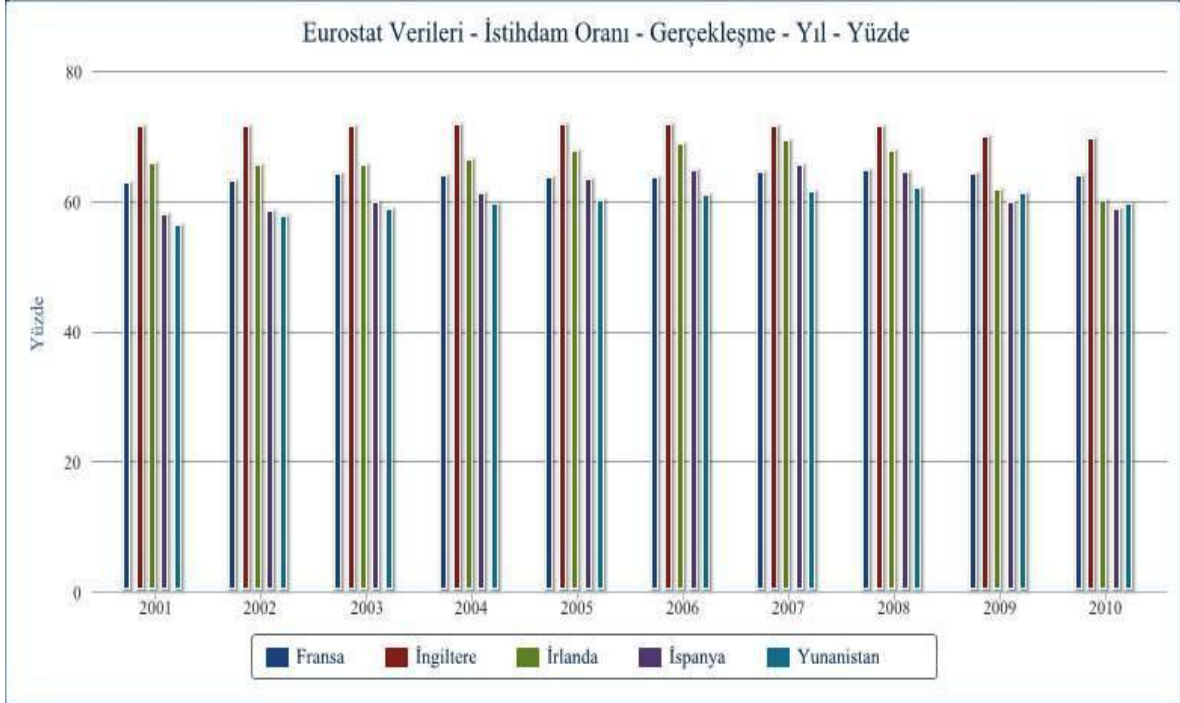
Grafik 1. Türkiye'nin İstihdam Yüzdesi

Kaynak: Gelir politikaları genel müdürlüğü,EUROSTAT verileri, www.gep.gov.tr

Türkiye'nin istihdam yüzdesi genel olarak aynı yüzdede seyir ederken 2010 yılına gelindiğinde bir artış yaşanmıştır.

Grafik 2. Seçilmiş AB Ülkelerinde İstihdam Yüzdeleri

Kaynak: Gelir politikaları genel müdürlüğü,EUROSTAT verileri, www.gep.gov.tr

Tablodaki AB üyesi ülkelere bakacak olursak en yüksek istihdam seviyesine İngiltere sahiptir. İngiltere'yi İrlanda, Fransa ve İspanya izlemektedir. En düşük istihdam ise Yunanistan'dadır.

Tablo 3. Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı

SEKTÖR	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tarım	29,5	27,3	26,4	26,2	23,9	26,6	25,7
Sanayi	19,4	19,7	19,7	19,9	20,4	19,3	19
Hizmetler	51,1	53	53,8	53,9	50	47,4	48
İnşaat	5,3	5,7	5,8	5,8	5,7	6,7	7,2
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK, Haber bülteni, Sayı:11, www.tuik.gov.tr

Günümüzde hizmet sektörü dünyada istihdamın en fazla olduğu sektör haline gelmiştir. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi sektörel dağılımdaki en büyük pay hizmet sektörüne aittir. Bunu daha sonra sırayla tarım, sanayi ve inşaat sektörü takip etmektedir. İstihdam oranlarına baktığımızda bize o ülkedeki işsizlik oranları, ekonomik istikrar hakkında bilgi vermektedir. Tam istihdam ise sadece teoride var olan gerçekte ise var olması pek mümkün olmayan bir durumdur. Çoğu iktisatçıya göre % 4- 5,5 arası işsizlik oranında tam istihdamın sağlandığı kabul edilmektedir.

İstihdamla ilgili bir diğer kavram ise eksik istihdamdır. Uluslar arası Çalışma Teşkilatı’nın (ILO) tanımına göre, meslek becerisi dikkate alındığında bir kişinin belli bir işi normlara ve alternatif işe göre yetersiz kalması durumuna eksik istihdam denilmektedir. Eksik istihdam iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri görülebilir eksik istihdam, diğeri ise görülemez eksik istihdamdır.

1. **Görülebilir Eksik İstihdam:** Bu istihdamda kişiler çalışma istek ve arzusunda olmalarına rağmen çalışma saatleri normal çalışma saatlerinin altındadır. Haftada 40 saatten az çalışanlar eksik istihdam olarak kabul edilir.
2. **Görülemez Eksik İstihdam:** Bu tip istihdam da ise çalışma saatlerinde herhangi bir kısıtlama olmamasına rağmen ve çalışma karşılığı elde edilen gelir aşırı derecede az kalmakta ve yapılan işler kişilerin beceri düzeyinin üzerinde kaldığı için eksik istihdam oluşmaktadır. Kişinin çalıştığı ekonomik ünitelerin verimliliği aşırı derecede düşüktür. Yüksek iş baskısının çok fazla olduğu, işsizlik ödeneği ve kıdem tazminatı gibi uygulamaların olmayışı kişileri bu şekilde işe başlamaya itmektedir.

TÜİK ise eksik istihdamı iki temel kategoride incelemektedir. Bunlar: Zamana bağlı eksik istihdam ve Yetersiz istihdam’dır.

1. **Zamana Bağlı Eksik İstihdam:** Toplam hafta içerisinde 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla çalışma isteğinde olan ve daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişidir.
2. **Yetersiz İstihdam:** Zamana bağlı eksik istihdam kapsamında yer almamak koşulu ile referans haftasında istihdamda olan ve son 4 hafta içinde mevcut işini değiştirmek için veya mevcut işine ek bir iş aramış olmak ve böyle bir iş bulunduğu takdirde 2 hafta içinde çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

İş piyasasına ilişkin bir diğer önemli kavram ise işsizliktir. İşsizlik, çalışma istek ve arzusunda olup, emek piyasasında iş aramasına rağmen iş bulunamaması durumuna işsizlik denilmektedir. İşsizlikte üç ana kavram bulunmaktadır. Bunlar: Kişinin işinin olmaması, Kişinin iş araması ve Kişinin işe başlamaya hazır olmasıdır. İşsizlik önceleri sadece gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere özgü bir kavram olarak gelişmiştir. Ancak yaşanan krizlerden sonra gelişmiş ülkelerde de işsizlik problemleri yaşanmaya başlamıştır. Özellikle AB’ ye üye ülke olmasına rağmen İspanya ve İrlanda’da işsizlik rakamları 2008 yılından itibaren 2 haneli rakamlara ulaşmıştır.

Temelde üç tür işsizlik türü kabul edilmektedir. Bunlar:

- 1. Arızı (Frictional) İşsizlik:** Bu işsizlik kişilerin her hangi bir işten çıktuktan sonra başka bir iş bulana kadar yaşamış oldukları işsizliktir. Kısa süreli işsizlik olarak da geçmektedir.
- 2. Yapısal (Structural) İşsizlik:** Bu işsizlik dinamik bir yapı sonucunda oluşan bir işsizliktir. Bu işsizliğin ana nedeni işverenin ihtiyaç duyduğu ana vasıflar ile iş arayanın vasıflarının bir birine uymamasıdır.
- 3. Konjonktürel (Cyclical) İşsizlik:** Ekonomide mevcut olan daralma, kriz, sıkıntı vb. nedenlerden ötürü kişilerin işlerini kaybetmeleri sonucunda meydana gelen işsizliktir. Özellikle son 20 yılda meydana gelen krizler bu tür işsizliklere neden olmuştur.

Tablo 4. İşsizlik Oranları

ÜLKELER	2008	2009	2010	2011(EYLÜL)
ESTONYA	5,5	13,8		
LETONYA	7,5	17,6	17,1	
LİTVANYA	5,8	14	13,7	
İNGİLTERE	5,6	7,6	7,8	
İZLANDA*	3	7,2	7,5	
İSPANYA	11,3	18	20,1	22,6
İRLANDA	6	11,8	13,5	14,2
HIRVATİSTAN	8,4	9,6	11,8	13,7
PORTEKİZ	7,7	9,6	10,9	12,5
FRANSA	7,8	9,6	9,7	9,9
MACARİSTAN	7,8	9,4	12,2	9,9
POLONYA	7,1	10	9,7	9,4
TÜRKİYE**	11	8,2	11,9	9,2
ABD	5,8	14	9,6	9,1
KANADA*	6,1	8,3	8	7,3
İSVEÇ	6,2	8,3	8,4	7,2
DANİMARKA	3,3	6	7,5	7,1
RUSYA*	6,4	8,2	7,2	6,1
ALMANYA	7,3	7,5	6,8	6
BREZİLYA*	7,9	68	5,3	6
JAPONYA	4	5,1	5,1	4,3
AB 27	7	8,9	9,6	9,7

Kaynak: Eurostat

(*) OECD Verileri (Ağustos- Eylül ayı verileridir.

(**) TÜİK Verileri- 2011 Ağustos ayı verisidir.

Avrupa Komisyonu İstatistik Ofisi (EUROSTAT) verilerine göre; işsizlikle mücadelede kriz öncesi dönemde model olarak gösterilen İrlanda'da işsizlik oranı yüzde 6'dan 13,5'e, İspanya'da yüzde 11,3'ten yüzde 20,1'e, Fransa'da yüzde 7,8'den yüzde 9,7'ye, dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD'de ise yüzde 5,8'den yaklaşık yüzde 9,6'ya çıkmıştır.

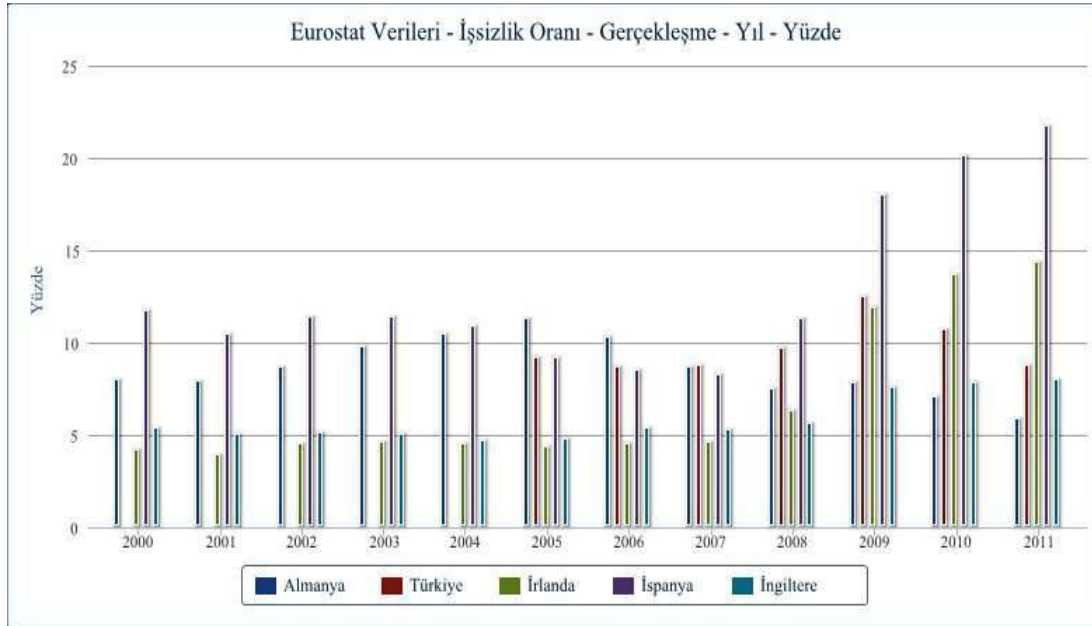
Tablo 5. Yıllar İtibariyle Türkiye'de İşsizlik Oranları

YILLAR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
İŞSİZLİK ORANLARI	6,5	8,4	10,3	10,5	10,3	10,3	9,9	9,9	11	14	11,9	9,1

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, www.tuik.gov.tr

İstihdam dünya çapında ülkelerin ve uluslar arası örgütlerin en önemli önceliği haline gelmiştir. Küresel krizle birlikte bütün ülkelerde işsizlik oranları yükselmiştir. Ancak, Türkiye hızlı bir şekilde toparlanmış ve istihdam yaratır bir hale gelmiştir. Türkiye ekonomisi 2007'den bu yana 4 milyonun üzerinde ek istihdam yaratmıştır. 2009 yılındaki 14 olan işsizlik 2010 yılında alınan tedbirlerle 11,9'a gerilemiştir. AB ülkelerinin çoğunda 2009'dan 2010'a geçişte işsizlik oranlarında yükseliş olurken Türkiye azalış eğilimine girmiştir.

Grafik 3. Seçilmiş AB Ülkelerindeki İşsizlik Oranları

Kaynak: Gelir politikaları genel müdürlüğü, EUROSTAT verileri, www.gep.gov.tr

Ayrıca işsizlikte ki bir diğer kavram da doğal işsizliktir. Piyasanın etkinliğini ölçmek amacıyla kullanılan teorik bir araçtır. Gerçekte işgücü piyasası koşullarına bakıldığında işgücünün küçük bir bölümü mutlaka işsiz kalacaktır. Buda işgücü piyasasının normal bir halidir.

İşsizlik konusu son yıllarda AB üyesi ülkelerde de en önemli sosyal ve ekonomik problemlerin birisidir. İşsizlik süresinin uzaması, bireyleri psikolojik, ekonomik ve sosyal yönlerden olumsuz yönde etkilemekte ve bir dizi toplumsal problemi de beraberinde getirmektedir. İşgücü piyasasının birbirinden farklılık göstermesi istihdam politikalarının farklılaşmasına neden olmuştur. Uygulamada incelendiğinde pasif istihdam politikalarından aktif istihdam politikalarına doğru bir geçiş yaşandığı gözlenmektedir. Bu bağlamda işsizlere vasıf kazandıracak ve işgücü piyasasına entegresini sağlayacak uygulamalar yoluna gidilmiştir. Bunlar:

- 1. Akif İstihdam Politikaları:** Aktif istihdam politikalarının kullanılması çok yönlü bir çalışma programı ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş bir eylem planı gerektirmektedir. Bu politikaların ana amacı işsizleri işgücü piyasasına katılımlarını sağlamak amacıyla eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi, istihdam olanaklarının artırılması gibi politikalardır.

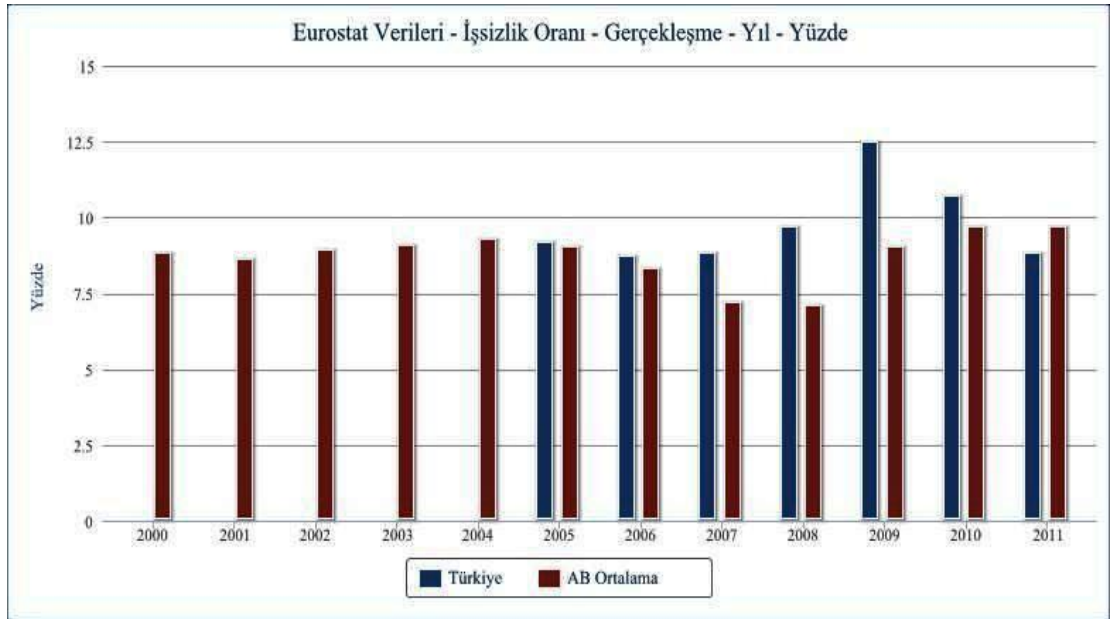
Aktif istihdam politikaları içerisinde işsizliği önlemeye yönelik önlemler 5 temel faaliyet alanında oluşmaktadır. Bunlar:

- Mesleki eğitim programları
- İstihdam arttırıcı sübvansiyonlar
- Kendi işini yapacaklara yapılan yardımlar
- İstihdam danışmanlığı hizmetleri
- Kamunun yeni istihdam alanları oluşturması

- 2. Pasif İstihdam Politikaları:** İşsizlikle birlikte ortaya çıkan gelir kayıplarını geçici olarak ortadan kaldırmaya yönelik tedbirlerdir. Genel olarak 2 alanda yapılmaktadır. Bunlar:

- İşsizlik sigortası
- İşsizlik yardımları

Grafik 4. Türkiye- AB İşsizlik Oranı Karşılaştırma

Kaynak: Gelir politikaları genel müdürlüğü,EUROSTAT verileri, www.gep.gov.tr

Türkiye ile AB işsizlik oranları karşılaştırıldığında 2005 yılından 2010 yılına kadar Türkiye'nin işsizlik oranları AB'den daha fazla iken, 2011 yılına gelindiğinde Türkiye'nin işsizlik oranı AB işsizlik oranının altına düşmüştür. Bunda 2010 yılından itibaren Avrupa ülkelerinin işsizlik büyük bir sorun haline gelirken Türkiye ise bu süreçte işsizlik oranlarında düşüş eğilimine girmiştir.

İŞGÜCÜ PİYASASINI ETKİLEYEN UNSURLAR(ARKA PLAN)

Bu kısımda işgücü piyasası ile ilgili olabilecek “Ekonomik Veriler” “Nüfus Göstergeleri” “Eğitim Göstergeleri” “Genel İşgücü Göstergeleri” “İŞKUR’ a Kayıtlı İşgücü Göstergeleri” ne ilişkin yorum, değerlendirme ve analizler yapılacaktır.

EKONOMİK VERİLER

Türkiye ekonomisindeki işgücü ile ilgili bilgiler ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gerçekleştirilen “Hane halkı İşgücü Anketi” sonuçlarına dayanmaktadır. Anılan anketler ülkemizdeki işgücü piyasasının yapısını ortaya koymaktadır. Ancak bu anket verilerin büyük bölümü Bursa iline özel değildir; NUTS2 bölümlenmesinde Bursa, Bilecik ve Eskişehir illerini kapsayan TR41 bölgesi bütününde mevcuttur.

Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülen en son 2003 yılından yayınlanan “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması(SEGE)” güncellendi. Kalkınma Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, SEGE-2011 çalışması ile illerin gelişmişlik düzeyleri farklı alanlardan seçilen değişkenler yardımıyla ölçüldü, bu ölçüm ve analizler sonucunda, il sıralamaları yapıldı ve aynı özelliklere sahip il grupları belirlendi. Yapılan bu çalışmaya göre 81 il içerisinde illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Bursa 6. Sırada yer almıştır.

Bir bölgede ya da ilde yer alan ekonomik faaliyetlerin yaşayan nüfusa, sosyal ve kültürel hayata yansımaları uygulanan politikaların etkinliği açısından son derece önemlidir. Bu anlamda gerçekleştirilen üretimin hangi düzeyde olduğu, yaratılan katma değer yapısı ve sektörel dağılımının incelenmesi o bölgenin mevcut durumunun ve potansiyelinin ortaya çıkarılmasında kritik bir öneme sahiptir.

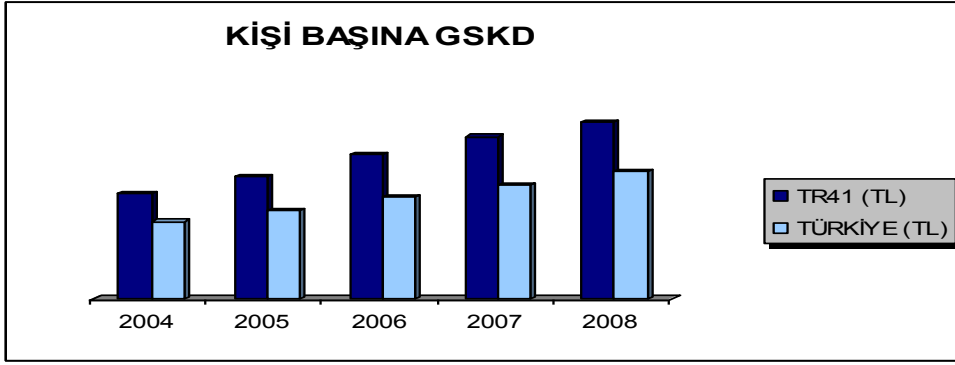
Tablo 6. Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer

KİŞİ BAŞINA GAYRISAFİ KATMA DEĞER (GSKD)		
YIL	TR41 (TL)	TÜRKİYE (TL)
2004	9.923	7.307
2005	11.542	8.338
2006	13.555	9.632
2007	15.231	10.744
2008	16.630	12.020

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Tablo 6’da ülke genelinde yaratılan kişi başına katma değer ile İBBS düzey 2 ye göre Bursa ilinin bulunduğu TR41 bölgesindeki katma değer karşılaştırılmıştır. Bu tabloya göre en düşük GSKD 2004, en yüksek GSKD ise 2008 yılında gerçekleşmiştir. TR41 bölgesinde 2004 yılında 9.923 olan GSKD 2008 yılına kadar sürekli bir artış halindedir. Aynı durum yıllar itibariyle GSKD’ de artış Türkiye genelinde de geçerlidir.

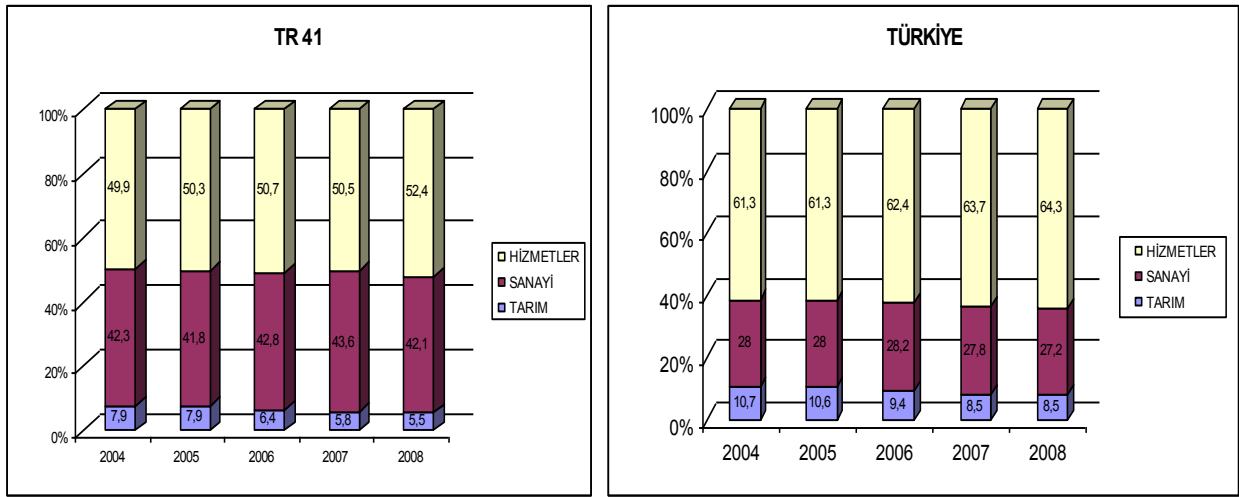
Grafik 5. TR41-Türkiye GSKD Karşılaştırma

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Kişi başına GSKD olarak, baz alınan yıllarda TR 41 bölgesinde ki veriler Türkiye ortalamasının üstündedir.

Grafik 6. GSKD'in Sektörlere Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Sektörlerin bölge ve Türkiye'deki GSKD payları yukarıda Grafik 6'da verilmiştir. TR41 bölgesinde Sanayi sektörünün belirtilen yıllarda %40'ın altına düşmediği ve Türkiye ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

Ticaret sektörünü de içine alan hizmetler sektörü hem bölge hem de Türkiye geneline göre sanayi ve tarım sektörüne kıyasla daha fazla paya sahiptir. Bölgedeki tarım sektörü katma değerinde, Türkiye genelinde olduğu gibi, düşüş eğilimi görülmektedir. Tarım sektöründe ki bu düşüş hizmet sektörüne kaymaktadır. Yıllar itibariyle hizmet sektörü incelendiğinde TR41 de 2004 yılında 49,9 olan oran 2008 yılına gelindiğinde 52,4'lere kadar yükselmiştir. Sanayi sektörü TR41 bölgesinde genel olarak sabitken Türkiye genelinde inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir. Tarım sektörü ise TR41 ve Türkiye genelinde de sürekli bir düşüş halindedir.

Tablo 7. Yatırım Teşvikleri, 2008-2012

YATIRIM TÜRÜ	Belge Adedi	Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
Yerli	81	6.230	17.985
Yabancı	769	4.740	19.383
Toplam	850	10.970	37.368

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı İstatistikleri

Tablo 7’de 2008-2012 yılları arasında Bursa ilinde 850 adet yatırım teşvik belgesi alınmış, bu belgelerin toplam yatırım tutarı yerli ve yabancı olmak üzere toplam 10.970 TL gelir sağlanırken 37.368 kişi istihdam edilmiştir.

Bir bölgedeki ekonomik, sosyal ve kültürel yapının iyileştirilmesi, bu faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için bölgeye aktarılacak kamu kaynakları ve bu kaynakların aktarıldığı alanlar son derece önemlidir.

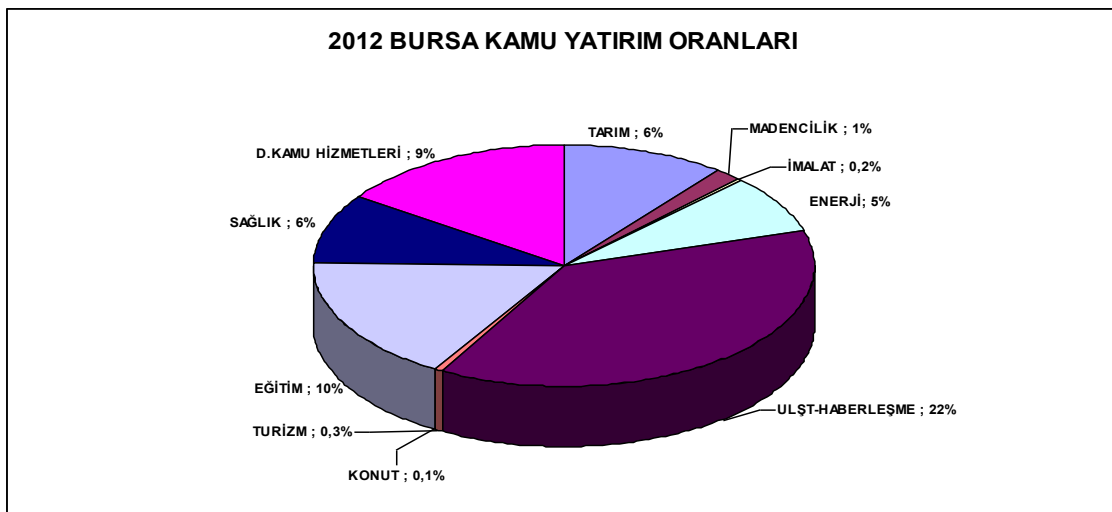
Tablo 8. Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı, Bin, 2012

2012 YILI KAMU YATIRIMLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI (BİN TL)					
	TARIM	MADENCİLİK	İMALAT	ENERJİ	ULŞT-HABERLEŞME
BURSA	47.996	7.450	1.300	35.034	171.007
BİLECİK	2.407	-	-	1.500	421
ESKİŞEHİR	10.476	19.480	65.179	7.665	49.079
TR41	60.879	26.930	66.479	44.199	220.507
TÜRKİYE	5.852,392	1.208,400	538.050	3.732,935	13.877,595
	TURİZM	KONUT	EĞİTİM	SAĞLIK	D.KAMU HİZMETLERİ
BURSA	2.000	810	75.010	42.653	69.037
BİLECİK	-	-	26.101	-	13.468
ESKİŞEHİR	956	750	44.922	11.350	5.959
TR41	2.956	1.560	146.033	54.003	141.464
TÜRKİYE	294.439	479.845	6.491,136	2.161,600	9.797,895

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı İstatistikleri

TR41 Bölgesi’nde 2012 yılı için planlanan kamu yatırım miktarları ve sektörel dağılımları Tablo 8’de verilmiştir. Buna göre, bölgede 2012 yılında planlanan kamu yatırımlarının %59’u Bursa, %35’i Eskişehir ve %5’i Bilecik iline aittir. Ayrıca Türkiye genelinde yapılan yatırımların %2 si TR 41 bölgesindedir. Bursa ilinde ulaştırma ve haberleşme sektörleri ön plana çıkarken, Eskişehir’de diğer kamu hizmetleri (belediye hizmetleri, sosyal altyapı, güvenlik vb.) ve imalat sanayi, Bilecik’te ise eğitim ve diğer kamu hizmetleri alanları öne çıkmaktadır.

Grafik 7. Bursa Kamu Yatırım Oranları, %, 2012

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı İstatistikleri

Grafik 7’de TR41 bölgesine yapılan yatırımlardan Bursa ilinin ne kadar pay aldığı orantısal olarak belirtilmiştir. Ulaştırma ve haberleşme %22 oranıyla en yüksek yatırım oranına sahiptir. Bunu sırasıyla eğitim, diğer kamu hizmetleri, sağlık, tarım, enerji, madencilik, turizm, imalat ve konut sektörleri izlemektedir.

Yatırım teşvikleri bulunan şehrin altyapı, coğrafi avantaj gibi pek çok faktörüne bağlı olarak değişmektedir. Teşvikler, tüm illerde aynı etkiyi yaratmamakla birlikte illerin ekonomik gelişmelerini değerlendirmek için yatırım teşviklerinden ve kamu yatırımlarından aldıkları paylar ile kendi kaynaklarını birlikte düşünmek gerekmektedir. Bu anlamda ilde kurulan ve kapanan firma istatistiklerine bakmak ilin genel ekonomik faaliyetlerini anlamakta fikir vermektedir.

Tablo 9. Kurulan Kapanan Şirket İstatistikleri 2011-2012 Karşılaştırma

KURULAN ve KAPANAN ŞİRKET İSTATİSTİKLERİ												
İL ADI	2012 OCAK-EKİM (ON AYLIK)						2011 OCAK-EKİM (ON AYLIK)					
	KURULAN			KAPANAN			KURULAN			KAPANAN		
	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.
BURSA	1.165	23	968	251	71	675	1.724	47	888	256	71	634
TÜRKİYE	32.459	750	57.689	10.847	1.528	26.355	45.483	889	50.947	10.594	1.490	36.343

Kaynak: TOBB Veri tabanı

2011 yılında toplam 2.156 firma kurulurken 997 firma kapanmıştır, 2012 yılında ise 2659 firma kurulurken 961 firma kapanmıştır.

2012 yılının ilk on ayında, geçen yılın aynı dönemine göre Bursa ilinde kurulan şirket sayısı %32,4 ve kooperatif sayısı %51,1 oranında azalırken, gerçek kişi ticari işletmesi sayısı % 9 artmıştır.

Aynı dönem içinde kapanan şirket sayısı %1,9 azalmış ve kapanan kooperatif sayısında bir değişiklik olmamıştır. Kapanan gerçek kişi ticari işletme sayısı % 6,5 artmıştır.

2012 yılının ilk on ayında, Türkiye genelinde kurulan şirket ve kooperatiflerin %4’ü ile kapanan şirket ve kooperatiflerin %3 ‘ü Bursa iline aittir.

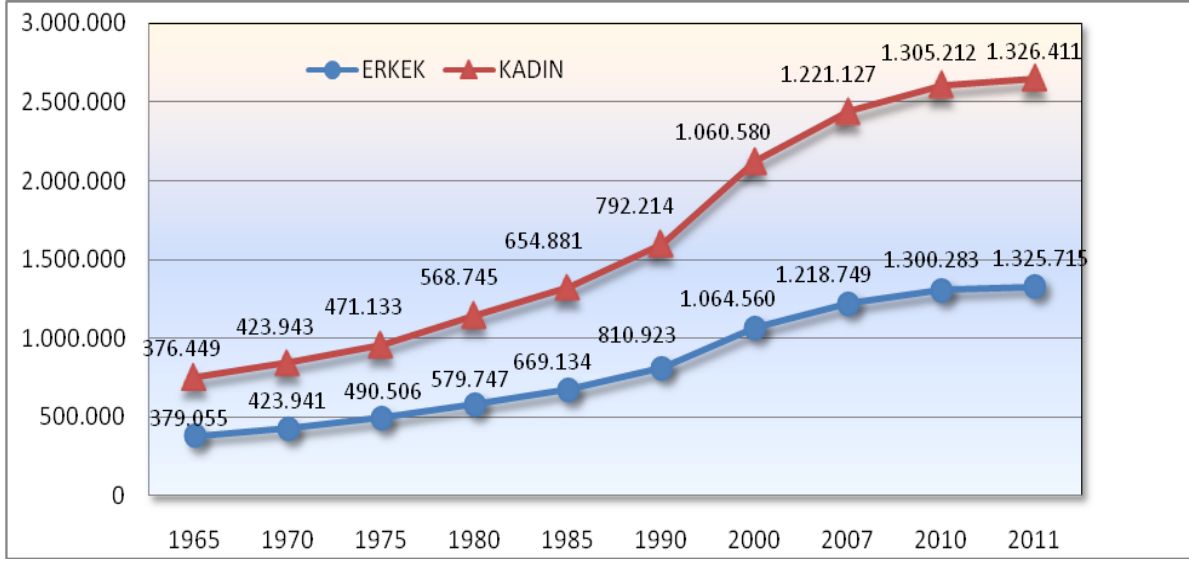
Bu durumda değişimin en çok şirket işletmelerinde yaşandığını, değişimin en az yaşandığı firmaların ise, kapanma oranları ile kurulma oranları birbirine yakın olan kooperatiflerdir.

NÜFUS GÖSTERGELERİ

İşgücü piyasası ile nüfus arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Çalışma çağı, nüfusun artması veya azalması istihdam ve işsizlik oranlarını etkilemektedir. İşgücü piyasasını ilgilendiren temel kavramlardan biride çalışma çağı nüfusedir. Çalışma çağı nüfusu istihdamı bire bir etkilemektedir. Çalışma çağı nüfusunun hızlı artışı artan nüfusa iş imkânlarının sağlanması açısından çok önemlidir.

Bursa ili şehirleşme oranının yüksek olduğu illerden birisidir. Diğer illere oranla iş imkânlarının fazla olması nedeniyle Bursa ili yıllar içerisinde sürekli göç almış ve nüfusu artmıştır. Grafik 8 de erkek ve kadın nüfusunun artış eğilimi gösterilmektedir. Kadınların nüfusu erkeklerden daha fazladır ve artış eğilimi de daha hızlıdır.

Grafik 8. Bursa İli Yıllara Göre Nüfus

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Tablo 10. Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Nüfus, Bursa, 2011

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	198.302	101.840	96.462
5-9	191.171	98.728	92.443
10-14	207.918	107.259	100.659
15-19	203.147	103.910	99.237
20-24	201.284	96.225	105.059
25-29	231.988	116.926	115.062
30-34	246.524	125.092	121.432
35-39	215.791	108.961	106.830
40-44	187.943	95.711	92.232
45-49	182.852	91.733	91.119
50-54	152.459	77.092	75.367
55-59	134.465	67.217	67.248
60-64	98.779	48.088	50.691
65-69	70.129	32.850	37.279
70-74	53.672	23.888	29.784
75-79	40.424	17.424	23.000
80-84	23.355	8.661	14.694
85-89	9.536	3.394	6.142
90+	2.387	716	1.671
Toplam	2.652.126	1.325.715	1.326.411

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Bursa ili 2011 yılı adrese dayalı nüfus sistemi sonuçlarına bakıldığında toplam nüfus 2.652.126 olarak görülmektedir. Bu nüfusun 1.326.411'i kadın, 1.325.715'i de erkek nüfustur. En fazla nüfus 30-34 yaş arası nüfustadır. Bunu 25-29 yaş arası nüfus takip etmektedir. İlin nüfusu içerisinde kadın-erkek oranı birbirine çok yakındır. Nüfusun %49,9'u erkek, %50,1'i kadınlardan oluşmaktadır.

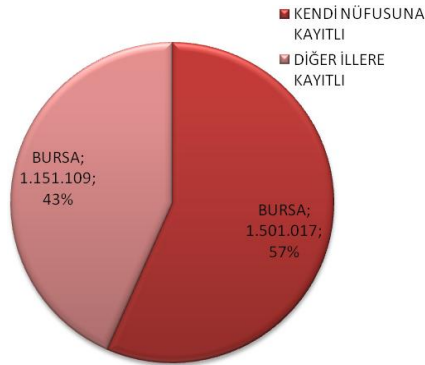
Tablo 11. 2011 Yılı İl Ve İlçe Merkezi İle Belde Ve Köylerin Nüfus Yapısı

	İL İLÇE MERKEZİ			BELDE/KÖY			TOPLAM		
	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN
BURSA	2.359.804	1.180.977	1.178.827	292.322	144.738	147.584	2.652.126	1.325.715	1.326.411
TR41	3.213.176	1.610.849	1.602.327	424.046	210.437	213.609	3.637.222	1.821.286	1.815.936
TÜRKİYE	57.385.706	28.853.575	28.532.131	17.338.563	8.679.379	8.659.184	74.724.269	37.532.954	37.191.315

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

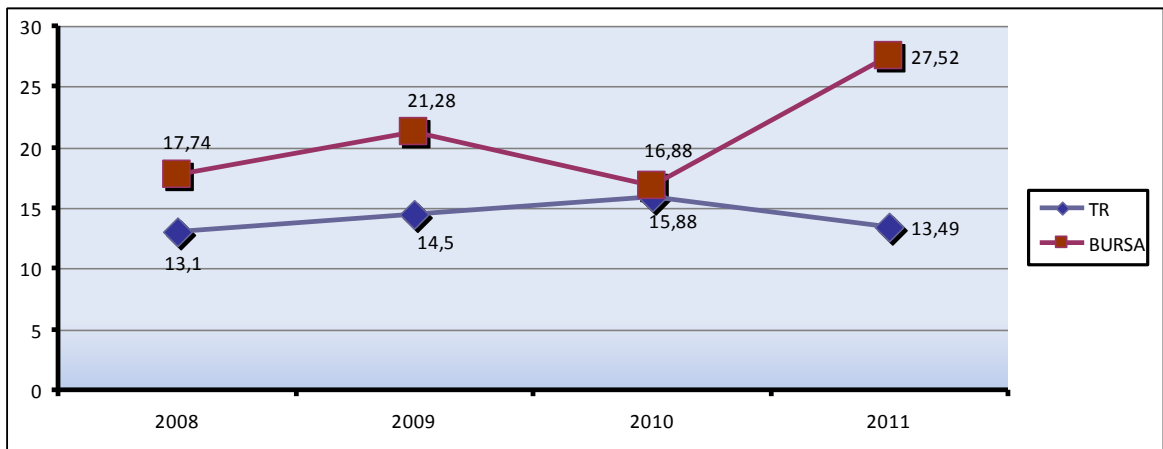
Nüfusun yaklaşık %89'u il ve ilçe merkezlerinde %11'i ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Bursa ilinin nüfusu TR41 bölgesinin %73'ünü, Türkiye toplam nüfusunun yaklaşık olarak %4'ünü oluşturmaktadır.

Grafik 9. Kayıtlı Olunan İle Göre Nüfus, 2011

Bursa'nın barındırdığı nüfusun %43'ü diğer illere, %57'si ise Bursa'ya kayıtlıdır. Bu oran Bursa'nın yoğun göç aldığı kanıtlamaktadır.

Grafik 10. Bursa-Türkiye Karşılaştırmalı Nüfus Artış Hızı,%, 2008-2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Nüfus artış hızı işgücü piyasasına gireceği varsayılan nüfusun miktarını göstermesi açısından önem arz etmektedir. Grafik 10'dan da anlaşılacağı üzere Bursa'nın nüfus artış hızı Türkiye'den fazladır. Özellikle

2010-2011 yılları arasında 10,64 puanlık bir artış olmuştur. Bunda Bursa'nın göç alması çok büyük bir etkidir.

Tablo 12. TR 41 Bölgesinin 15+ Yaş İşgücü Durumu (Bin), 2009-2011

TR 41 BÖLGESİNİN 15+ YAŞ İŞGÜCÜ DURUMU (BİN)									
	2009			2010			2011		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
TÜRKİYE	17.898	6.851	24.749	18.257	7.383	25.640	18.667	7.859	26.526
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	930	358	1.288	923	345	1.268	957	382	1.339

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, www.tuik.gov.tr

Türkiye genelinde 2009 yılı çalışma yaşı (15-64) nüfusu 24 Milyon 749 bin iken, 2010 yılında 25 milyon 640 bine, 2011 yılında 26 milyon 526 bine yükselmiştir. TR41 bölgesinde ise 2009 yılında çalışma yaşındaki nüfus 1 milyon 288 bin, 2010 yılında 1 milyon 268 bin, 2011 yılında ise 1 milyon 339 bin olarak gerçekleşmiştir. Bu bilgiler genelinde Türkiye çalışma çağındaki nüfus her yıl 800 bin genelinde artarken, TR41 bölgesinde bunu söylemek mümkün değildir. Çünkü 2009-2010 yılları arasında 20 bin kişilik bir azalış, 2010-2011 yılları arasında ise 71 bin kişilik bir artış meydana gelmiştir.

Toplam işgücünün Türkiye genelinde 2009-2011 yılları arasında %7 arttığı ve İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması 2. Düzey'e göre TR41 bölgesinde ise bu artışın %4 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bursa ilinin de bulunduğu TR41 bölgesinin toplam işgücünün yaklaşık %5'ini karşıladığı görülmektedir. 2011 yılında TR41 bölgesindeki işgücünün %29'luk bölümünü kadınlar, %71'lik bölümünü ise erkekler oluşturmaktadır.

TÜİK, il düzeyinde ihtiyaç duyulan temel işgücü göstergelerini üretebilmek amacıyla, AB uzmanlarının görüş ve önerilerini de alarak, çeşitli yöntemler üzerinde çalışmış ve 2010 yılına ait il düzeyinde temel işgücü göstergeleri yayımlanmıştır. İl düzeyinde üretilmiş olan bu temel işgücü göstergelerinin, dolaylı olarak elde edildiği göz önünde bulundurulduğunda;

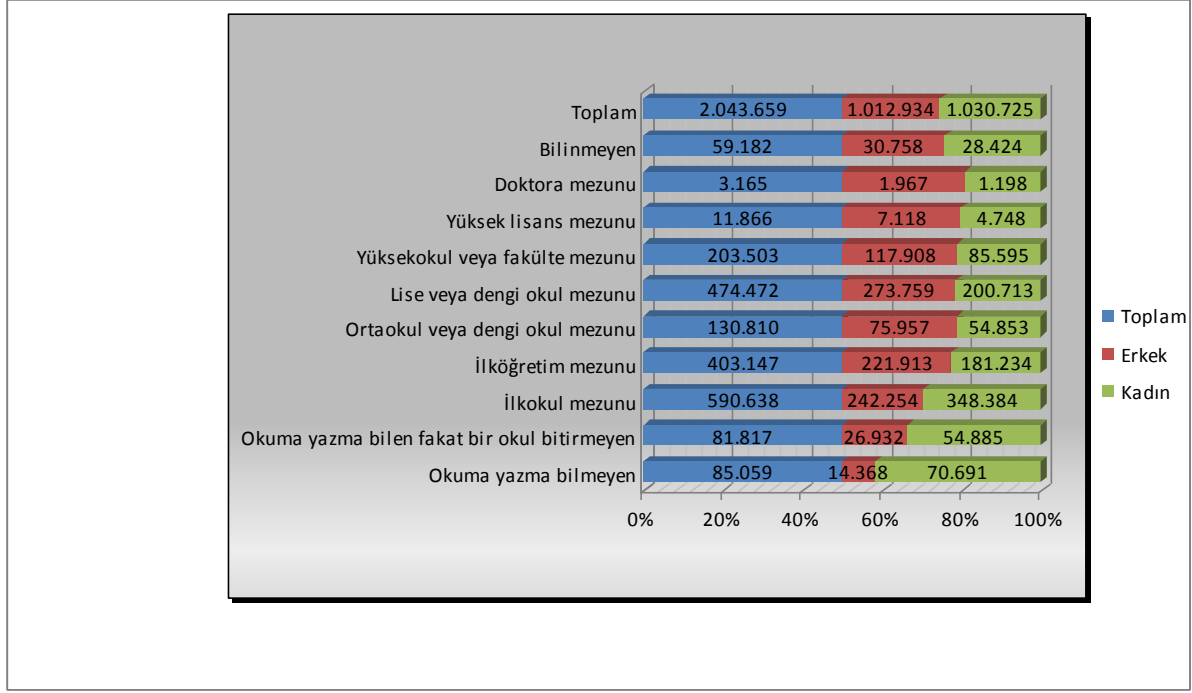
Bursa ilinde işgücüne katılım oranı %48,4, işsizlik oranı %10,5 olduğu görülmekte ve bu oranlar Türkiye ortalamasının altındadır. İstihdam oranı ise %43,3 ile Türkiye ortalamasının üstündedir.

Bursa ili tüm göstergelerde TR41 bölgesi ortalamasının üstündedir. Nüfus yoğunluğunun ve ekonomik gelişmişliğin bunda etkili olduğu öngörülmektedir.

EĞİTİM GÖSTERGELERİ

İlin istihdam göstergeleri açısından ilköğretim ve ortaöğretim mezuniyet verileri çok önemlidir. Çünkü okula devam etmeyen genç nüfus potansiyel işgücünü oluşturmaktadır. Bu kesim ilk kez iş arayan kesim olarak öncelikle potansiyel işsiz olarak işgücü piyasasına giriş yapacak, iş bulan kesim de istihdamda yer alacaktır. Bir kısmı ise işgücü piyasası dışında yer alacaktır.

Grafik 11. Bitirilen Eğitim Seviyesine Göre Nüfus, Bursa, 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Bursa ilinde eğitim seviyesine göre nüfus verileri incelendiğinde en fazla ilkokul mezunu (%28,9) nüfus bulunmaktadır. Bunu sırasıyla lise ve dengi okul mezunu (%23,2), ilköğretim mezunu (%19,7), yüksekokul veya fakülte mezunu (%9,95), ortaokul veya dengi okul mezunu (%6,4), okuma yazma bilmeyen (%4,1), okuma yazma bilen fakat okul bitirmeyen (%4), bilinmeyen (%2,9), yüksek lisans mezunu (%0,6) ve doktora mezunu (%0,15) izlemektedir.

Tablo 13. İlk Ve Orta Öğretimde Okuyan, Yeni Kayıt Ve Mezun Öğrenci Sayıları, Bursa,2010-2012

Öğretim yılı	İlköğretim			Orta öğretim			Mesleki ve teknik orta öğretim		
	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun
Toplam									
2010/2011	337.858	39.319	40.630	73.287	14.750	11.234	95.038	20.295	14.975
2011/2012	345.882	40.611	-	74.448	14.283	-	92.920	22.199	-
Erkek									
2010/2011	173.730	20.309	20.988	36.138	7.223	5.049	54.858	11.531	7.973
2011/2012	177.653	21.096	-	35.856	6.975	-	52.546	12.297	-
Kadın									
2010/2011	164.128	19.010	19.642	37.149	7.527	6.185	40.180	8.764	7.002
2011/2012	168.229	19.515	-	38.592	7.308	-	40.374	9.902	-

Kaynak: MEB, Milli eğitim istatistikleri, www.meb.gov.tr

Bursa ilinde 2010/2011 döneminde toplam 66.839 kişi mezun olmuştur. Bu toplam içinde bunların % 60,8'i ise ilköğretim mezunu, %16,8'i ortaöğretim mezunu ve %22,4'ü mesleki ve teknik orta öğretim mezunudur. 2010/2011 dönemi içinde toplam 506.183 kişi mevcut öğrenim hayatlarına devam

etmektedir. 2010/2011 yıl döneminde 74.364 kişi yeni kayıt yaptırmıştır. Bu yeni kayıt yaptıran 74.364 kişinin %52'si erkek, %48'i ise kadındır.

2011/2012 yıl döneminde 513.250 kişi öğrenim hayatlarına devam etmekte ve 77.093 kişide yeni kayıt yaptırmıştır. Bu yeni kayıt yaptıran 77.093 kişinin %52'si erkek, %48'i kadındır. 2010/2011 ve 2011/2012 verileri değerlendirildiğinde birbirine yakın oranlar çıkmaktadır.

Tablo 14. Orta Öğretim Öğrenci Sayıları, 2007-2012

EĞİTİM YILI	BURSA			TÜRKİYE		
	Genel Orta Öğretim	Mesleki ve Teknik Orta Öğretim	Toplam	Genel Orta Öğretim	Mesleki ve Teknik Orta Öğretim	Toplam
2007/2008	118.466	62.139	180.605	1.980.452	1.264.870	3.245.322
2008/2009	63.685	76.310	139.995	2.271.900	1.565.264	3.837.164
2009/2010	66.533	85.267	151.800	2.420.691	1.819.448	4.240.139
2010/2011	168.325	95.038	263.363	2.676.123	2.072.487	4.748.610
2011/2012	74.448	92.920	167.368	2.666.066	2.051.220	4.717.286

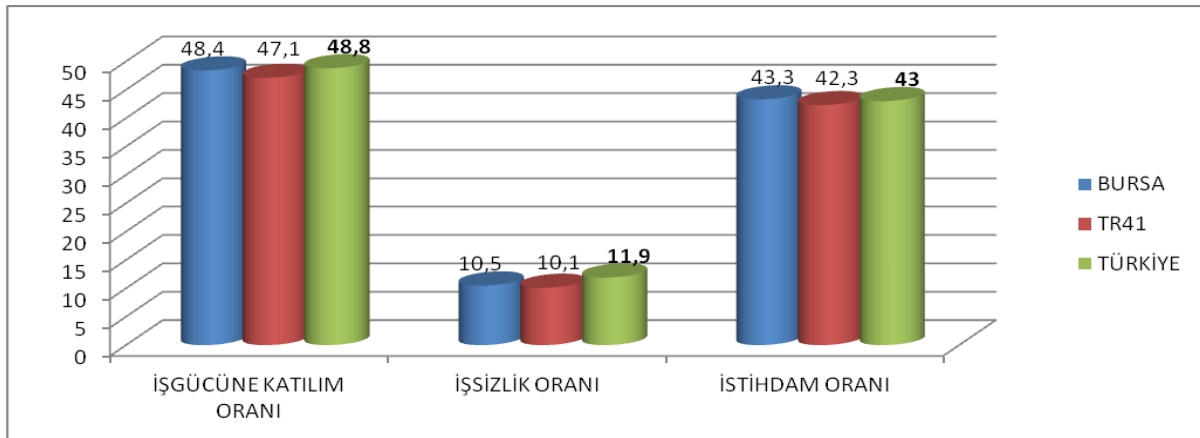
Kaynak: MEB, Milli eğitim istatistikleri, www.meb.gov.tr

Orta öğretime kayıt olanlar sayısı yıllar itibariyle incelendiğinde hem Bursa için hem de Türkiye için dikkat çeken husus mesleki eğitime kayıt yaptıran öğrencilerin sayısındaki artıştır. Genel orta öğretime kayıt yaptıran öğrenci sayısı aynı istikrarı göstermemekle birlikte inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

GENEL İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

İşgücü piyasasının genel bir görünümünü çizebilmek için işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranlarına cinsiyet, yaş, nüfus, eğitim gibi veriler ışığında bakılması gerekmektedir. Bu çerçevede işgücü piyasasının temel özelliklerini ve istihdamın temel yapısını değerlendirebilmek için yararlanacağımız başlıca kaynak TÜİK'in hanehalkı işgücü anketleri olacaktır. Ancak bu kaynak sırf Bursa ili hakkında bilgiler olarak değil NUTS2 bölümlenmesindeki TR41 bölgesinde olan Eskişehir, Bursa, Bilecik illerini kapsayan veriler olacaktır. Bu nedenle analiz sadece Bursa ilinden ziyade bölgesel veriler elde etmemizi sağlayacaktır. Ancak elde edebildiğimiz takdirde Bursa iline ait verilerle de zenginleştirilmeye çalışılacaktır.

Grafik 12. İşgücüne Katılım, İstihdam Ve İşsizlik Oranları, %, 2010

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

İl bazında işgücü piyasası verileri baz alarak incelediğimizde, Bursa ilindeki işsizlik oranı Türkiye ortalamasının altındadır. İşsizlik oranı 2010 yılını itibariyle %10,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran ile iller

arasındaki sıralamada 41. sıradadır. İşgücüne katılım oranı %48,4'tür. İstihdam oranı TR41 bölgesinde %42,3 olarak gerçekleşirken Bursa'da ise %43,3 ile Türkiye ortalamasının üzerindedir. Burada elde edilen TR41 bölgesel olarak veriler elde edilmektedir. TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketlerinin doğrudan Bursa iline ilişkin bilgi vermemesi ve değerlendirme yapılırken TR41 verilerinde Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinin toplamı üzerinden değerlendirme yapıyor olması analizde göz önünde bulundurulması gereken bir husustur.

Tablo 15. Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İstihdam Ve İşsizlik, Bin Kişi, TR41, 2011

BÖLGE	Eğitim Durumu	Nüfus	İstihdam	İşsiz	İşgücü dışı nüfus
TR41	Okuma yazma bilmeyen	165	17	1	147
	Lise altı	1.785	720	54	1.011
	Lise	525	300	26	199
	Yüksek okul	278	201	20	57
	Toplam	2.753	1.238	101	1.414

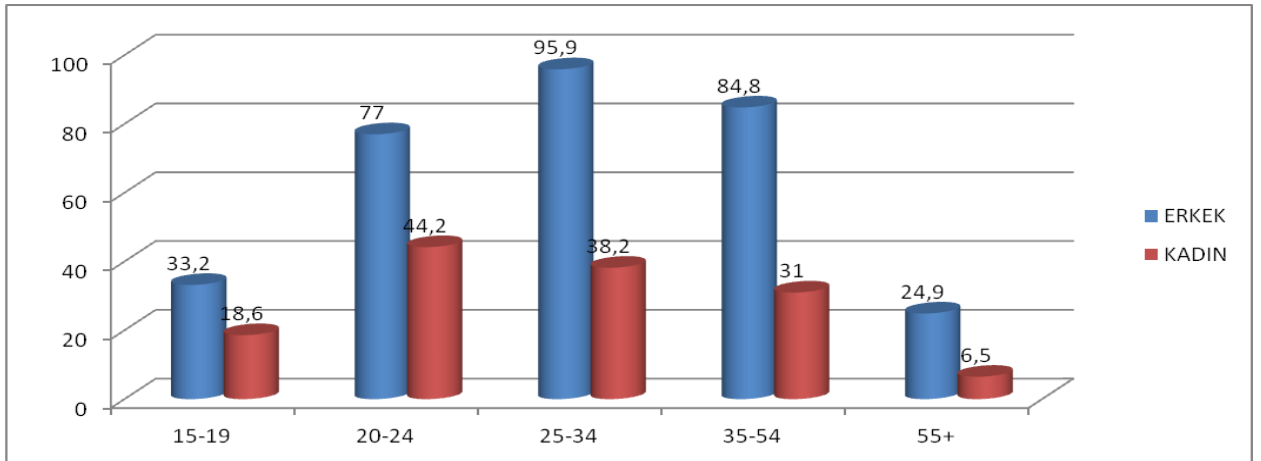
Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

TR41 bölgesinde kurumsal olmayan nüfus toplamı 2.753.000 kişidir. Bu nüfusun yaklaşık olarak %6 'sı okuma yazma bilmemekte, %65'i ise lise altı eğitimlidir. İstihdam edilenlerin %60'ı lise altı eğitimi olan ve okuma yazma bilmeyen kişilerden oluşmaktadır. TR41 bölgesindeki işsizlerin %46'sı, işgücüne dâhil olmayan nüfusun ise %19 'u lise ve yüksek okul mezunudur.

İSTİHDAM

İşgücüne katılım oranı yaş ve cinsiyete göre incelendiğinde bölgede kadınların işgücüne katılım oranı %27,5, erkeklerin ise %70,1'dir. Türkiye genelinde işgücüne katılım oranınının 2011 yılında erkeklerde %71,7, kadınlarda ise %28,8 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bölgede kadın işgücüne katılım oranınının Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

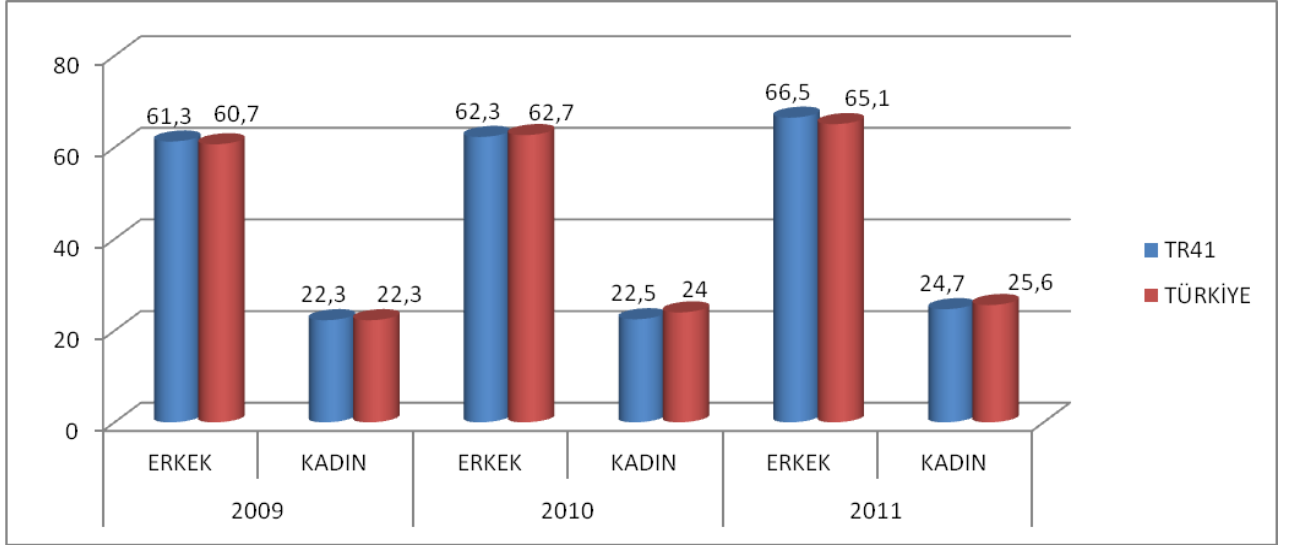
Grafik 13. Yaş Gruplarına Ve Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım Oranı (%), TR41, 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

TR41 bölgesinde erkeklerde işgücüne katılım oranınının en yüksek olduğu yaş grubu 25-34' tür. Kadınlarda ise 20-24 arası yaş grubu olduğu göze çarpmaktadır. Kadın ve erkeklerde işgücüne katılım oranınının en düşük olduğu yaş grubu 55 ve üzeridir.

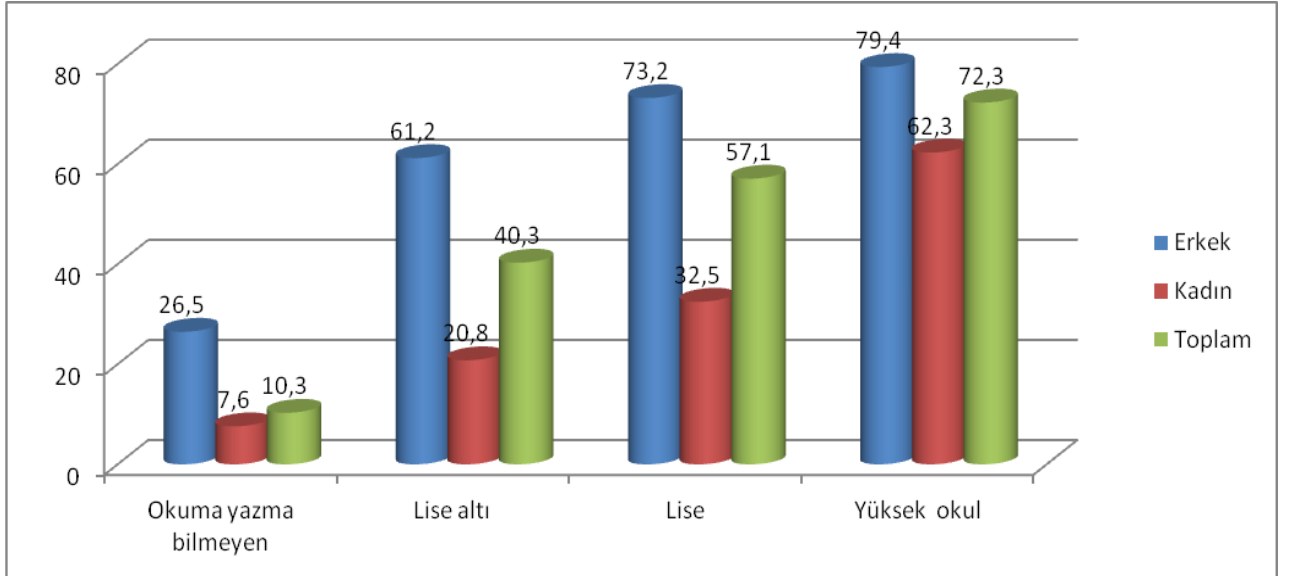
Grafik 14. Yıllar İtibariyle Cinsiyete Göre İstihdam Oranı,TR41, %

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

İstihdam-cinsiyet yapısına ait verilerin içeren yukarıdaki grafiğe bakıldığında; TR41 Bölgesinin kadın istihdam oranları açısından 2009-2011 yılları arasında Türkiye ortalamasının genel olarak altında yer aldığı, erkek istihdam oranında ise 2010 yılında Türkiye ortalamasının altına düştüğü görülmektedir. 2011 yılında Bursa ilinin de yer aldığı TR41 bölgesindeki istihdam oranı %44,9 dur. Bölgedeki erkeklerin %66,5'i, kadınların ise %24,7'si çalışmaktadır. 2011 yılında Türkiye ortalaması %45 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ve bölge ortalamaları arasındaki fark giderek azalmıştır. Aynı azalma eğilimi kadın ve erkek istihdam oranlarında da görülmektedir.

Grafik 15. Cinsiyet Ve Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı, TR41,%,2011

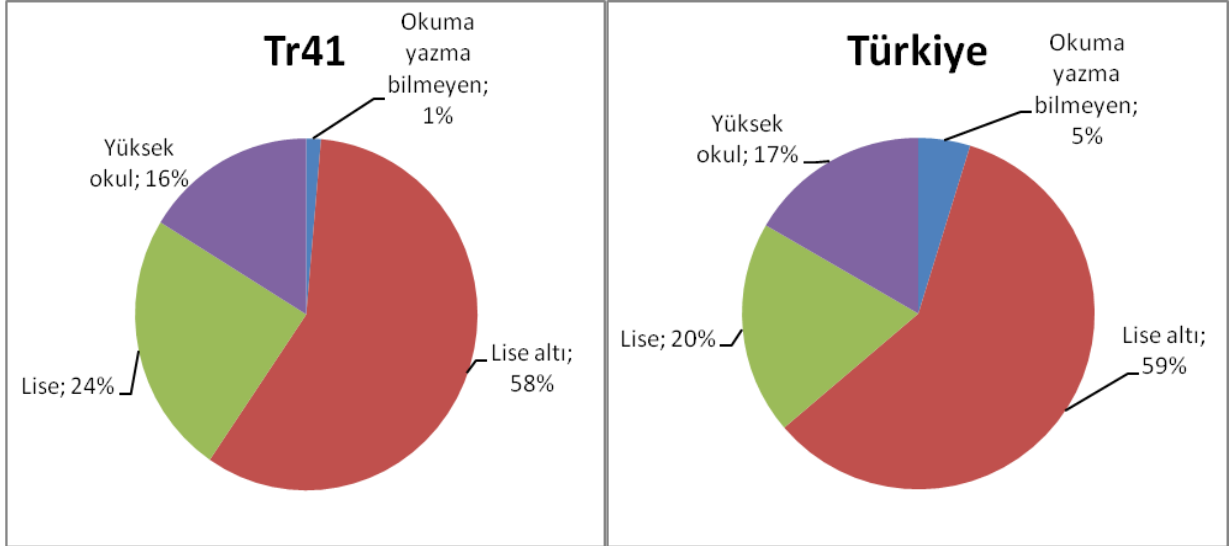
Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

2011 yılında TR41 bölgesinde cinsiyet ve eğitim seviyesine göre istihdam oranına bakıldığında eğitim seviyesi artıka istihdamında artışı görülmektedir.

TR41 Bölgesi'nde istihdam edilen nüfusun yarısından fazlası lise altı eğitime sahiptir ve Türkiye ortalamasına yakın bir değer taşımaktadır. Nitelikli işgücü olarak tanımlayabileceğimiz lise ve üstü okul eğitim seviyesine sahip kişilerin istihdam oranı ise bölgede Türkiye ortalamasının üstündedir.

Grafik 16. Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı, TR41-Türkiye,%,2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

2011 yılında istihdamın sektörlere göre dağılımına bakıldığında TR41 bölgesinde Sanayi ve Hizmetler sektörlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. TR41 bölgesinde toplam 1.237 bin kişi istihdam edilmektedir. Türkiye’de ise 24.110 bin kişi istihdam edilmektedir. Toplam istihdamın %5,13’ü TR41 bölgesinde istihdam edilmektedir. TR41 bölgesi Sanayi sektöründeki (inşaat dâhil) istihdamda 2011 Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre birinci sırada yer almaktadır.

Tablo 16. Sektörel Olarak İstihdam Edilenler TR41-Türkiye, (Bin),2011

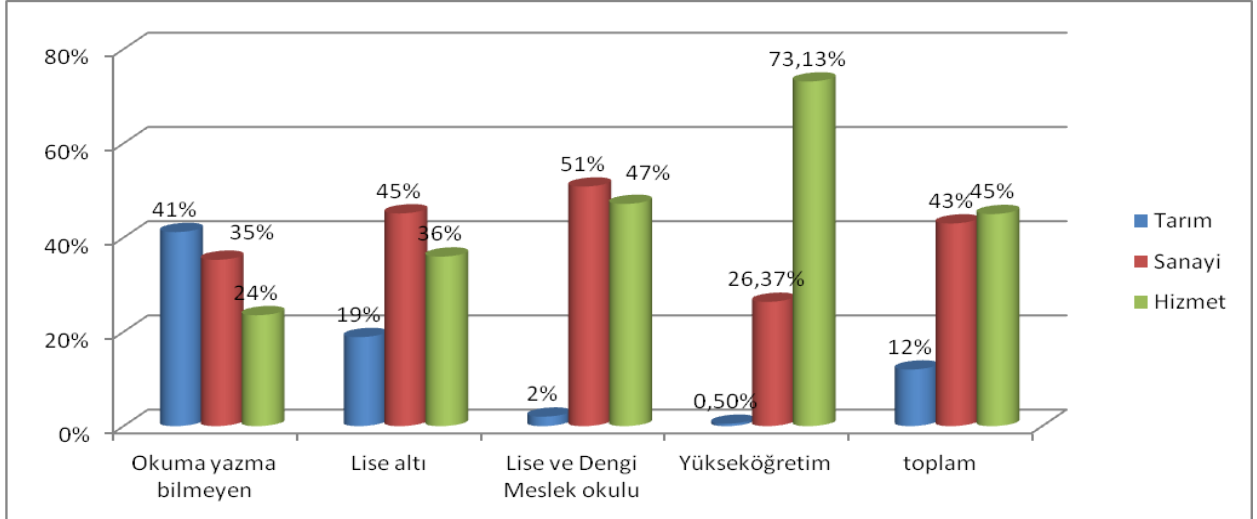
	TARIM	SANAYİ	HİZMETLER	TOPLAM
TR41	150	536	551	1.237
TÜRKİYE	6.143	6.380	11.587	24.110

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Bölgede eğitim seviyesi artıçça hizmetler sektöründe çalışma oranının da artığı görülmektedir. Yüksek eğitim mezunlarının %73,13’ü hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Lise ve üstü eğitim seviyesinde olanlardan tarım sektöründe çalışanların oranı çok düşüktür.

Sanayi ve hizmetler sektörü TR41 bölgesinde toplam istihdamın %88’ini, Türkiye’de ise %91’ini oluşturmaktadır. Bölgede çalışanların %12’si tarım sektöründedir. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Okuma yazma bilmeyenlerin tarım ve sanayi sektöründe yoğunlaştıkları görülmektedir.

Grafik 17. Eğitim Durumuna Göre Sektörel İstihdam, TR41, %, 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

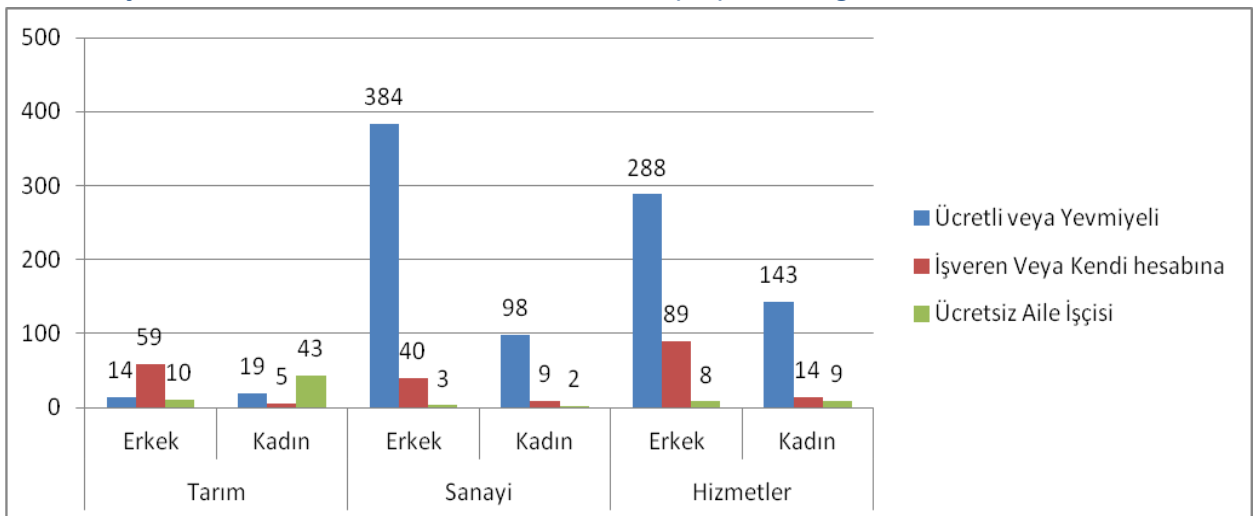
Tablo 17. Geniş Yaş Grubuna Göre İstihdam Oranı,TR41, %, 2011

	15-19	20-24	25-34	35-54	55+
Erkek	29,4	67,3	88,9	80,9	24
Kadın	15,7	36,4	33,1	29,1	6,4

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

TR41 bölgesinde erkeklerde en yüksek istihdam oranı 25-34 yaş grubunda, kadınlarda ise 20-24 yaş grubunda gerçekleşmiştir. En düşük istihdam oranı ise erkeklerde ve kadınlarda da 55+ yaş grubunda gerçekleşmiştir. Tablodan da anlaşılacağı gibi TR41 bölgesinde erkekler istihdam da daha yüksek paya sahiptirler.

Grafik 18. İşteki Duruma Ve Sektöre Göre İstihdam Edilenler (Bin), TR41 Bölgesi, 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

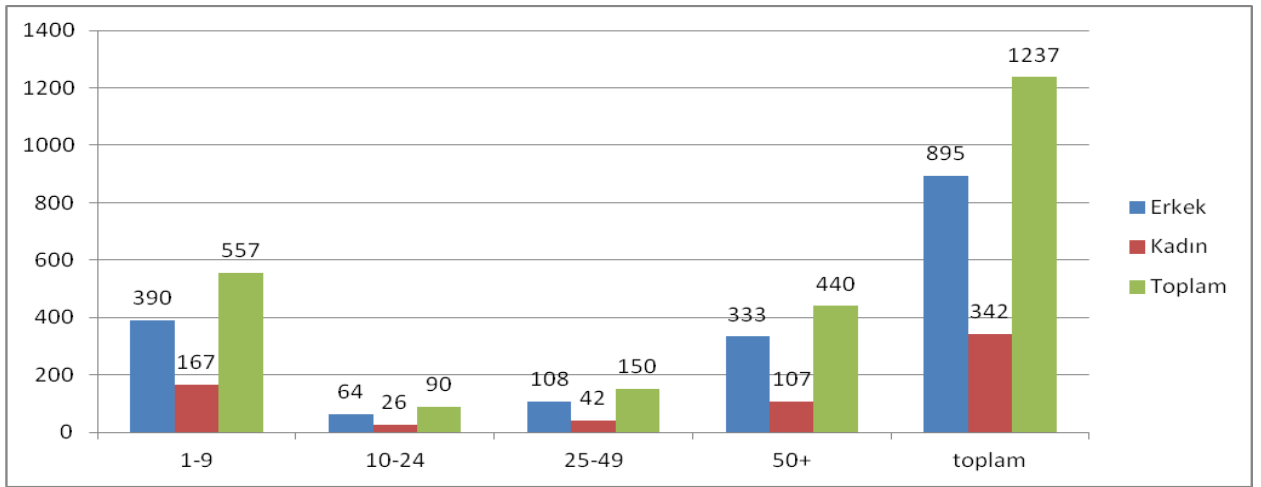
İşteki duruma ve sektöre göre istihdama bakıldığında, ücretli ve yevmiyeli çalışanların sanayi ve hizmetler sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. İşveren veya kendi hesabına çalışanların en çok hizmetler sektöründe, ücretsiz aile işçisi olarak çalışanlar ise en çok tarım sektöründe çalışmaktadır.

İşteki durum ve istihdamın sektörel dağılımı cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde; erkeklerin sanayi sektöründe, kadınların ise hizmetler sektöründe ücretli ve yevmiyeli çalıştığı söylenebilir. Tarım sektöründe çalışan kadınların büyük bölümü ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

TR41 bölgesinde ücretli veya yevmiyeli olarak sanayi ve hizmetler sektöründe çalışan erkeklerin oranı %73, kadınların oranı ise %25'tir. İşveren veya kendi hesabına çalışanların tüm istihdamdaki oranı %17, ücretsiz aile işçisi olarak çalışanları ise %6'dır.

Sonuç olarak istihdamdakilerin %77'sinin ağırlıklı olarak sanayi ve hizmetler sektöründe ücretli ve yevmiyeli olarak çalıştığını söyleyebiliriz.

Grafik 19. İşyeri Büyüklüğüne Ve Cinsiyete Göre İstihdam (Tarım Dâhil), TR41 Bölgesi, 2011

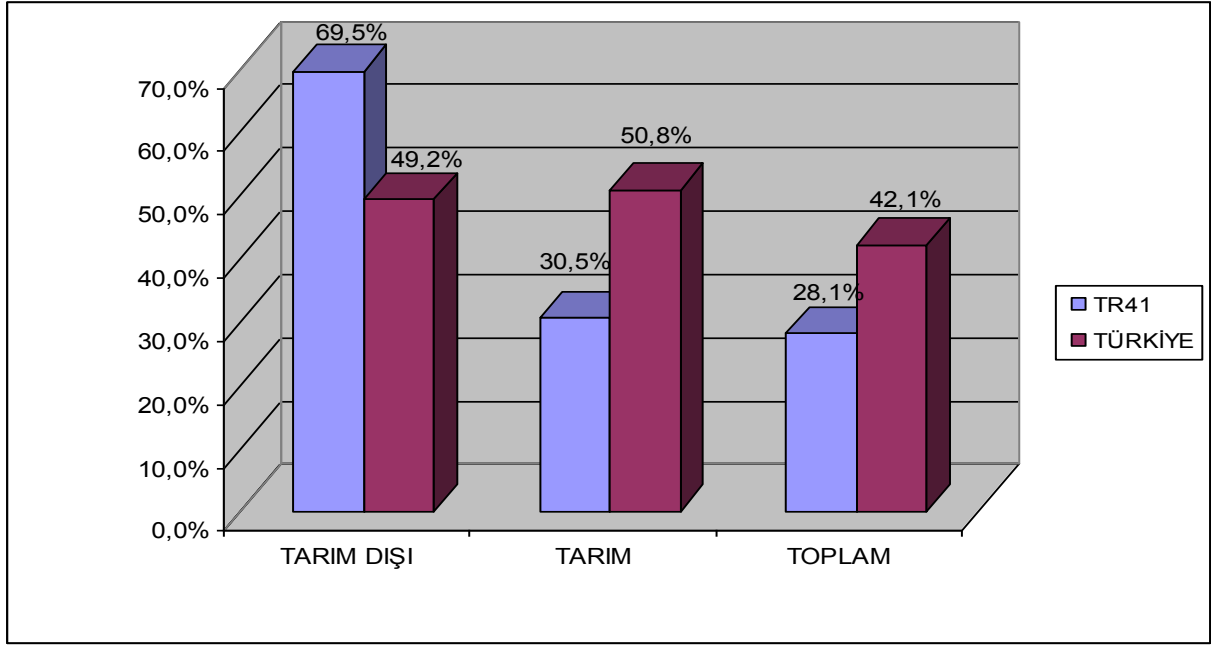
Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

TR41 bölgesinde istihdamın işyeri ve cinsiyete göre dağılımına bakıldığında; çalışanların %45 oranda 1-9 kişi çalıştıran işyerlerinde olduğu görülmektedir. Bunu %36 oranla 50+ istihdamlı işyerleri takip etmektedir. Kadın ve erkekler en az 10-24 kişi çalıştıran işyerlerinde çalışmaktadır.

KAYITDIŞI İSTİHDAM

Bölge istihdamının %28,1'i kayıt dışı çalışmaktadır. Bölge kayıt dışı çalışma oranları itibarıyla garip bir yapıya sahiptir. Tarım dışı kayıt dışı çalışma oranı Türkiye ortalamasının üstünde olmasına rağmen, tarım da ve toplamda kayıt dışı çalışma oranı Türkiye ortalamasından daha düşüktür. Kayıt dışı çalışma oranının Türkiye ortalamasından düşük olmasının sebebi toplam istihdam içinde sanayinin payının büyük olmasıdır. TR41 bölgesinde toplam istihdam içinde tarım sektörünün payı %12,1'dir.

Grafik 20. Türkiye Ve Tr41 Tarım Ve Tarım Dışı Kayıt Dışı Çalışma Oranı, TR41, %, 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

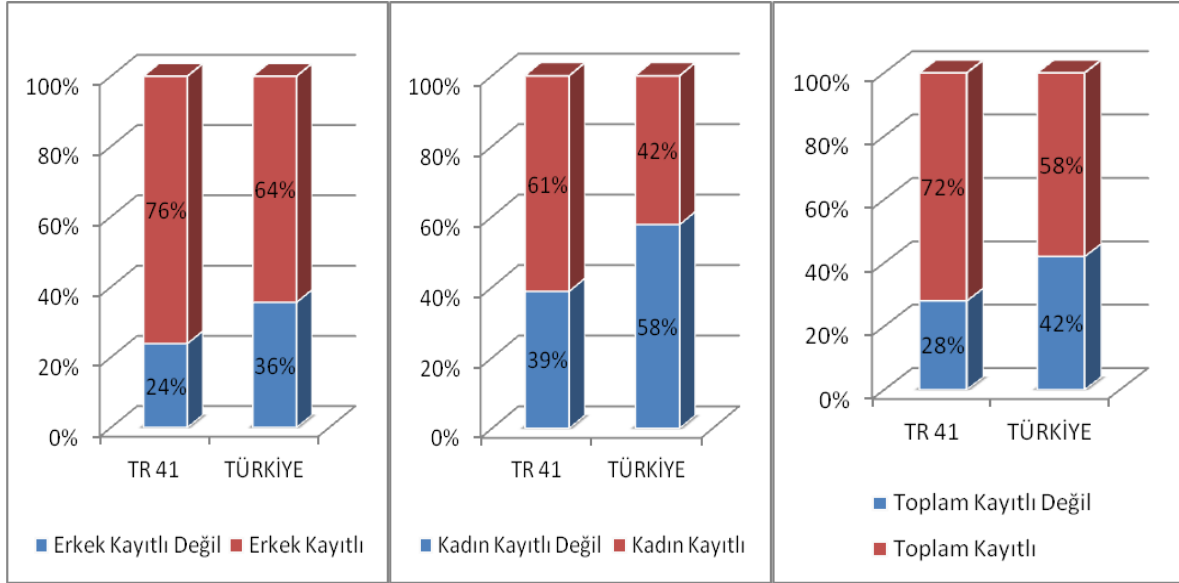
Tablo 18. Türkiye Ve TR41 Bölgesi Sgk Kayıtlılığına Göre İstihdam (Bin) 2011

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Kayıtlı Değil	Kayıtlı	Kayıtlı Değil	Kayıtlı	Kayıtlı Değil	Kayıtlı
TR 41	214	681	133	209	347	890
TÜRKİYE	6.109	11.028	4.030	2.943	10.139	13.971

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Çalışanların bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olup olmadığı hem sosyal güvence açısından önemlidir, hem de kayıt dışı istihdamın ölçülmesinde kullanılan ölçütlerden biridir. TR41 Bölgesi'nde istihdam edilen nüfusun sosyal güvenlik kurumu kayıtlılık durumu ve Türkiye geneli ile kıyaslaması verilmektedir.

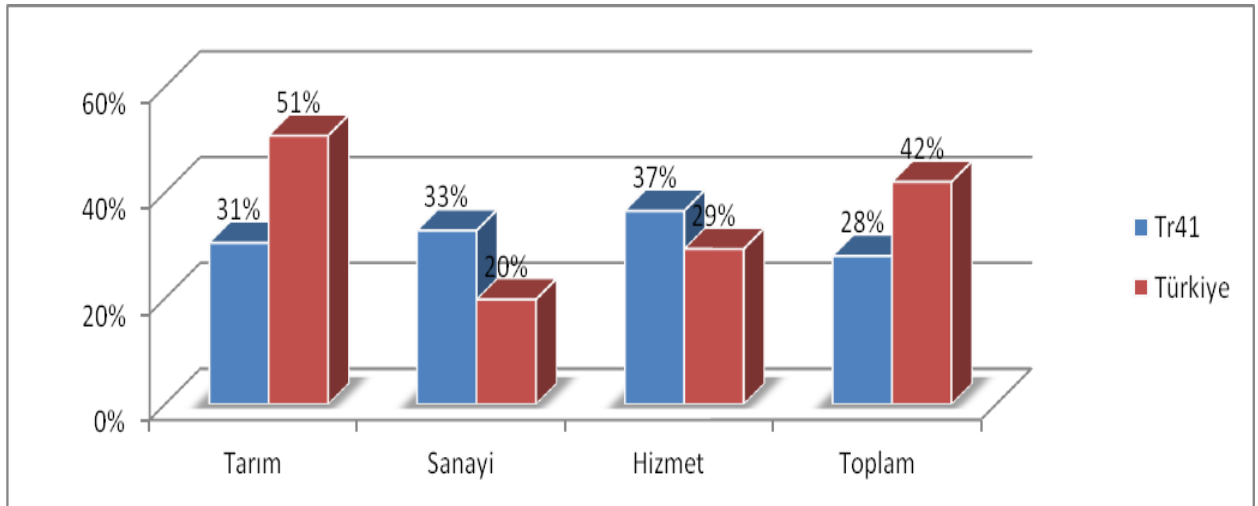
Grafik 21. Türkiye Ve TR41 Bölgesi Sgk Kayıtlılığına Göre İstihdam (%) 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

2011 yılında TR41 bölgesi genelinde kayıt dışı çalışan oranı, Türkiye ortalamasına göre daha düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir. Çalışan erkek ve kadınların kayıt dışı istihdam paylarına bakıldığında; 2011 yılında bölgede erkeklerde kayıt dışı istihdam oranı %24, kadınlarda ise %39 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar Türkiye ortalamasının altındadır. Genel olarak bakıldığında TR41 bölgesindeki kayıtlılık durumu Türkiye ortalamasının üstündedir.

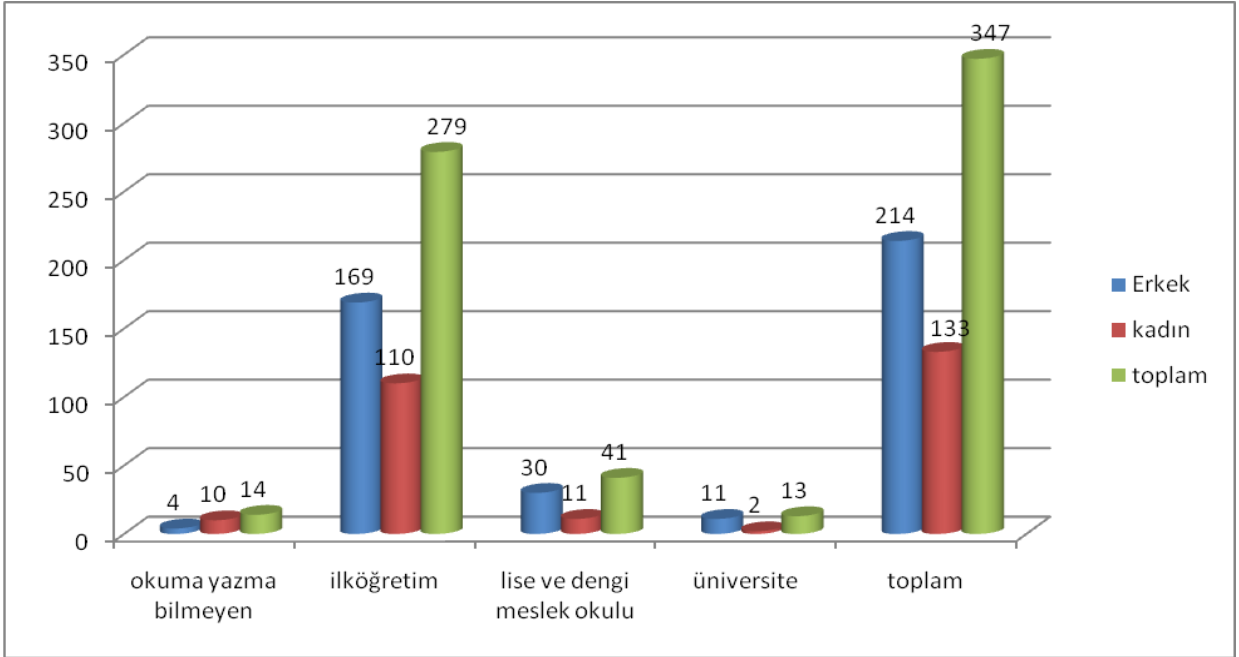
Grafik 22. Türkiye Ve TR41 Sektörel Kayıt Dışı Çalışma Oranı,%2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Bölgede kayıt dışılığın en yüksek olduğu sektör %37 ile hizmetler sektörüdür. Bunu sırasıyla sanayi ve tarım sektörü izlemektedir. Türkiye geneline bakıldığında tarım sektörü kayıt dışılığın en fazla olduğu sektör olmasına rağmen bölge en az kayıt dışılığın olduğu sektör olarak göze çarpmaktadır. Bunun sebebi sektörel olarak işgücüne katılım oranına bakıldığında tarım sektöründen sanayi ve diğer sektörlere geçişin olması olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bölgede nüfus verilerine bakıldığında köyden şehre göç olduğu ve bunun da tarım sektöründe çalışan kişi sayısının azalmasına neden olduğu görülmektedir.

Grafik 23. Eğitim Durumuna Göre Kayıtdışılık (Bin), TR41,2011

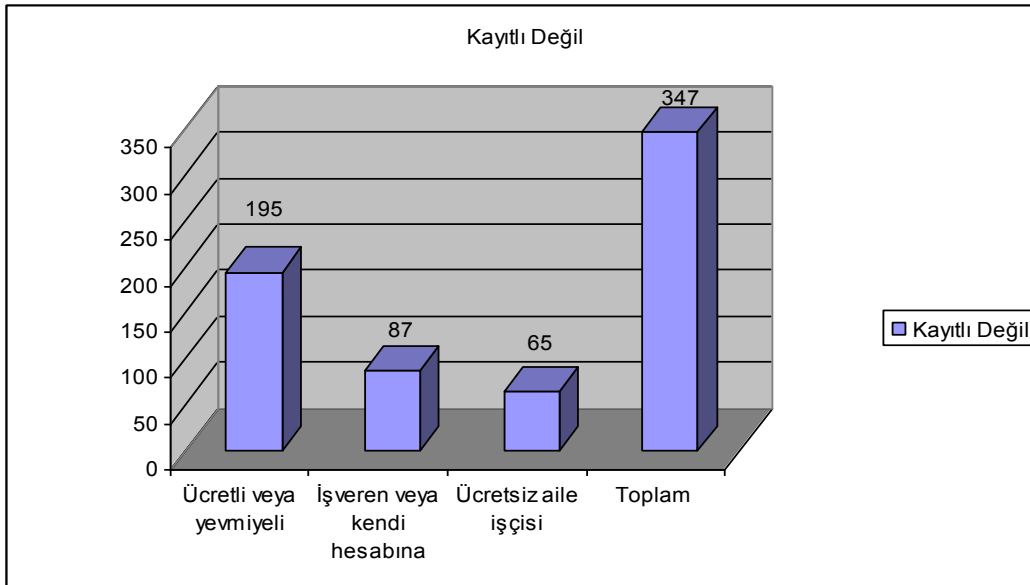

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

Bölgede en yüksek kayıt dışılık 169 bin ile lise altı eğitime sahip erkek çalışanlardadır. Yine bu eğitim seviyesine sahip kadın çalışanlar ise 110 bin kişidir. Cinsiyetler arası fark lise altı eğitimlilerde en yüksek noktaya ulaşmaktadır. En düşük kayıt dışılık ise 13 bin kişi ile yüksek öğretim mezunu kişilerdedir.

Yıllar itibariyle veriler incelendiğinde kayıt dışılık oranlarında iyileşme vardır. Ancak istenilen düzeye ulaşamamıştır. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi en yüksek kayıt dışılık 195 bin kişi ile ücretli veya yevmiyeli çalışanlara aittir. En az kayıt dışılık ise ücretsiz aile işçilerine aittir.

Grafik 24. İşteki Duruma Göre Kayıt Dışılık,TR41,BİN,2011

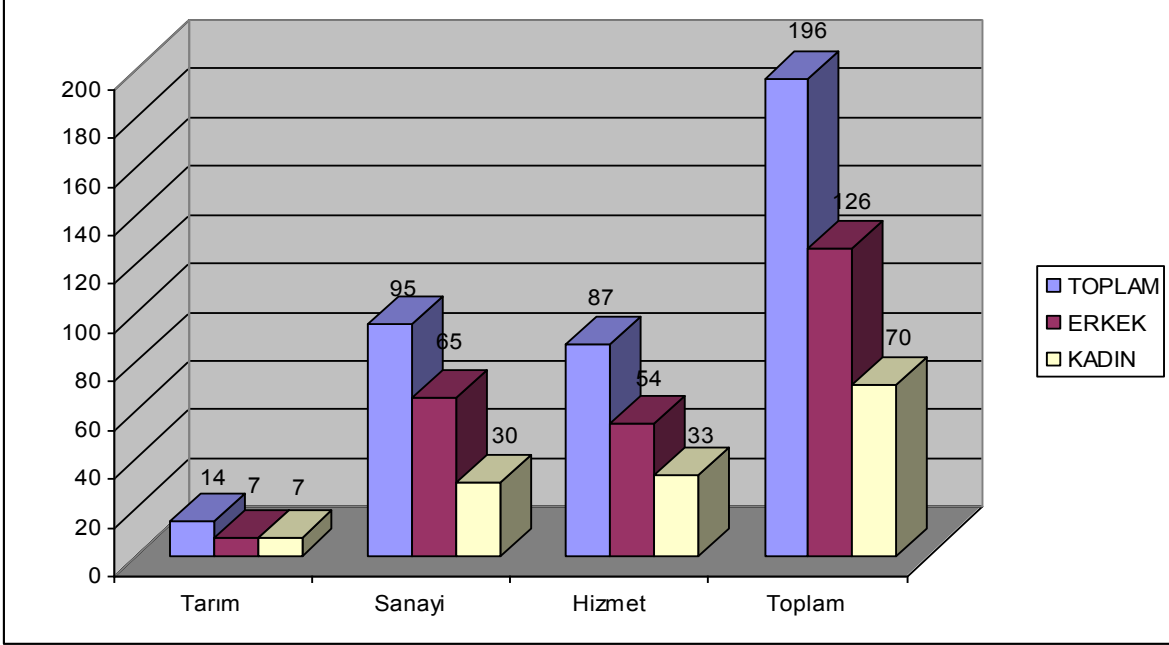

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, www.tuik.gov.tr

GENÇ İSTİHDAM

Bölgede 200.135'i erkek 204.296'sı kadın olmak üzere 2.652 genç bulunmaktadır. 15-19 yaş arası erkek genç nüfusun %33,2'si, kadınların %18,6'sı istihdam edilmekte, 20-24 yaş arası erkek genç nüfusun %77'si, kadınların %44,2'si istihdam edilmektedir.

Grafik 25. Gençlerin Çalıştıkları Sektörler, Bin, TR41,2011

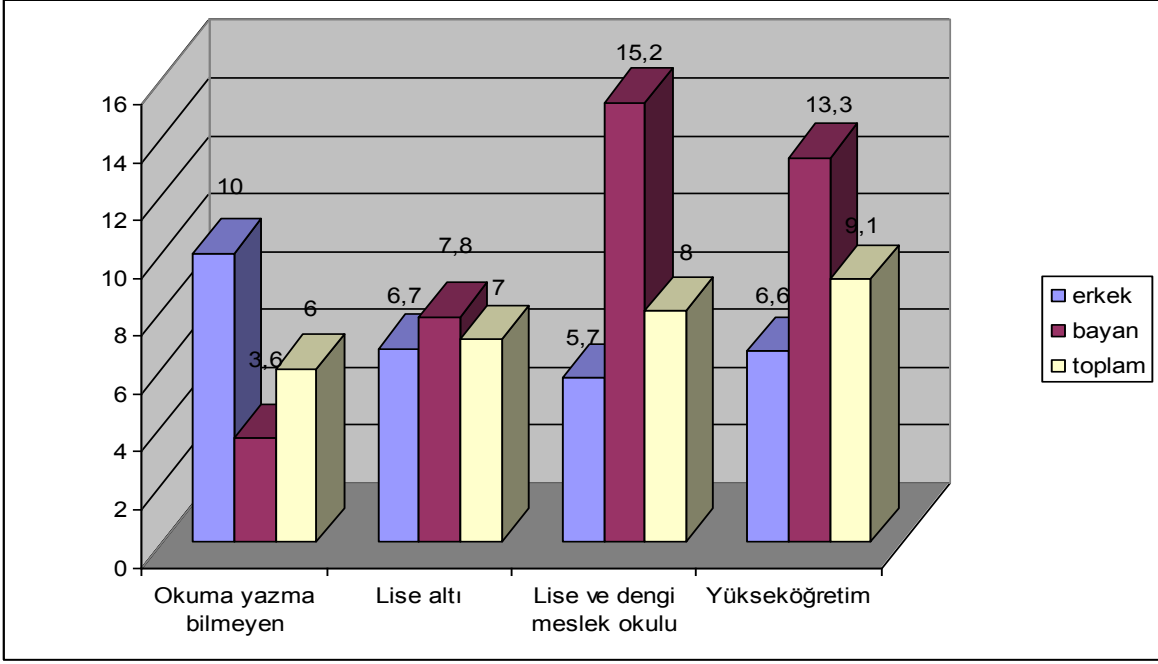
Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi gençler en çok sanayi sektöründe istihdam edilmektedir. Erkek genç nüfus en çok sanayi sektöründe istihdam edilirken, kadın genç nüfus en fazla hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. Kadın ve erkek içinde en az istihdam tarım sektöründe gerçekleşmektedir.

İŞSİZLİK

Bölgede toplam işsizlik oranı %7,6 olarak gerçekleşmiştir. En düşük işsizlik oranı %6 ile okuryazar olmayanlarda iken bunu %7 ile lise altı izlemektedir. Eğitimsizler ve düşük eğitimliler işgücü piyasasında yer almamaktadır. Lise ve dengi okul mezunlarında işsizlik oranı %8 iken, yükseköğretim mezunlarında işsizlik oranı %9,1 olarak gerçekleşmiştir. Buradaki verilerden de anlaşılacağı gibi en fazla işsizlik oranı yükseköğretim mezunlarındadır. Hem lise ve dengi meslek okulu mezunu hem de yüksek eğitim işsizlik oranını yükselten kadınlardır. Lise ve dengi meslek okulunda erkeklerde %5,7 olan işsizlik oranı, kadınlarda %15,2'ye, yüksek eğitimli erkeklerde %6,6'dan kadınlarda %13,3' e yükselmiştir. Lise ve dengi meslek okulu mezunu kadınlardaki işsizlik oranı bölgedeki en yüksek işsizlik oranıdır. TR41 bölgesi verilerine göre bu bölgedeki işsizlik oranlarını düşürebilmek için özellikle kadın lise ve dengi meslek okulu ve yükseköğretim mezunlarına iş imkânları sağlanmasına çalışılmalıdır.

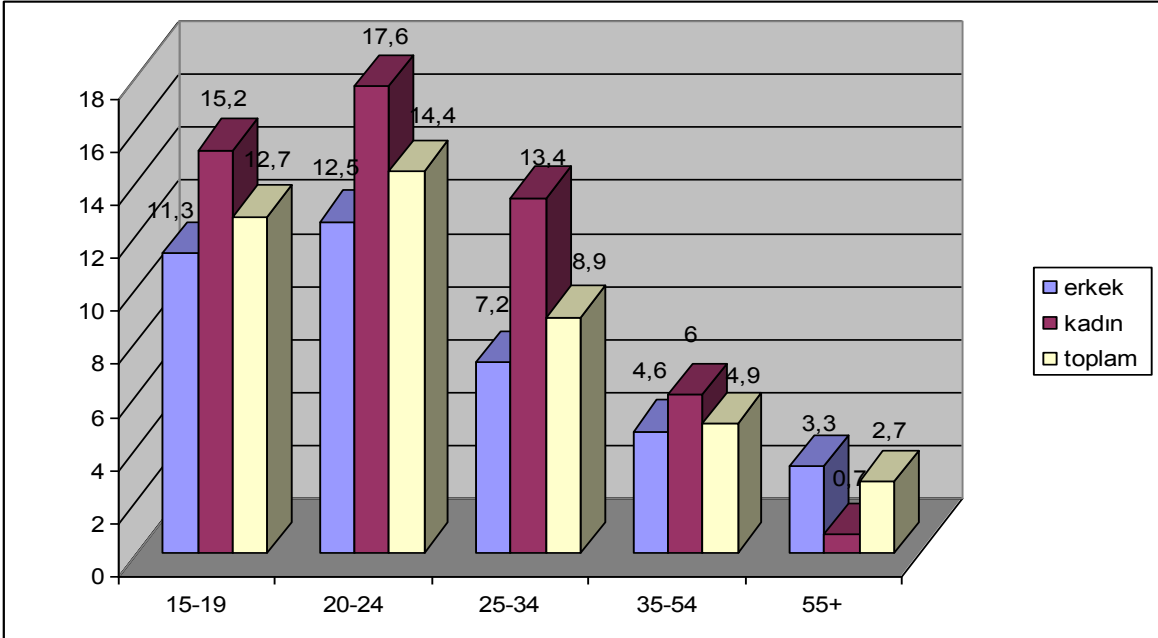
Grafik 26. Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı, TR41, %, 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

En yüksek işsizlik oranı hem erkeklerde hem de kadınlarda 20-24 yaş arasındır. Bu yaş grubunda %14,4 olan işsizlik oranı, erkeklerde %15,5, kadınlarda %14,4'tür. Bunu 15-19 yaş arası işsizlik oranı takip etmektedir. Bu gruptaki erkeklerde işsizlik oranı %11,3, kadınlarda ise %15,2'dir. Oranlara baktığımızda işsizlikte ana problem 20-24 yaş arası kadınlardadır. Bunu yine 15-19 yaşa arası bayan işsizler ve 25-34 yaş arası kadın işsizler takip etmektedir.

Grafik 27. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranı, TR41,%, 2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Bölgenin eğitim düzeyine bakıldığında işsizlerin büyük çoğunluğu lise altı eğitimlidir. Lise altı eğitimlilerin neredeyse tamamı daha önce çalışırken işsiz kalmıştır.

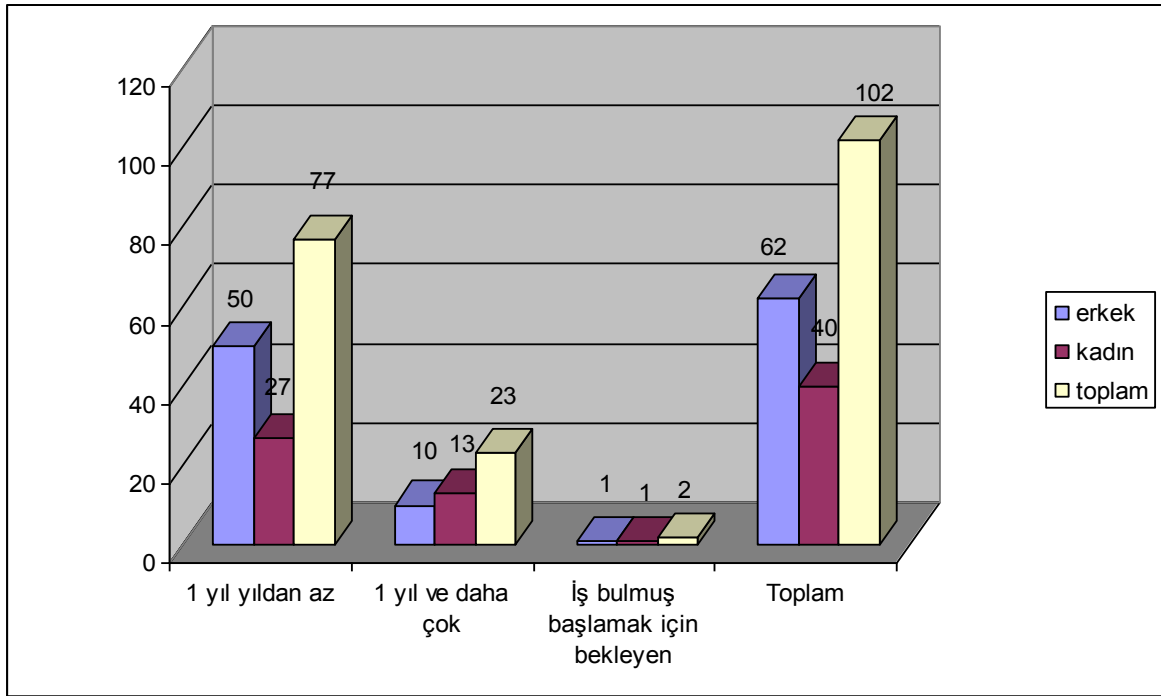

Tablo 19. Daha Önce Çalışılan Faaliyete Göre İşsizlerin Eğitim Durumu,TR41,Bin, 2011

EĞİTİM DURUMU	Tarım	Sanayi	Hizmet	8 yıldan önce işten ayrılanlar	Daha önce çalışmamış olanlar	Toplam
Okuma-yazma bilmeyen	0	0	1	0	0	1
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	0	1	1	0	0	2
İlkokul	1	15	8	1	1	26
Ortaokul veya dengi meslek okul	0	6	6	0	0	12
Genel lise	0	2	5	0	1	8
Lise dengi meslek okul	0	7	9	1	1	18
Yüksekokul veya fakülte	0	5	9	1	5	20
İlköğretim	0	6	6	0	1	14
Toplam	2	43	43	3	10	102

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Grafik 28. İlk Kez İş Arayanların İş Arama Sürelerine Göre Dağılımı, TR41,Bin,2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Yukarıdaki grafikten de anlaşılacağı gibi 1 yıl ve daha az süreli iş arayanlar iş arama sürelerinde en yüksek paya sahiptirler. Bunu sırasıyla 1 yıl ve daha çok süredir işsizler ve iş bulmuş başlamak için bekleyenler takip etmektedir.

Tablo 20. İş Arama Sürelerine Göre İlk Kez İş Arayanlar, TR41,Bin,2011

İŞ ARAMA SÜRESİ	Erkek	Kadın	Toplam
1 yıl yıldan az	50	27	77
1 yıl ve daha çok	10	13	23
İş bulmuş başlamak için bekleyen	1	1	2
Toplam	62	40	102

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Tablo 21. Eğitim Düzeyine Göre İş Arama Süreleri, TR41, Bin, 2011

EĞİTİM DURUMU	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok	İş bulmuş başlamak için bekleyen	Toplam
TOPLAM				
Okuma yazma bilmeyen	1	1	0	2
Lise altı	45	9	1	54
Lise ve dengi meslek okulu	20	6	0	26
Yükseköğretim	12	8	1	21
Toplam	78	24	2	104
ERKEK				
EĞİTİM DURUMU	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok	İş bulmuş başlamak için bekleyen	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	0	0		0
Lise altı	33	5	0	38
Lise ve dengi meslek okulu	11	3	0	14
Yükseköğretim	6	3	1	9
Toplam	50	11	1	62
KADIN				
EĞİTİM DURUMU	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok	İş bulmuş başlamak için bekleyen	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	0	0		0
Lise altı	12	4	1	16
Lise ve dengi meslek okulu	9	4		12
Yükseköğretim	6	5		11
Toplam	27	13	1	40

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Eğitim düzeyine göre iş arama süreleri farklılaşmaktadır. Lise altı eğitlimlilerin kayıt dışı çalışmayı daha çabuk kabul etmeleri işsizlik sürelerinde etkili olmaktadır. Kadın erkek toplam 154 bin kişi 1 yıldan az sürede iş bulmaktadır, 46 bin kişi 1 yıl ve daha çok süreyle iş bulmaktadır, 4 bin kişi de iş bulmuş başlamak için bekleyen kişilerdir. Bu rakamlara baktığımızda 1 yıldan az süreyle iş arayanlar en yüksek sayıya sahiptir. Bunu sırasıyla 1 yıl ve daha çok ile iş bulmuş başlamak için bekleyenler takip etmektedir.

GENÇ İŞSİZ

15-24 yaş arası 531 bin kişi bulunmaktadır. Bunların 195 bini istihdam edilmektedir. 32 bin kişi işsizdir. Bu veriler işığında 15-19 yaş arası kişilerde işgücüne katılım oranı %26,1, 20-24 yaş arası kişilerde ise %60,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 22. Genç Ve Yetişkinlerin İşgücü Durumu, 2011

YAŞ GRUBU	Nüfus	İşgücü	İstihdam edilenler	İssiz	İşgücüne katılım oranı %	İşsizlik oranı %	İstihdam oranı %	İşgücüne dâhil olmayan nüfus
15-19	270	70	61	9	26,1	12,7	22,8	199
20-24	262	157	134	23	60,1	14,4	51,4	105
Toplam	532	227	195	32	42,8	13,9	36,9	304

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Bölge işsizlerinin %12,7'sini genç işsizler oluşturmaktadır.25 yaş ve üzeri nüfustaki işsizlik oranı ise %14,4'tür.Genç işsizlik oranı cinsiyetler arasında çok büyük farklılık göstermemektedir. Gençlerin büyük çoğunluğu çalıştıkları sektörlere bağlı olarak hizmetler sektöründe çalışırken işsiz kalmıştır, daha önce sanayi sektöründe çalışmış olanlar ikinci sıradadır.

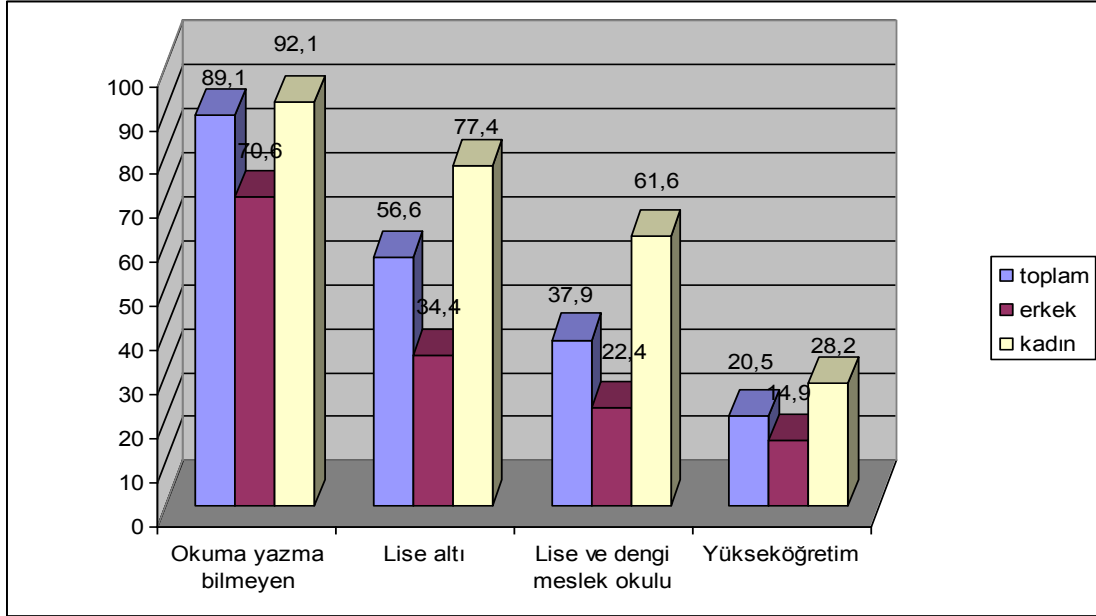
İŞGÜCÜ DIŞINDAKİ NÜFUS

İl bazında mevcut olan işgücü piyasası göstergeleri yıllar itibariyle çok fazla bir değişim göstermemiştir. Genel olarak düşüş eğiliminde olmakla birlikte sadece 2010 yılından 2011 yılına geçişte 1,5 puanlık bir artış olmuştur.

Eğitim durumuna göre işgücü dışında bulunma oranlarına baktığımızda en büyük paya %92,1 ile okuma yazma bilmeyen kadınlar sahiptir. Bunu %89,1 ile okuma yazma bilmeyen erkekler takip etmektedir. Erkeklere oranla kadınların işgücü dışında bulunma oranı çok daha yüksektir.

Eğitim düzeyi arttıkça her iki cinsiyette de işgücü dışında kalma oranı azalmaktadır. Bu durum özellikle yüksek eğitimde çok belirgindir. Durum yine kadınların aleyhine olmakla birlikte yüksek eğitimi kadınların %28,2'si, erkeklerin %14,9'u işgücü dışındadır. Cinsiyetler arası fark 13,3 puandır. Farkın kadınların aleyhine en yüksek olduğu grup ise 43 puan ile lise altı eğitlimliler ve 39,2 puanla lise eğitlimlilerdir.

Grafik 29. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Dışında Bulunma Oranı, %,TR41,2011

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

Tablo 23. İşgücü Dışında Bulunma Nedeni, TR41, Bin, 2011

İŞGÜCÜ DIŞINDA BULUNMA NEDENİ	Erkek	Kadın	Toplam
İş bulma ümidi yok	2	1	3
İş aramayıp çalışmaya hazır olan/Diğer	10	9	19
Mevsimlik çalışan	1	6	7
Ev işleri ile meşgul	0	743	743
Öğrenci(eğitim-öğretim)	102	98	200
Emekli	229	61	290
Özürlü yaşlı veya hasta	43	73	116
Ailevi ve kişisel nedenler	18	14	32
Diğer *	4	1	5
Toplam	409	1.006	1.415

Kaynak: TÜİK, İşgücü istatistikleri, HİA, www.tuik.gov.tr

İşgücü dışında bulunma nedenlerinde kadınlarda ilk sırada ev işleri ile meşgul olma yer alırken, erkeklerde emeklilik yer almaktadır. Erkeklerde ikinci sırada 102 bin kişi ile öğrenci olarak eğitim öğretim hayatında bulunma yer alırken, kadınlarda 98 bin kişi ile öğrenci olma yer almaktadır.

İŞGÜCÜ DIŞINDAKİ GENÇ NÜFUS

Bölgedeki 531 bin gencin 196 bini çalışmakta, 31 bini de iş aramaktadır. 304 bin genç de işgücü dışındadır. Her iki cinsiyette de işgücü dışında bulunma nedenlerinin başında eğitim ve öğretime devam etme yer almaktadır. İşgücü dışındaki erkeklerin %40,13'ü, genç kadınlarında %59,86'sı eğitim ve öğretime devam etmektedir.

İŞKUR'A KAYITLI İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

Bu kısımda İŞKUR istatistiklerinden yararlanılarak ilin işgücü piyasası değerlendirilmiştir. İŞKUR istatistikleri sadece İŞKUR' a kayıtlı kesim itibariyle mevcut olmasına rağmen bu veri seti il bazında cinsiyet, yaş, eğitim gibi kayıtlı işsizlerin özelliklerini ve açık ilerin sektörel dağılımı gibi özellikleri içermesi açısından önemli göstergelerdir.

Bu bölümde İŞKUR istatistiklerinde yararlanarak Bursa ilinde kayıtlı işgücü ve kayıtlı işsiz verileri, açık iş sayıları, kuruma yapılan başvurular, işe yerleştirmeler ve kurs verileri hakkında bilgiler verilecektir. Kuruma yapılan başvuruları, işe yerleştirmeleri, kursa katılımları yaş, eğitim, bayan, erkek oranları açısından değerlendirilecektir. Yapılan bu değerlendirmeler ileriki yıllarda düzenlenecek programlar için kaynak teşkil edecektir.

2012 yılı itibariyle İŞKUR' a toplam 2.372,262 kişi kayıtlıdır. Bu sayının 76.644'ü ise Bursa iline aittir. Bursa'da kayıtlı işsizlerin %53,14'ü erkek, %46,85'i ise kadındır. Türkiye toplamında ise %60,43'ü erkek, %39,56'sı kadındır. Genel olarak Bursa'da ki kadın kayıtlılık oranı Türkiye ortalamasının üstündedir.

Tablo 24. Kayıtlı İşsizlerin Yaş Grupları Ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

BURSA				TÜRKİYE		
Yaş grupları	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	1.216	788	2.004	50.288	32.115	82.403
20-24	7.012	6.910	13.922	274.705	199.468	474.173
25-29	8.242	8.050	16.292	313.831	211.007	524.838
30-34	6970	6.691	13.661	258.215	170.357	428.572
35-39	5.475	5.065	10.540	191.732	130.177	321.909
40-44	4.755	4.092	8.847	149.106	96.750	245.856
45-49	4.093	2.419	6.512	114.150	55.503	169.653
50-54	1.658	1.199	2.857	46.710	26.124	72.834
55-59	875	469	1.344	22.494	10.309	32.803
60-64	304	152	456	8.248	4.391	12.639
65+	133	76	209	4.142	2.440	6.582
Toplam	40.733	35.911	76.644	1.433.621	938.641	2.372.262

Kaynak: İŞKUR

2012 İŞKUR istatistiklerine baktığımızda en fazla kayıtlı işsiz 8.242 kişi ile 25-29 yaş arası gruptadır. Kayıtlı işsizlerin %20,23'ü bu gruptadır. Bu yaş grubunu 7.012 kişi ile 20-24 yaş arası grup takip etmektedir. 20-34 yaş grubundaki kayıtlı işsizler, Türkiye toplamında olduğu gibi, ildeki toplam işsizlerin dörtte üçünü oluşturmaktadır. İŞKUR' da ki işsiz verileri incelendiğinde Türkiye'de toplam 2.372.262 bin işsiz bulunmaktadır. Bunların %3,23' ü Bursa'dadır.

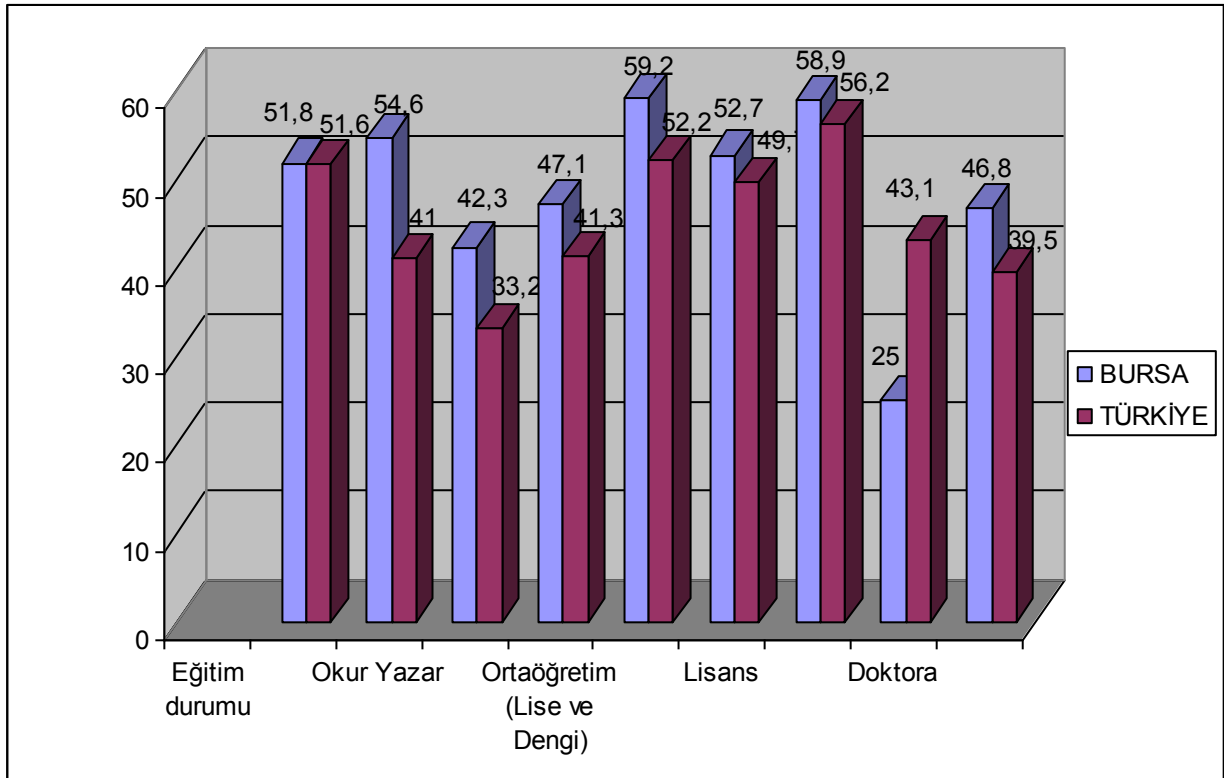
Tablo 25. Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Durumu Ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

Eğitim durumu	BURSA			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Okur Yazar Olmayan	481	517	998	21.759	23.216	44.975
Okur Yazar	323	390	713	35.031	24.409	59.440
İlköğretim	20.772	15.282	36.054	740.714	368.821	1.109.535
Ortaöğretim (Lise ve Dengi)	12.026	10.735	22.761	417.795	294.049	711.844
Önlisans	2.938	4.280	7.218	105.057	114.854	219.911
Lisans	4.085	4.562	8.647	109.175	108.142	217.317
Yüksek Lisans	99	142	241	3.869	4.982	8.851
Doktora	9	3	12	221	168	389
TOPLAM	40.733	35.911	76.644	1.433.621	938.641	2.372.262

Kaynak: İŞKUR

İlin eğitim seviyesi Türkiye ortalamasından yüksektir. İlde lise altı işsizlerin kayıtlı işsiz içindeki payı %48,02, Türkiye’de ise %48,66; lise mezunlarının payı Bursa’da %29,69’iken Türkiye’de %30 olarak gerçekleşmiştir. İlde toplam işsizlerin içinde kadının payı Türkiye ortalamasından 4,19 puan daha düşüktür. Cinsiyetler arası dağılımda en yüksek fark 5.490 fark ile ilköğretim mezunlarındadır. Bursa’da lise mezunları kayıtlı işsizler içinde % 47,16 olan kadın işsiz oranı, Türkiye’de % 30 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 30. Kayıtlı İşsizler İçinde Kadın Payı , % , 2012

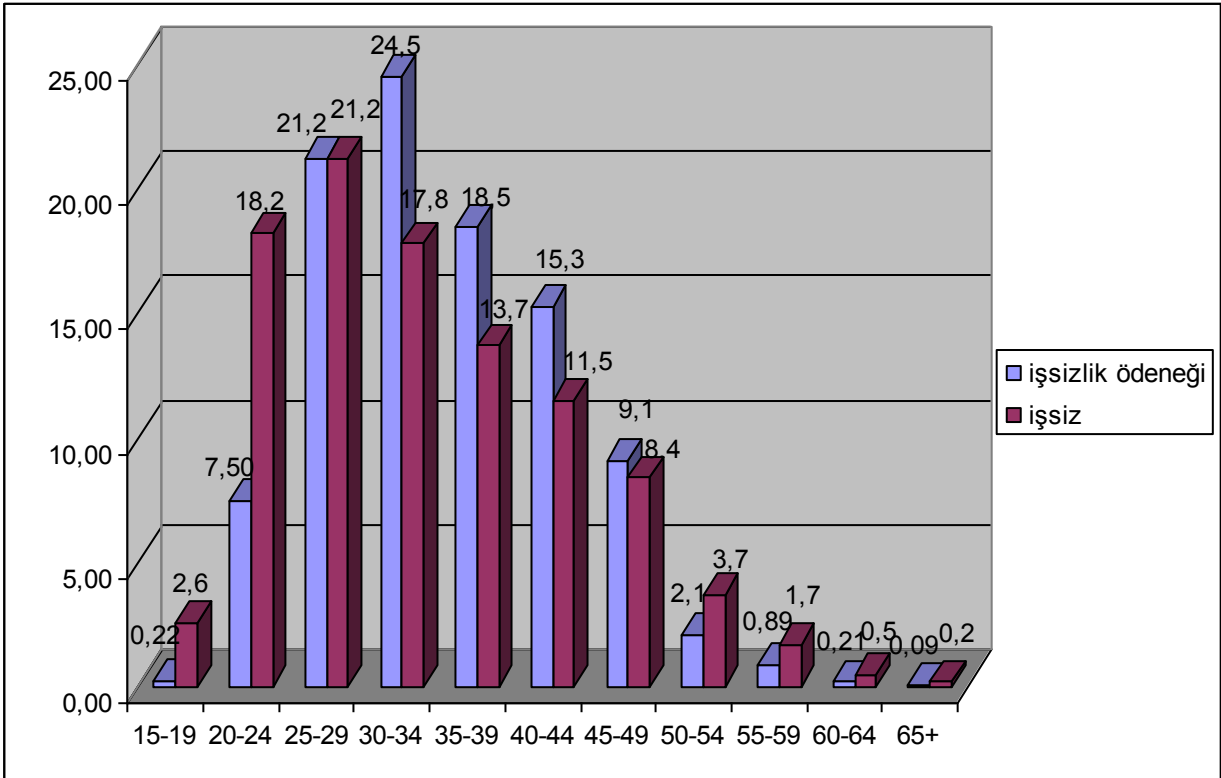
Kaynak: İŞKUR

Tablo 26. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, 2012

Yaş grupları	BURSA	TÜRKİYE
15-19	47	958
20-24	1.602	25.343
25-29	4.546	80.598
30-34	5.240	91.279
35-39	3.960	69.412
40-44	3.273	53.790
45-49	1.961	32.843
50-54	464	8.068
55-59	190	2.817
60-64	45	429
65+	20	182
Toplam	21.348	365.719

Kaynak: İŞKUR

Grafik 31. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ve İşsizlik Ödeneği Oranları, %, 2012

Kaynak: İŞKUR

İşsizlik ödeneğinde çalışma sürelerinin etken olması nedeni ile işsizlik ve işsizlik ödeneği dağılımı arasında bir paralellik "olmaması" beklenmektedir. En yüksek işsizlik oranı 25-29 yaş grubunda iken, en yüksek işsizlik ödeneği 30-34 yaş grubundadır. Bunu 25-29 yaş grubu izlemektedir.

Tablo 27. Eğitim Durumu Ve Cinsiyete Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, 2012

Eğitim durumu	BURSA			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Okur Yazar Olmayan	60	36	96	1.417	1.026	2.443
Okur Yazar	40	31	71	2.265	1.010	3.275
İlköğretim	8.131	3.180	11.311	144.185	38.436	182.621
Ortaöğretim (Lise ve Dengi)	4.174	2.388	6.562	75.717	39.121	114.838
Önlisans	624	685	1.309	11.817	12.670	24.487
Lisans	1.031	920	1.951	19.429	16.960	36.389
Yüksek Lisans	21	27	48	761	845	1.606
Doktora	0	0	0	32	28	60
TOPLAM	14.081	7.267	21.348	255.623	110.096	365.719

Kaynak: İŞKUR

En fazla işsizlik ödeneği başvuruları 30-34 yaş arası işsizlerdedir. 30-34 yaş arası işsizlerde işsizlik ödeneği başvurularının yüksekliğine rağmen işsiz sayısının en fazla olduğu grup 25-29 yaş arası işsizlerdir. Aynı yapı Türkiye içinde geçerlidir. İşsizlik ödeneği başvurularında Türkiye genelinde olduğu gibi Bursa'da da en fazla işsizlik ödeneği başvurusu ilköğretim mezunlarındadır. Bunu ortaöğretim mezunları takip etmektedir.

Tablo 28. Kamu Özel Ayrımına Göre Açık İşler, 2012

AÇIK İŞLER	BURSA	TÜRKİYE
Özel	38.836	851.136
Kamu	980	140.668
Toplam	39.816	991.804

Kaynak: İŞKUR

İl de 76.644 işsiz bulunurken toplam 39.816 açık iş mevcuttur. Bunların 980'ni kamu, 38.836'sı özel de istihdam edilmek üzere ilan açılmıştır. Türkiye'de kamu sektöründeki açık işler toplam açık ilerin %14,18'ini oluşturmaktadır.

Tablo 29. Yaş Ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler,2012

Yaş grupları	BURSA			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	1.122	708	1.830	24.961	14.201	39.162
20-24	4.717	1.880	6.597	88.397	39.393	127.790
25-29	4.016	1.538	5.554	88.408	31.386	119.794
30-34	2.935	1.410	4.345	69.815	28.025	97.840
35-39	1.984	1.119	3.103	47.764	23.797	71.561
40-44	1.323	696	2.019	33.708	16.386	50.094
45-49	862	324	1.186	22.844	8.340	31.184
50-54	357	110	467	9.603	2.969	12.572
55-59	132	33	165	4.043	874	4.917
60-64	30	4	34	1.157	196	1.353
65+	8	2	10	279	41	320
Toplam	17.486	7.824	25.310	390979	165608	556.587

Kaynak: İŞKUR

Yaş gruplarına göre işe yerleştirme oranları incelendiğinde en fazla istihdam 6,597 bin kişi ile 20-24 yaş grubundadır. Bunu 5.554 bin kişi ile 25-29 yaş arası kişiler takip etmektedir. Türkiye de kadınların işe yerleştirilme oranı %29,75'ken Bursa'da %30,91 ile bu oranın üstüne çıkmıştır.

İşe yerleştirilenlerin %59'u ilköğretim mezunudur. Türkiye'de ise bu oran %57 olarak gerçekleşmiştir. İlköğretim mezunu olarak işe yerleşenlerin %68,6'sı erkek %31,3'ü ise kadındır. İşe yerleştirmelerin % 5,4'ü ön lisans, %3,5'i lisans ve %0,02'si yüksek lisans mezunu olarak işe yerleşmişlerdir.

Tablo 30. Eğitim Ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler, 2012

Eğitim durumu	BURSA			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Okur Yazar Olmayan	15	6	21	1.739	863	2.602
Okur Yazar	53	14	67	15.200	5.765	20.965
İlköğretim	10.379	4.740	15.119	229.017	89.619	318.636
Ortaöğretim (Lise ve Dengi)	5.631	2.203	7.834	113.021	46.740	159.761
Önlisans	863	504	1.367	19.487	13.060	32.547
Lisans	544	351	895	12.229	9.196	21.425
Yüksek Lisans	1	6	7	280	364	644
Doktora	0	0	0	6	1	7
TOPLAM	17.486	7.824	25.310	390.979	165.608	556.587

Kaynak: İŞKUR

Tablo 31. Sektörler Ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler, Bin, 2012

SEKTÖR	BURSA			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
HİZMET	7.061	3.282	10.343	227.603	106.925	334.528
TARIM	159	36	195	9.814	3.152	12.966
SANAYİ	10.266	4.506	14.772	153.562	55.531	209.093
TOPLAM	17.486	7.824	25.310	390.979	165.608	556.587

Kaynak: İŞKUR

Sektöre göre işe yerleştirme oranlarına baktığımızda en fazla işe yerleştirme 14.772 kişi ile sanayi sektöründedir. Bunu 10.343 ile hizmet sektörü takip etmektedir. Türkiye toplamında ise en fazla işe yerleştirme hizmet sektöründe daha sonra ise sanayi sektöründedir. Türkiye genelinde olduğu gibi Bursa'da da en az istihdam tarım sektöründedir. Bursa'da sanayi sektöründe %58,36, hizmet sektöründe %40,86 ve tarım sektöründe %0,77'si işe yerleşmiştir.

Tablo 32. Düzenlenen Kurs Ve Katılımcı Sayısı, 2012

KURS TÜRÜ	BURSA		TÜRKİYE	
	Açılan Kurs Sayısı	Katılan Sayısı	Açılan Kurs Sayısı	Katılan Sayısı
UMEM Projesi	174	2.676	2.359	41.054
İş başı eğitim	70	160	8.018	18.570
Girişimcilik	26	622	900	24.953
İstihdam garantili işgücü yetiştirme kursları	132	2.461	4.564	116.451
Diğer kurslar	554	4.058	11.510	263.617
Toplam	956	9.977	27.351	464.645

Kaynak: İŞKUR

Bursa'da 2012 yılı sonu itibarıyla 956 adet kurs düzenlenirken, açılan bu kurslarda 9.977 kişi eğitim görmüştür. Açılan kursların %18,2'si Umem Projesi, %7,3'ü İşbaşı Eğitim, %2,7'si Girişimcilik, %13,8'i ise İstihdam Garantili İşgücü yetiştirme kursları, %57,9'unu ise diğer kurslar oluşturmaktadır. Açılan istihdam garantili kurslara toplam katılımcıların %24,66'sı, Türkiye de ise toplam katılımcıların %25,06'sı katılmıştır. Kurs programları içerisinde en fazla katılımcı Umem Projelerine olmuştur. Açılan 174 Umem Projesi kurslarından 2.676 kişi faydalanırken, toplam kursiyer katılımcıların %26,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 33. Kursa Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

	BURSA			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Kursa katılan sayısı	5.669	4.308	9.977	276.901	187.744	464.645
Kursa katılan sayısı%	57	43	100	60	40	100

Kaynak: İŞKUR

Türkiye’de kadınların kursa katılım oranı %40,4 olarak gerçekleşirken Bursa’da ise bu oran %43 ile ortalamanın üstünde gerçekleşmiştir. Buradan anlaşılacağı gibi Bursa’da kadınların işgücüne daha fazla dahil olmak için kurslara katılım oranı daha fazladır.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

AMAÇ VE YÖNTEM

İyi işleyen bir işgücü piyasasının oluşabilmesi, işgücü arz ve talebinin temel niteliklerinin incelenip bunlara uygun önlemlerin zamanında alınmasına bağlıdır. Birçok ülkede yüksek işsizlik oranlarına rağmen özellikle kısa dönemli işgücü talebinin hep yüksek olduğu da sık sık ifade edilmektedir. Birçok sektörde işgücü fazlalığı olmasına rağmen etkin eşleştirme eksikliği ve beceri uyumsuzlukları nedeniyle işgücü açığı karşılanamaya bilmektedir. Açık işler, işgücünün mobilitesinin yetersizliği ve işverenin talep ettiği niteliklere sahip eleman olmayışı nedenlerinin yanı sıra bazı mesleklerde iş ortamı ve ücretin beğenilmemesi nedeniyle zamanında doldurulamamaktadır. İşgücü piyasasının talep boyutuyla ele alınıp mevcut durumda işgücü, mevcut açık iş ve gelecek dönemde işgücünün eğilimlerinin bilinmesi kısa dönemli işgücü yetiştirilmesi için temel verileri sağlamaktadır.

İşgücü piyasasında arz ve talebin etkin bir şekilde uyumlaştırılabilmesi için işgücü piyasası bilgileri oldukça önemlidir. İşgücü Piyasasının arz tarafına yönelik veriler ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu'nun yapmış olduğu Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarından elde edilmektedir. Ancak işgücü piyasasının talep tarafına yönelik pek fazla veri bulunmamaktadır. Bu açığı da Türkiye İş Kurumu İşgücü Piyasası Araştırmaları ile doldurmaya çalışmaktadır. Arz tarafı ile ilgili verilerde il düzeyinde yeterli veri bulunmamaktadır. Talep tarafı ile ilgili yapılan araştırmalar ise henüz istenen düzeyde değildir. Örneğin EUROSTAT nezdinde hala ülkemiz için açık iş oranı açıklanamamaktadır. Bu bağlamda işgücü piyasası araştırmalarını daha da geliştirerek yapmamız büyük önem arz etmektedir.

4904 sayılı Kanunda Türkiye İş Kurumuna verilen görevlere istinaden işgücü piyasası ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla Türkiye İş Kurumunca 2007 yılından beri işgücü piyasası araştırmaları (İPA) sürdürülmektedir. Değişik yöntemler kullanılarak 2007'den beri devam ettirilen araştırmalar 2009 yılından itibaren yılda iki defa yapılmıştır. İşgücü piyasası araştırmalarının EUROSTAT normlarına uygun şekilde yürütülmesi ve Resmi İstatistik Programı kapsamına alınmasına yönelik çalışmalar 2011 yılı ikinci yarısından itibaren Türkiye İstatistik Kurumu işbirliğiyle devam etmektedir.

Bu çalışmaların temel amaçları, işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi elde etmek, işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişmeleri izlemek, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak ve bu sonuçlar üzerinden aktif istihdam politikalarına veri kaynağı teşkil etmek şeklindedir. Bu çalışmalar sayesinde Türkiye için bir açık iş sayısına erişebilir olunacak ve EUROSTAT'ın talep ettiği açık işler istatistikleri için veri toplanabilmiş olacaktır. Bu çalışmanın önemli amaçlarından biride İŞKUR dışında da diğer kurum ve kuruluşların işgücü talebi hakkında bilgi ihtiyacını karşılamaktır.

Tablo 34. İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırmaları (2007-2012)

İŞKUR'UN UYGULADIĞI İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI YÖNTEM VERİLERİ							
Dönem	Kapsamı	Period	Sınıflamalar	Yöntem	GÖRÜŞME YAPILAN İŞYERİ SAYISI ¹		
2007	50+ TÜM İŞYERLERİ	15 EKİM - 30	İSCO 88- NACE	Yüz yüze	Toplam	12.712	
2008	TÜM İŞYERLERİ	15 Ekim - 5 Aralık	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	71.001	
					10+ işyeri	26.409	
					50+işyeri	7.224	
2009/I	İŞKUR'a KAYITLI TÜM İŞYERLERİ	17 Nisan - 30 Mayıs	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	275.099	
					10+ işyeri	83.404	
					50+işyeri	15.273	
2009/II	İŞKUR'a KAYITLI TÜM İŞYERLERİ	4 Kasım-13 Aralık	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	255.938	
					10+ işyeri	80.638	
					50+işyeri	15.985	
2010/I	İŞKUR'a KAYITLI TÜM İŞYERLERİ	26 Nisan- 1 Haziran	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	218.068	
					10+ işyeri	73.418	
					50+işyeri	14.476	
2010/II	İŞKUR'a KAYITLI TÜM İŞYERLERİ	26 Nisan- 1 Haziran	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	198.479	
					10+ işyeri	69.442	
					50+işyeri	14.688	
2011/I	İŞKUR'a KAYITLI TÜM İŞYERLERİ	26 Nisan- 1 Haziran	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	159.862	
					10+ işyeri	60.501	
					50+işyeri	13.393	
2011/II	10 + GİRİŞİMLER (TÜİK)	19 Aralık- 19 Ocak	İSCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam	5.941	
					10+ işyeri	3.283	
					50+işyeri	1.606	
2012/I	10 + GİRİŞİMLER (TÜİK)	2 Mayıs- 15 Haziran	İSCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam Girişim	5.225	
2012/II	10 + İŞYERLERİ (TÜİK)	10 Eylül-31 Ekim	İSCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam İşyeri	53.164	

Kaynak: İŞKUR

Türkiye İş Kurumu, 2012 Yılı Yerel Düzeyde İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması kapsamında 10 Eylül – 31 Ekim 2012 tarihleri arasında Türkiye genelinde 53.164 işyerine yüze görüşme yöntemiyle anket uygulamıştır. Türkiye İşyeri Kayıtları Sistemi altlık kullanılarak sektörel kapsam dâhilinde yer alan ve 10 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri, araştırmada örnekleme çerçevesi olarak kullanılmıştır. Araştırmanın kapsamında Türkiye genelinde Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev 2.0 sınıflandırmasına göre, tarım, kamu, hane halklarında işverenler ve uluslar arası kurum/kuruluşlar dışındaki 17 alt sektörde yer alan, 10 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri örnekleme çerçevesi olarak kabul edilmiştir. Örnekleme birimi işyeri olarak belirlenmiş ve 17 sektör bazında il ve Türkiye tahmini verilmiştir.

İşyerleriyle yüz yüze görüşme yöntemiyle (Araştırmanın saha çalışmasının tamamı İŞKUR personeli tarafından gerçekleştirilmiştir.) gerçekleştirilen “İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu 2” kapsamında,

- Temel işletme bilgileri
- Mevcut istihdam bilgileri (Cinsiyet, Meslek)
- Açık iş, (Meslek, Talep Edilen Eğitim ve Beceri düzeyleri, Karşılama Yolları)
- Temininde güçlük çekilen meslekler, (Meslek, Güçlük Nedeni)
- 2012 yılı içerisinde işe giriş-çıkışlar,
- 31 Aralık 2012 ve 30 Haziran 2013 tarihleri itibarıyla artış/azalış olacağı düşünülen mesleklerle ilişkin sorular sorulmuştur.

Talep Araştırması, bahsi geçen 17 sektörde işyeri bazında il ve Türkiye tahmini vermek üzere planlandığından meslekler göre yapılan genellemelerin ihtiyatla karşılanması gerekir. Çünkü meslekler

¹ Genelleme yapılmamış işyeri sayısıdır.

² Soru Formu Ek 1'de verilmiştir.

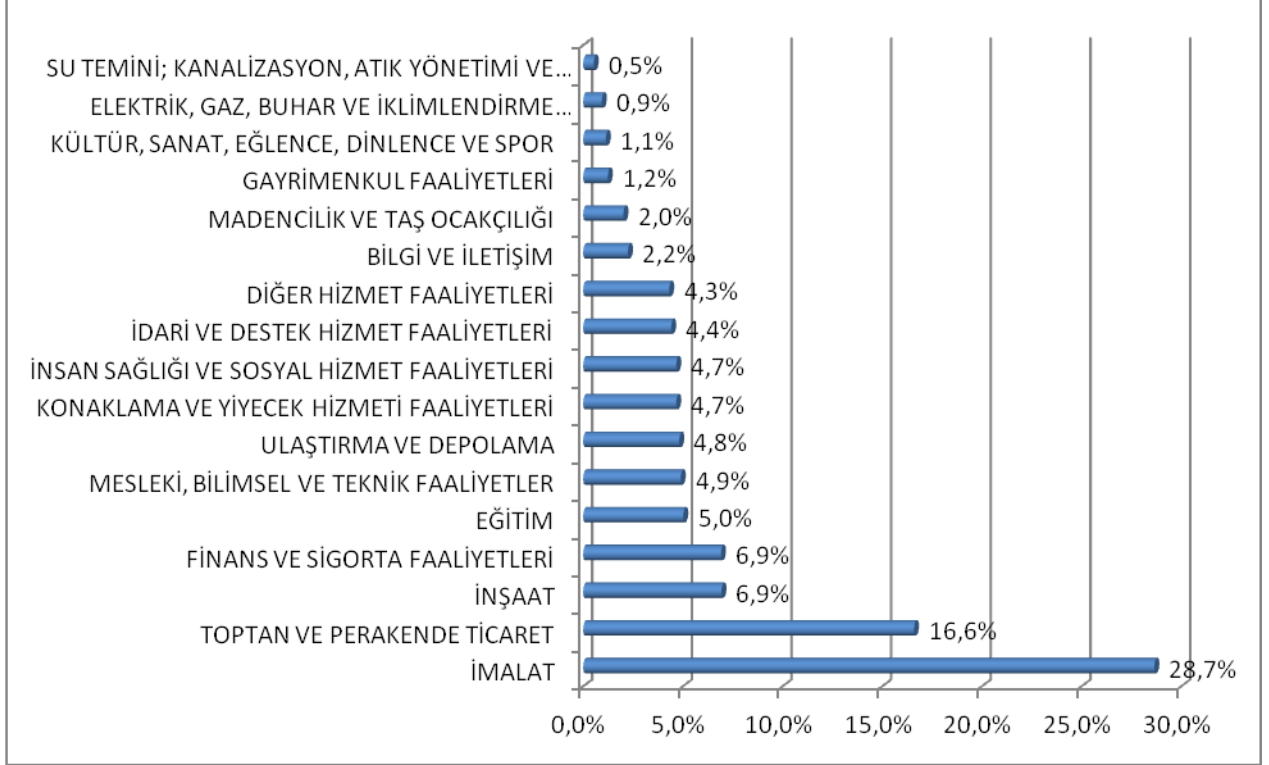
göre bir çerçeve olmadığı için örneklem çekimine mesleki kısılmı dahil edilememiştir. Dolayısıyla rapordaki mesleklere ilişkin bilgiler detay olarak sunulmuştur.

Talep araştırması için örnek hacmi, örnek seçimi, tahmin ve notasyon yöntemleri hakkında Ek 2'de ayrıntılı açıklama yapılmıştır.

İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM

İstihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması; eğitimin işgücü talebine duyarlılığının artırılmasına, işgücü arz ve talebinin doğru olarak tespit edilmesine ve buna uygun politikaların geliştirilmesine bağlıdır. Bu hedef doğrultusunda Bursa ilinde işgücü piyasası talep boyutunu tespit edebilmek amacı ile 2012 yılında işgücü piyasası talep araştırması yapılmıştır.

Grafik 32. İşyerlerinin Sektörlere Göre Dağılımları, %, 2012

Kaynak: Bursa İPTA 2012

İşgücü Piyasası Talep Araştırması Bursa ili genelinde, 10 Eylül - 31 Ekim 2012 tarihleri arasında 3.965 işyerinde işverenler/işveren temsilcileri ile yapılan yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Bu işyerlerinin 685 tanesinin, İşyeri Kayıtları Listesinde 10 kişi ve üstü çalıştıran işyerleri olarak gözükmesine rağmen, alanda 1-9 çalışanı olan işyerlerine dönüştükleri görülmüştür. Bu durum özellikle kendini ticaret sektöründe ve bunu takiben imalat ve inşaat sektörlerinde göstermektedir. 1-9 Çalışanı olan işyerine dönüşen işyerlerinin % 13'ü İnşaat, % 17'si İmalat ve % 19'u da Toptan ve Perakende Ticaret sektöründedir. Araştırma sonuçlarına göre il genelindeki işyerleri ağırlıklı olarak İmalat, Ticaret, İnşaat ve Finans ve Sigorta Faaliyetleri sektörlerinde faaliyet göstermektedirler. İl genelindeki her 100 işyerinden 29'u İmalat sektöründe, 17'si Ticaret sektöründe, 7'si de İnşaat ve Finans ve Sigorta Faaliyetleri sektörlerinde faaliyet göstermektedir. İl genelinde araştırma kapsamındaki işyerlerinin % 60'ı söz konusu dört sektörden birinde faaliyet göstermektedir. İl genelindeki işyerlerinin en az faaliyette buldukları sektörler ise % 0,5 ile Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme sektörü ve % 1 ile Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörüdür.

Çalışma sonuçlarına göre Türkiye genelinde işyerlerinin İmalat, Toptan ve Perakende Ticaret ile İnşaat sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Türkiye genelinde her 100 işletmenin 21'i İmalat, 20'si Toptan ve Perakende Ticaret, 10'u da İnşaat sektöründe faaliyet göstermektedir. Türkiye genelindeki işyerlerinin yarısı söz konusu üç sektörde faaliyet göstermektedir.

Bursa'daki işyerleri Türkiye toplam işyerlerinden %3,1 pay almaktadır. Türkiye içinde en fazla pay alan sektör %4,3 ile imalat sektörüdür. Bursa'da işyerleri itibariyle ikinci sırada olan toptan ve perakende sektörünün Türkiye içindeki payı %2,6'dır.

Tablo 35. Sektörlere Göre Çalışanların Dağılımı, %, 2012

Sektör	Bursa			Türkiye		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Bilgi ve iletişim	1,2	1,4	1,3	1,8	3,1	2,2
Diğer hizmet faaliyetleri	3,2	4,4	3,5	1,8	2,5	2
Elektrik, gaz ve buhar üretim ve dağıtım	1,8	0,6	1,5	5,9	3	5,2
Eğitim	2,9	10,9	4,9	3,3	11,9	5,5
Finans ve sigorta	1,5	3,9	2,1	3,3	7,3	4,3
Gayrimenkul faaliyetleri	1,1	0,4	0,9	1,4	1,6	1,4
Konaklama ve yiyecek hizmeti	3,2	6,3	4,0	5,1	5,2	5,2
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	1,2	0,8	1,0	1,9	1,8	1,9
Madencilik ve taş ocakçılığı	3,5	0,4	2,7	3,2	0,6	2,6
Su temini, kanalizasyon, atık yönetimi	2,6	0,4	2,1	2,2	2,8	2,3
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	1,7	1,8	1,7	7,2	1,2	5,7
Toptan ve perakende ticaret	9,6	8,7	9,4	10,3	9,4	10,1
Ulaştırma ve depolama	3,9	2,3	3,5	5,2	2,4	4,5
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	17,2	8,9	15,1	12	14,9	12,7
İmalat	38,7	38,1	38,5	25,3	19,4	23,8
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1,7	9,4	3,7	2,2	10,4	4,3
İnşaat	5,1	1,2	4,1	7,8	2,6	6,5
Toplam	100	100	100	100	100	100

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Araştırma sonuçlarına göre Bursa ili 10 ve üzeri çalışanı olan tarım dışı özel yerel birimlerde toplam çalışan 197 bin 53 kişidir. Çalışanların 146 bin 347'si erkek, 50 bin 711'i kadındır. Çalışanların % 63'ü İmalat, İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörlerinde istihdam edilmektedirler. En fazla çalışanı olan sektör Türkiye'de olduğu gibi imalat sektörüdür ancak çalışanların sektördeki ağırlığı Türkiye'dekinden çok yüksektir. İmalat sektöründe çalışanlar Türkiye'de toplam çalışanların %24'ü iken, bu oran ilde %39'a yükselmektedir. Bu oranların oluşumunda Bursa ilinin ekonomik yapısının da önemli etkisi vardır. Özellikle Tekstil ve Konfeksiyon, Otomotiv ana ve yan sanayi, Makine-Metal Eşya ve Gıda Bursa ilinin istihdamı en yüksek olan sanayilerindedir. Bu durumda sektörler itibariyle çalışan sayılarındaki farklılıkları arttırmaktadır. Tofaş-Fiat, Oyak-Renault gibi otomotiv üretim tesislerini bünyesinde barındırması ve geçmişten günümüze Bursa'nın endüstri dokusunun en önemli parçası olan tekstil sanayinin gelişmiş olması imalat sektörünün önemini arttırmaktadır. İl genelinde en fazla çalışanın bulunduğu ilk üç sektörün sıralaması Türkiye geneli ile paralel bir dağılım göstermektedir.

İmalat sektörü Türkiye genelinde olduğu gibi, hem erkek hem de kadın çalışanların en fazla istihdam edildikleri sektördür. İl genelinde erkek ve kadın çalışanların imalat sektöründeki ağırlıkları aynıdır. Hem erkek çalışanların hem de kadın çalışanların % 39'u imalat sektöründedir. İkinci hâkim sektör olan İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründe ise görünüm farklılaşmaktadır. Erkek çalışanların % 17'si, kadın çalışanların ise % 9'u İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründedir. İl genelinde çalışanların ağırlıklı olarak buldukları üçüncü sektör olan Toptan ve Perakende Ticaret'te de imalat sektörüne benzer biçimde erkek ve kadın çalışanların oranı birbirinin aynıdır. İl genelinde erkek ve kadın çalışanların % 10'u Ticaret sektöründedir. Türkiye genelinde de çalışanların ağırlıklı olarak istihdam edildikleri sektörler; İmalat, İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri ve Ticaret olarak sıralanmaktadır. Türkiye genelinde çalışanların % 24'ü İmalat, % 13'ü İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri, % 10'u da Ticaret sektöründedir.

Erkek çalışanların ağırlıklı olarak çalıştıkları ilk üç sektörün sıralaması il genelinde tüm çalışanların ağırlıklı olarak istihdam edildikleri ilk üç sektörün sıralaması ile birebir aynı iken kadınlarda bu sıralama farklılaşmaktadır. Bursa ilinde erkeklerin ağırlıklı olarak istihdam edildikleri üç sektör; İmalat, İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri ile Ticaret şeklinde sıralanırken kadınların ağırlıklı olarak istihdam edildikleri üç sektör; İmalat, İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri ile Eğitim şeklinde sıralanmaktadır. Bursa'da istihdam edilmekte olan her 100 kadından 39'u İmalat, 11'i Eğitim, 10'u da İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri sektörlerindedir. İl genelindeki kadınların % 60'ı söz konusu üç sektörden birinde istihdam edilmektedir. Erkeklerin ağırlıklı olarak istihdam edildikleri ilk üç sektörün sıralaması Türkiye geneli ile birebir aynı iken kadınların ağırlıklı olarak istihdam edildikleri ilk üç sektörün sıralaması farklılık göstermektedir. Türkiye genelinde İmalat, İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri ile Eğitim sektörleri kadınların ağırlıklı olarak istihdam edildikleri ilk üç sektörü oluşturmaktadır. Ülke genelinde kadın çalışanların yarıya yakını söz konusu üç sektördedir.

Toplam çalışanlar içinde kadın ve erkek çalışan oranlarına baktığımız zaman çalışanların % 74'ünün erkeklerden % 26'sının da kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Bu oranlar Türkiye oranlarıyla benzerlik göstermektedir. Türkiye'de çalışanların % 75'ini erkekler % 25'ini de kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 36. Sektörlere Göre Çalışanların Payı, %, 2012

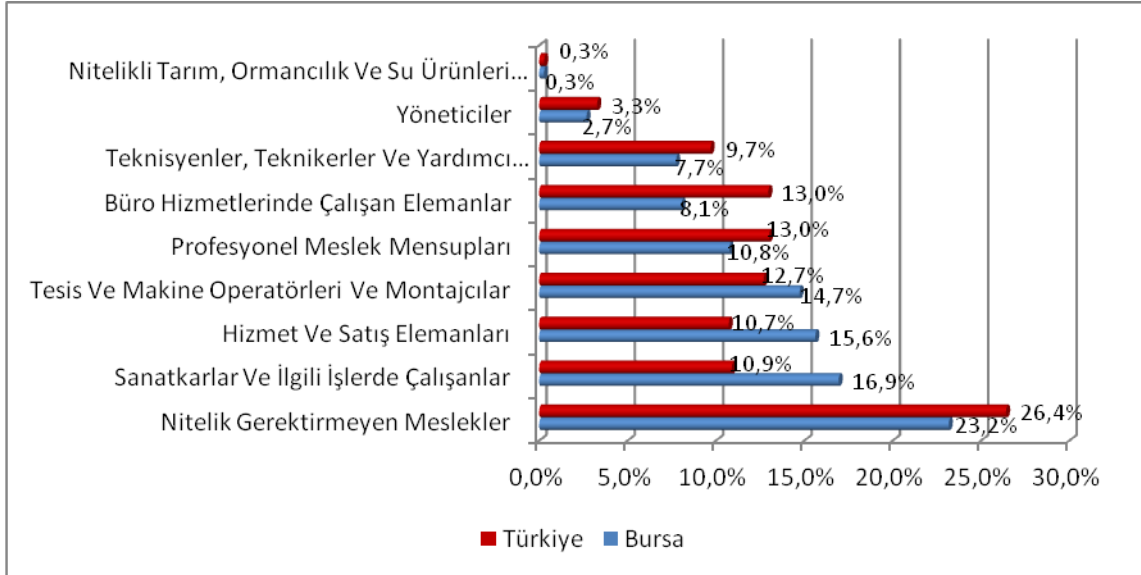
Sektör	Erkek Çalışan Oranı(%)	Kadın Çalışan Oranı(%)	Sektördeki İşyerlerinin Toplam İşyeri İçindeki Oranı (%)
BİLGİ VE İLETİŞİM	71,6%	28,4%	2,2%
DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	67,9%	32,1%	4,3%
ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİM.ÜRT.DAĞITIMI	90,1%	9,9%	0,9%
EĞİTİM	43,1%	56,9%	5,0%
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	52,1%	47,9%	6,9%
GAYRİMENKUL FAALİYETLERİ	88,1%	11,9%	1,2%
KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ	59,4%	40,6%	4,7%
KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE VE SPOR	81,6%	18,4%	1,1%
MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI	96,0%	4,0%	2,0%
MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	72,6%	27,4%	4,9%
SU TEMİNİ; KANALİZASYON, ATIK YÖN.İYİLEŞ.FAAL.	94,9%	5,0%	0,5%
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET;	76,0%	24,0%	16,6%
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	83,1%	16,9%	4,8%
İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	84,8%	15,2%	4,4%
İMALAT	74,6%	25,4%	28,7%
İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZ.FAALİYETLERİ	33,7%	66,3%	4,7%
İNŞAAT	92,4%	7,6%	6,9%
TOPLAM	74,3%	25,7%	100,0%

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Kadın çalışanların toplam çalışanlar içindeki payı Türkiye ortalamasıyla aynıdır ve kadın çalışanların ağırlık kazandığı sektörler Türkiye ile aynı eğilimi göstermektedir. Hem Bursa hem de Türkiye’de kadınların biraz daha ağırlık kazandığı sektörlerdeki işyerlerinin toplam işyerleri içindeki payları da çok azdır. Örneğin çalışanların %66,3’ü kadın olan insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerindeki işyerlerinin toplam içindeki payı %4,7, çalışanların %56,9’unun kadın olduğu eğitim sektörü işyerlerinin toplam ağırlığı içindeki oranı %5, çalışanlarının %47,9’unun kadın olduğu finans ve sigorta faaliyetlerinin toplam işyerleri içindeki ağırlığı %6,9’dur.

Kadın ve erkek çalışan oranlarının yakın olduğu sektörler ise; finans ve sigorta faaliyetleri, konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetleri ve eğitim sektörüdür. Erkek çalışan oranlarına baktığımız zaman %96 pay ile madencilik ve taş ocakçılığı sektörü ilk sırada yer almaktadır. Türkiye’de ise bu sektör erkek çalışan oranlarında ikinci sıradadır. Türkiye’de birinci Bursa’da ise ikinci sırada %94,9 ile su temini, kanalizasyon, atık yönetimi iyileştirme faaliyetleri sektörü gelmektedir.

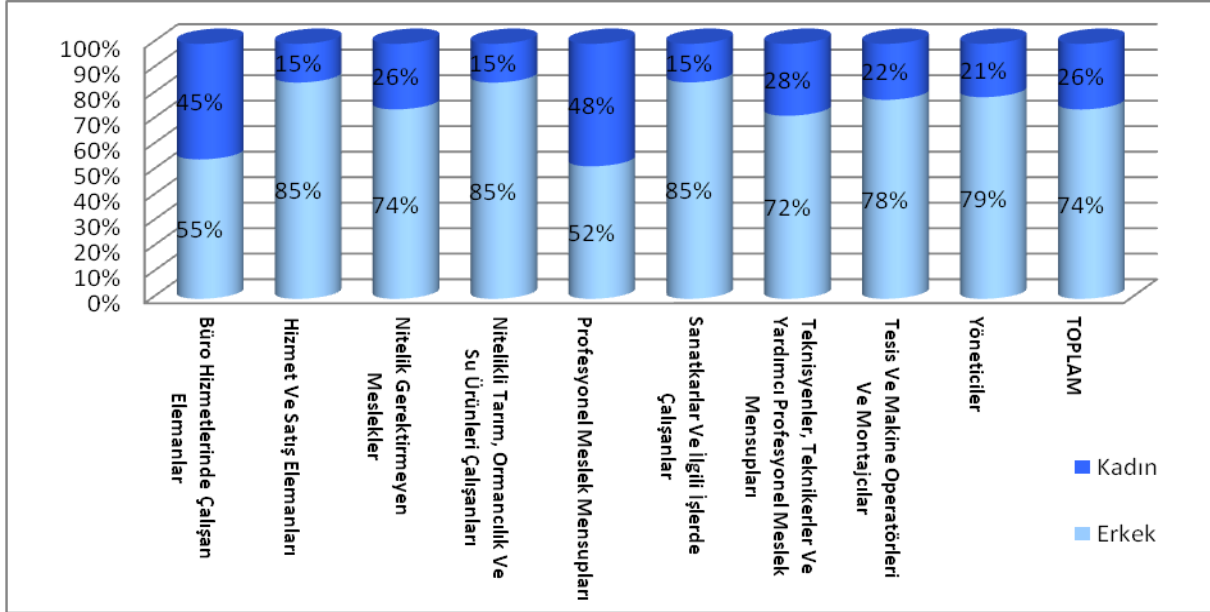
Grafik 33. Meslek Gruplarına Göre Çalışan Sayısı,%2012

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Hem Bursa hem Türkiye’de ana meslek grupları dağılımında ilk sırada Nitelik Gerektirmeyen Meslekler ana meslek grubunda çalışanlar gelmektedir. İlde ikinci sırada %16,9 ile Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ana meslek grubu yer alırken Türkiye dağılımında bu meslek grubu beşinci sıradadır. İlde üçüncü sırada %15,6 ile Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubu yer alırken Türkiye dağılımında bu grup altıncı sıradadır. Yapılan İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında %0,3 ile nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanlar grubu ve %2,7 ile yöneticiler grubu sonlarda yer almıştır. Nitelik gerektirmeyen meslek grubunda çalışan sayısının fazla çıkmasında Bursa ilinin sanayi ve hizmet sektörlerinde ki istihdamının yüksek olması etkilidir.

Grafik 34. Ana Meslek Gruplarına Göre Cinsiyet Oranları, %,2012

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Ana meslek gruplarının cinsiyete göre dağılımı farklılıklar göstermektedir. Toplam çalışanların %26'sını kadınlar oluştururken, profesyonel meslek mensuplarının %48'i ve büro hizmetlerinde çalışan elemanların %45'i kadındır. Buna karşılık hizmet ve satış elemanları, nitelikli tarım, ormanlık, su ürünleri çalışanları ve sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanların sadece %15'i kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye sonucuna baktığımızda da kadın çalışan sayısının fazla olduğu ana meslek grupları Bursa iliyle benzerlik göstermektedir.

Tablo 37. En Fazla Çalışanı Olan İlk On Mesleğin Toplam Çalışanlar İçindeki Oranı,%,2012

BURSA					
Toplamda ilk on meslek	%	Erkeklerde ilk on meslek	%	Kadınlarda ilk on meslek	%
Beden İşçisi (Genel)	11,6	Güvenlik Görevlisi	12,9	Beden İşçisi (Genel)	9,4
Güvenlik Görevlisi	10,6	Beden İşçisi (Genel)	12,3	Temizlik Görevlisi	6,4
Temizlik Görevlisi	3,4	Temizlik Görevlisi	2,3	Güvenlik Görevlisi	4,3
Beden İşçisi (Temizlik)	2,0	Şoför-Yük Taşıma	2,0	Makineci (Dikiş)	3,1
Kompleci (Dokuma Haz. Giy. ve Ev Tek.)	1,6	Kompleci (Dokuma Haz. Giy. ve Ev Tek.)	1,9	Muhasebeci	3,0
Şoför-Yük Taşıma	1,5	Beden İşçisi (Temizlik)	1,8	Beden İşçisi (Temizlik)	2,7
Makineci (Dikiş)	1,4	Beden İşçisi (İnşaat)	1,7	Büro Memuru (Genel)	2,5
Kalite Kontrolcü	1,4	Kalite Kontrolcü	1,6	Diğer Öğretmenler	2,4
Büro Memuru (Genel)	1,4	Şoför (Yolcu Taşıma)	1,3	Hemşire	2,0
Muhasebeci	1,4	Pazarlamacı (Satış Tem.)	1,1	Sekreter	1,9
Toplam	36,4	Toplam	39,0	Toplam	37,6

TÜRKİYE					
Toplamda ilk on meslek	%	Erkeklerde ilk on meslek	%	Kadınlarda ilk on meslek	%
Temizlik Görevlisi	10,3	Temizlik Görevlisi	9,3	Temizlik Görevlisi	13,4
Beden İşçisi (Genel)	7,4	Beden İşçisi (Genel)	8,5	Büro Memuru (Genel)	4,7
Güvenlik Görevlisi	2,9	Güvenlik Görevlisi	3,5	Beden İşçisi (Genel)	4,2
Büro Memuru (Genel)	2,5	Beden İşçisi (Temizlik)	2,6	Muhasebeci	2,8
Temizlik İşçisi	2,3	Şoför-Yük Taşıma	2,1	Bankacılık Meslek Elemanı	2,6
Bankacılık Meslek Elemanı	1,7	Beden İşçisi (İnşaat)	2	Sekreter	2,4
Şoför	1,6	Büro Memuru (Genel)	1,7	Satış Elemanı (Tanıtım)	2
Muhasebeci	1,5	Bankacılık Meslek Elemanı	1,4	Makineci (Dikiş)	2
İnşaat İşçisi	1,5	Büro Memuru (Personel)	1,2	Büro Memuru (İdari İşler)	1,8
Büro Memuru (Personel)	1,3	Muhasebeci	1,1	Hemşire	1,8
Toplam	31,6	Toplam	33,3	Toplam	37,7

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Kadın ve erkeklerin mesleklere göre dağılımı ve mesleki çeşitliliği cinsiyetler arasında farklıdır. Erkeklerde mesleki yoğunlukta başta yer alan ilk on meslek, erkeklerin çalıştığı mesleklerinin % 39'unu oluştururken, kadınlarda % 38'ini oluşturmaktadır. Türkiye'de erkeklerde ilk on meslek, erkek çalışanların %33'ünü oluştururken, bu oran kadınlarda %38'dir. Bu oran Bursa'da kadın çalışanların meslek çeşitlenmesinin Türkiye ile hemen hemen aynı olduğunu göstermektedir.

Meslek sıralamaları da Türkiye ile benzerlik göstermektedir. Sıralamaları değişmekle birlikte Beden İşçisi (Genel), Temizlik Görevlisi, Güvenlik Görevlisi, Büro Memuru (Genel) ile Muhasebeci meslekleri hem Bursa'da hem de Türkiye'de en fazla çalışana olan ilk 10 meslek içerisinde yer almaktadır.

İlde kadın ve erkeklerde ilk on meslek sıralamasında yer alan mesleklerden dört tanesi (Güvenlik Görevlisi, Beden İşçisi (Genel), Beden İşçisi (Temizlik), Temizlik Görevlisi) farklı sıralarda yer alsalar da çakışmakta, diğer altı meslek ise farklılaşmaktadır. Çakışan mesleklerin dışında erkeklerde ağırlıklı olan meslekler; Şoför (Yük Taşıma), Kompleci (Dokuma Hazır Giyim ve Ev Tekstili), Beden İşçisi (İnşaat), Kalite Kontrolcü, Şoför (Yolcu Taşıma) ve Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)'dir. Kadınlarda diğer ağırlıklı meslekler; Makineci (Dikiş), Muhasebeci, Büro Memuru (Genel), Diğer Öğretmenler, Hemşire ve Sekreterdir.

AÇIK İŞLER

Bursa ilinde 10 Eylül-31 Ekim 2012 tarihleri arasında uygulanan İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında (İPTA) işyerlerine açık iş sayılarıyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Açık işler; temel olarak, işyerleri tarafından fiilen doldurulmak istenen ve bu doğrultuda gerekli girişimlerin yapıldığı pozisyonları göstermektedir. İşyerlerinin eleman ihtiyacı duyduğu meslekler (açık işler) mevcut işgücü talebi hakkında değerlendirme yapılmasına imkan sunan önemli göstergelerdir.

Tablo 38. Sektörlere Göre Açık İşlerin Dağılımı ve Açık İş Oranları,%2012

SEKTÖRLER	Açık İşlerin Dağılımı		Açık İş Oranı	
	Bursa	Türkiye	Bursa	Türkiye
BİLGİ VE İLETİŞİM	1,0	1,7	2,3	2,6
DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	7,4	2,3	6,2	3,8
ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİM.ÜRT.DAĞITIMI	1,0	1,3	2,1	0,9
EĞİTİM	3,4	1,6	2,1	1,0
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	0,3	1,5	0,5	1,2
GAYRİMENKUL FAALİYETLERİ	0,3	2,5	0,9	5,7
KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ	2,4	5,7	1,9	3,7
KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE VE SPOR	0,1	1,5	0,2	2,7
MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI	1,5	3,2	1,7	4,2
MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	3,0	2,5	5,1	3,6
SU TEMİNİ; KANALİZASYON, ATIK YÖN. İYİLEŞ.FAAL.	0,3	0,5	0,5	0,3
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	11,4	11,6	3,6	3,8
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	1,8	5,7	1,6	4,2
İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	9,6	5,5	1,9	1,5
İMALAT	46,1	36,2	3,6	5,0
İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZ.FAALİYETLERİ	4,6	4,4	3,8	3,4
İNŞAAT	5,8	12,2	4,2	6,1
TOPLAM	100	100	3,0	3,3

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Sektörlere göre açık iş sayılarına baktığımız zaman en yüksek açık işin % 46 ile imalat sektöründe olduğunu görmekteyiz. İmalat sektörünü sırayla %11,4 pay ile Toptan ve Perakende Ticaret ve %9,6 pay ile İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü izlemektedir. Başka bir deyişle, Bursa'daki her 100 açık işin 46'sı imalat, 11'i Ticaret ve 10 tanesi de İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörlerindedir. İl genelindeki açık işlerin % 67'si söz konusu üç sektörde yer almaktadır. İmalat sektörü ile diğer sektörler arasında ki açık iş farkının büyük olmasında Bursa ilinde imalat sektörünün gelişmiş ve istihdam oranlarının yüksek olması çok etkilidir. Sektörlere göre açık iş sayılarında son sıralarda yer alan sektörler ise; kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor ve gayrimenkul faaliyetleridir.

Açık iş oranı; açık işlerin, açık işler ile mevcut çalışanların sayısının toplamına bölünmesi ile elde edilen bir orandır. Saha çalışmasından elde edilen veriler doğrultusunda Bursa genelinde açık iş oranı %3 olarak hesaplanmıştır. Bu oran %3,3 olan Türkiye açık iş oranıyla paralellik göstermektedir. Sektörler itibariyle bakıldığında en yüksek açık iş oranının %6,2 ile Diğer Hizmet Faaliyetleri sektöründe olduğu

görülmektedir ve bu sektörün Türkiye açık iş oranı ise %3,8'dir. Diğer Hizmet Faaliyetleri sektörünü %5,1'lik açık iş oranı ile Mesleki Bilimsel ve Teknik Faaliyetler sektörü ve %4,2'lik açık iş oranı ile İnşaat sektörü izlemektedir. İnşaat sektörü Türkiye açık iş oranında %6,1 pay ile ilk sırada, %5,7 ile gayrimenkul faaliyetleri sektörü ikinci sırada izlemektedir. Bursa ilinde ise Gayrimenkul Faaliyetleri sektöründeki açık iş oranı % 0,9'dur.

Tablo 39. Ana Meslek Gruplarına Göre Açık İş Dağılımı ve Açık İş Oranları,%,2012

Ana Meslek Grupları	Açık İşlerin Dağılımı		Açık İş Oranı	
	Bursa	Türkiye	Bursa	Türkiye
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	6,5	6,0	2,4	1,6
Hizmet Ve Satış Elemanları	9,2	12,2	1,8	3,8
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	13,6	15,9	1,8	2,0
Nitelikli Tarım, Ormanlık Ve Su Ürünleri Çalışanları	0,9	0,2	9,0	1,9
Profesyonel Meslek Mensupları	10,3	9,2	2,9	2,4
Sanatkârlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	27,5	24,7	4,8	7,2
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	8,4	9,9	3,3	3,4
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	23,4	20,9	4,7	5,4
Yöneticiler	0,2	0,9	0,3	1,0
Toplam	100	100	2,0	3,3

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Meslek gruplarına göre açık iş sayısına baktığımız zaman il genelinde en fazla açık işin Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ana meslek grubunda olduğunu görmekteyiz. Bu meslek grubundaki açık işlerin toplam açık işlerdeki payı ise %28'dir. İl genelinde açık işlerin yoğun olduğu diğer meslek grupları ise Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar ile Nitelik Gerektirmeyen Meslekler'dir. Bursa'daki her 100 açık işin 23 tanesi Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar, 14 tanesi de Nitelik Gerektirmeyen Meslekler meslek gruplarıdır. İl genelinde açık işlerin % 65'i söz konusu üç meslek grubundadır.

Ana meslek grupları itibariyle Türkiye'de açık iş oranının en yüksek olduğu ana meslek grubu %7,2 ile Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar iken ilde %9 ile nitelikli tarım, ormanlık ve su ürünleri çalışanları meslek grubudur. Tabi bu gruptaki açık işlerin toplam açık işlerdeki payının %0,8 ve çalışan sayılarının toplam çalışanlar içerisindeki payının %0,3 olduğunu unutmamak gerekir. Açık iş oranının yüksek olduğu diğer ana meslek grupları ise %4,8 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar ve %4,7 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılar' dır. Hem açık iş sayısı hem de açık iş oranlarının yüksek olması bakımından bu iki meslek grubunda işgücü taleplerinin yoğunlaştığını söyleyebiliriz.

Tablo 40. En Fazla Açık İşin Bulunduğu İlk On Beş Meslek, %,2012

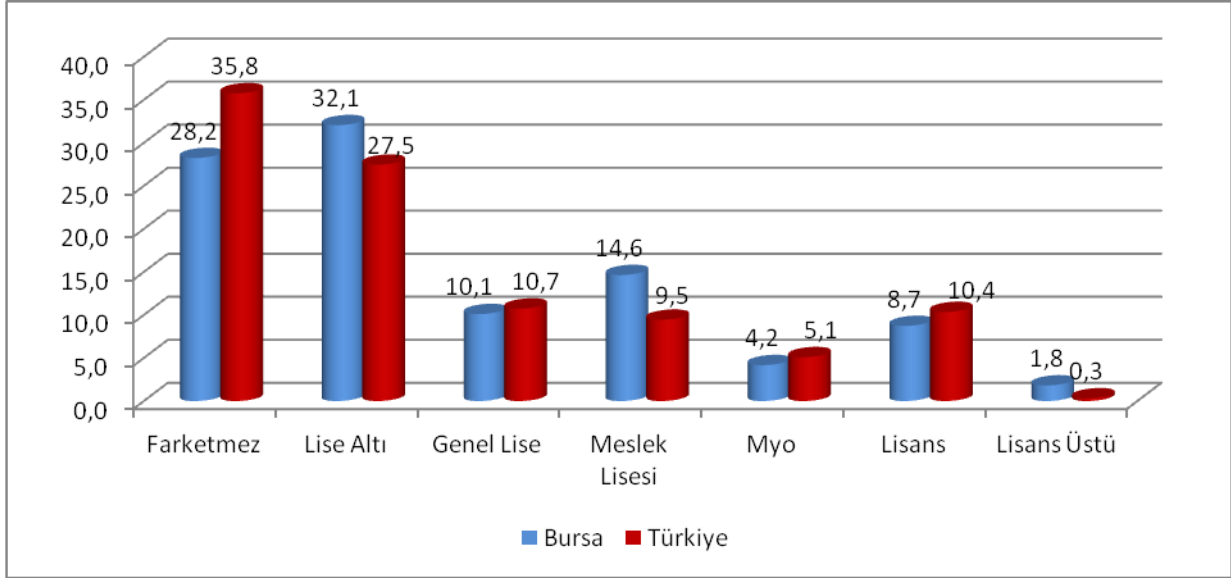
BURSA		TÜRKİYE	
Meslek	Oran	Meslek	Oran
Beden İşçisi (Genel)	6,6	Beden İşçisi (Genel)	9,0
Beden İşçisi (Temizlik)	4,4	Makineci (Dikiş)	7,9
Makineci (Dikiş)	3,8	İnşaat Kalıpcısı	6,1
Üretim Planlama Memuru	3,5	Satış Elemanı	4,4
Güvenlik Görevlisi	3,0	Garson	3,6
Brode Makinesi Operatörü	2,9	Güvenlik Görevlisi	3,4
Kompleci-Dokumacı (Dokuma Mak. Op.)	2,4	Soğuk Demirci	2,5
Gaz Altı Kaynakçısı	2,3	Kaynakçı	2,4
Mermer İşçisi	1,5	Temizlik Görevlisi	2,3
Seyahat Servis Elemanı	1,3	Şoför	2,1
Tatlı Ustası (Baklava)	1,1	Madenci	1,9
Mayacı (Hamur)	1,1	Elektrikçi	1,3
Zihinsel Engelliler Öğretmeni-Özel Eğitim	1,0	Muhasebeci	1,2
CNC Freze Tezgâhi Operatörü	1,0	Mermer İşçisi	1,2
Makine Teknisyeni-Otomotiv	1,0	Çağrı Merkezi Görevlisi	1,2

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Saha çalışmasından elde edilen veriler doğrultusunda Bursa genelinde açık işlerin en fazla olduğu ilk on meslek şu şekilde sıralanmaktadır: beden işçisi(genel), beden işçisi(temizlik),makineci (dikiş), üretim planlama memuru, güvenlik görevlisi, brode makinesi operatörü, dokumacı, gaz altı kaynakçısı, mermer işçisi ve seyahat servis elemanıdır. Bu mesleklerden de anlaşılacağı üzere mesleklere göre açık iş sayılarında tekstil sektörü ilk sıralarda yer almaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında Bursa ilinde tekstil sektörünün toplam üretimin, ihracatın ve istihdamın en yüksek olduğu sektörlerden biri olmasının etkisi büyüktür. Bursa ilinde olduğu gibi Türkiye genelinde de açık işlerin yoğunlaştığı meslekler beden işçisi(genel), makineci(dikiş) ve güvenlik görevlisi meslekleridir.

Grafik 35. Açık İşler İçin Talep Edilen Eğitim Düzeyi %,2012

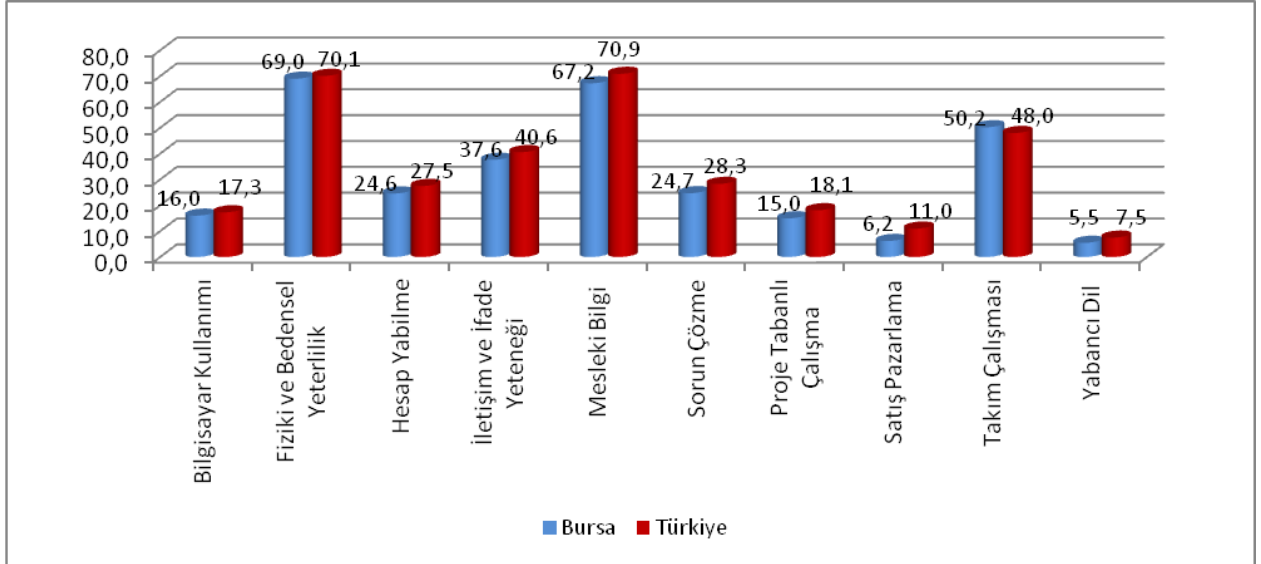
Kaynak: Bursa İPTA 2012

Açık işlerde istenen eğitim düzeyine baktığımızda işverenlerin çoğu talep edilen eğitim düzeyine %32 oranla lise altı eğitim düzeyi cevabını vermişlerdir. Türkiye’de ise lise altı eğitim düzeyi %28 ile ikinci sırada yer almakta iken ilk sırada %36 oranla fark etmez cevabı izlemektedir. Bursa ilinde ise ikinci sırada %28 ile fark etmez eğitim düzeyi yer almaktadır. İl genelinde sırasıyla %14,6 ile meslek lisesi, %10,1 ile genel lise, %8,7 ile lisans,%4,2 ile MYO ve %1,8 oranıyla lisansüstü eğitim düzeyleri talep edilmektedir. Çıraklık eğitim seviyesini talep eden hiçbir işyeri olmamıştır. Türkiye sonucunda da meslek lisesi mezunları MYO mezunlarına tercih edilmektedir. Bursa ilinin sanayi kenti olması ve çalışanların büyük bir bölümünü işçilerin oluşturması talep edilen eğitim düzeyinin en çok lise altı çıkmasında etkilidir.

Açık işlerde ilk sırada yer alan beden işçisi(genel) ve temizlik görevlisi mesleklerinde istenilen eğitim düzeyi lise altı olarak cevaplanmıştır. Burada şaşırtıcı olan makineci(dikiş), üretim planlama memuru, güvenlik görevlisi, brode makinesi operatörü ve dokumacı gibi belirli bir eğitim ve beceri isteyen meslekler olmasına rağmen bu meslekler için istenen eğitim düzeyinin fark etmez olması dikkat çekicidir. Bunun arkasında işverenin eğitim düzeyinden çok meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemeleri etkindir. Sadece beden işçisi(genel) ve gaz altı kaynakçısı meslekleri az oranda da olsa meslek lisesi mezunu istenmiştir.

Meslek lisesi ve MYO mezunları az sayıda da olsa daha çok teknisyen, CNC operatörü, montaj, kalite kontrolcü, plastik enjeksiyon kalıplama makinesi operatörü, kaynakçı, hemşire ve elektrikçi mesleklerinde yoğunlaşırken, lisans mezunları da diploması olmadan kesinlikle yapılmayacak olan makine mühendisi, elektrik mühendisi, mimar, ve zihinsel engelliler, okul öncesi öğretmenliği sınıfında yoğunlaşmıştır.

Grafik 36. Açık İşler İçin Talep Edilen Beceri Düzeyleri Oranları (%),2012

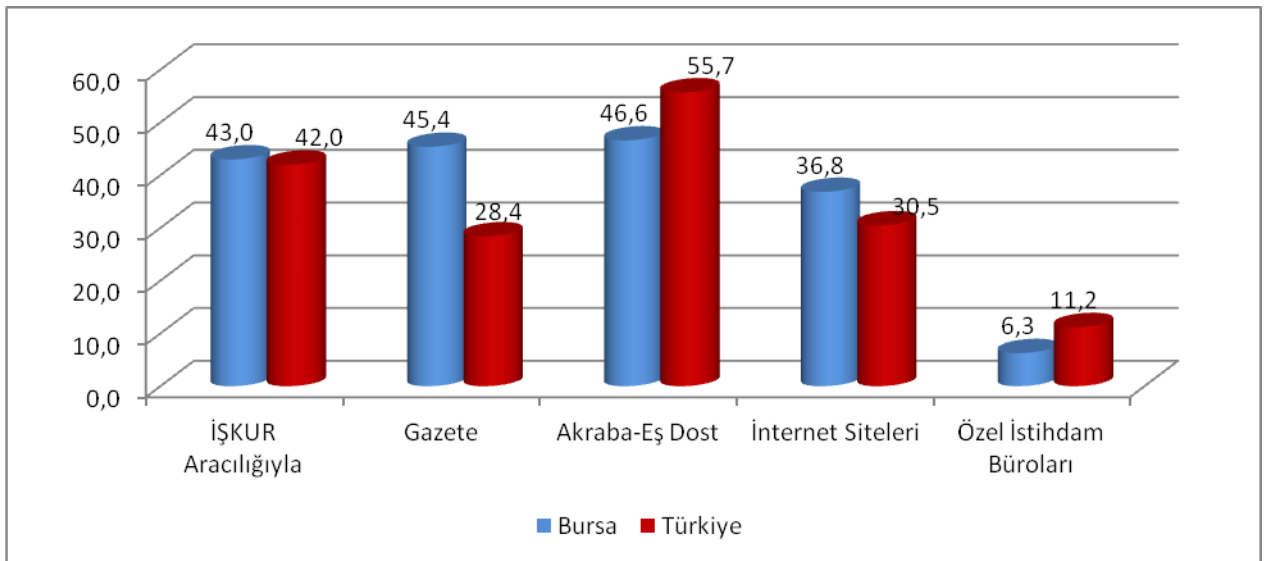

Kaynak: Bursa İPTA 2012

İşverenin en çok talep ettiği beceri %69 oranla fiziki beceriye sahip olmaktır. Fiziki beceriyi sırayla %67,2 ile mesleğe ilişkin yeterli bilgi, %50,2 ile takım çalışması %37,6 ile iletişim ve ifade yeteneği, %24,7 ile sorun çözme, %24,6 ile hesap yapabilme, %16 ile bilgisayar kullanımı, %15 ile proje tabanlı çalışma %6,2 ile satış pazarlama ve son olarak da %5,5 ile yabancı dil becerisi takip etmektedir. Türkiye sonuçlarına baktığımızda yabancı dil dışında en çok talep edilen beceri düzeylerinin Bursa iliyle benzerlik gösterdiği görülmektedir.

En çok talep edilen on meslekte istenen becerilerde beden işçisi(genel) ve temizlik görevlisi mesleklerinde; fiziki güç, makineci(dikiş), üretim planlama memuru, güvenlik görevlisi, brode makinesi operatörü ve dokumacı mesleklerinde; yeterli bilgi, seyahat servis elemanı mesleğinde ise iletişim ve ifade becerisi ön planla bulunmaktadır.

Grafik 37. Açık İşlerin Karşılama Yolları %, 2012

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Araştırma kapsamında işverenler ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bilgilerden biriside açık işlerin temin edilme kanallarıdır. Buna göre Bursa' da eleman temini için işverenlerin %46,6'sı akraba eř dost, %45,4' gazete, %43' İŞKUR, %36,8'i internet siteleri ve sadece %6,3' özel istihdam bürolarını tercih etmiştir. Türkiye genelinde ise bu sıralama biraz farklılık göstermektedir. İşverenlerin %55,7'si akraba eř dost, %42'si İŞKUR, %30,5'i internet siteleri, %28,4' gazete ve %11,2'si özel istihdam büroları olarak sıralanmıştır.

İŞKUR' un payının yüksek olmasında son yıllarda işverenlerle geliştirdiği diyalog, 6111 sayılı torba yasayla işverenlere sunulan istihdam ve teşvik paketleri, yüz yüze gerçekleştirilen işyeri ziyaretlerinin etkisi büyüktür. Kurumumuza işverenler internet sayfamızdan (www.iskur.gov.tr) 7/24 erişebilmekte ve yapmak istedikleri işlemi internet üzerinden rahatlıkla yapabilmektedirler. Ayrıca İş ve Meslek Danışmanlarımız işverenlerin mevzuat çerçevesinde bilgilendirilmeleri ile taleplerini karşılamalarına sistemli olarak yardımcı olmaktadır.

TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

İşverenler açık işlerini istedikleri becerilere sahip çalışanlarla doldurmadıkları takdirde, bu durumu temininde güçlük çekilen meslekler veya beceri eksikliği açık işler olarak ifade ederler. Anket kapsamındaki işletmelere 2012 yılı içerisinde hangi mesleklerde eleman temin ederken güçlük çektikleri sorulmuştur. Bu bilgi bize işgücü piyasasının talep yapısı ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır.

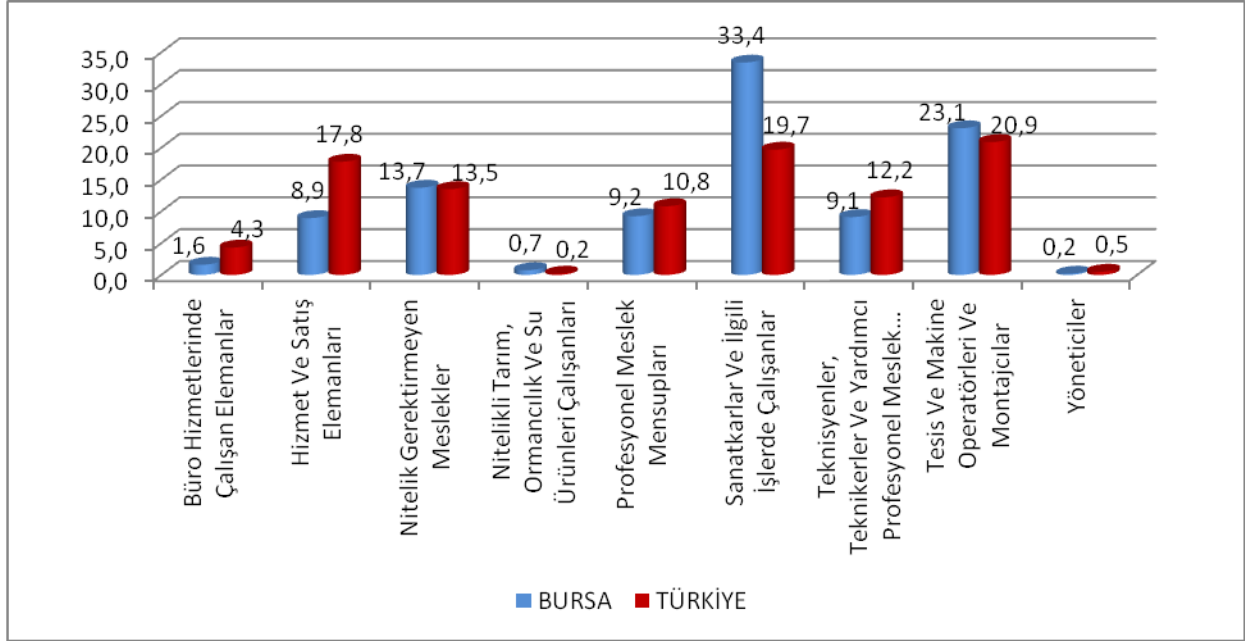
Tablo 41. Sektörlere göre Temininde Güçlük Çekilen Meslekler,%2012

SEKTÖRLER	BURSA	TÜRKİYE
BİLGİ VE İLETİŞİM	0,8	1,0
DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	14,0	2,9
ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİM.ÜRT.DAĞITIMI	0,8	0,4
EĞİTİM	1,5	2,1
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	0,4	2,5
GAYRİMENKUL FAALİYETLERİ	0,3	1,8
KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ	3,2	10,1
KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE VE SPOR	0,1	1,8
MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI	1,7	2,3
MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	2,4	3,0
SU TEMİNİ; KANALİZASYON, ATIK YÖN.İYİLEŞ.FAAL.	0,3	0,5
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	10,1	13,5
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	2,0	5,4
İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	8,3	6,2
İMALAT	43,6	34,2
İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZ.FAALİYETLERİ	5,6	4,7
İNŞAAT	5,1	7,4
TOPLAM	100,0	100,0

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Ankete cevap veren işyerleri içinde eleman temininde güçlük çeken sektörlerin ilk sırasında %43,6 ile Türkiye genelinde olduğu gibi imalattır. Yalnız ilde imalat sektörü eleman bulmada Türkiye’den daha fazla zorluk çekmektedir. Türkiye’de bu oran %34,2’dir. Bursa ilinde ikinci sırada %14 ile diğer hizmet faaliyetleri sektörü yer alırken Türkiye sonucunda bu sektör %2,9 ile dokuzuncu sırada bulunmaktadır. İlde üçüncü sırada %10 ile toptan ve perakende ticaret bulunmakta iken Türkiye sonucunda %13,5 ile ikinci sıradadır. Temininde en az güçlük çekilen sektörler ise %0,1 payla kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor sektörü ve %0,3 ile gayrimenkul faaliyetleri ve su temini; kanalizasyon, atık yönetimi iyileştirme faaliyetleri sektörleri gelmektedir.

Grafik 38. Ana Meslek Gruplarına Göre Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Oranları ,(%),2012

Kaynak: Bursa İPTA 2012

İşyerleri açısından en yüksek oranda eleman temininde güçlük çekilen meslek grubu %33,4 oranla sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlardır. Bunu sırasıyla; %23,1 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcıları ve %13,7 pay ile nitelik gerektirmeyen meslekler izlemektedir. Temininde ez az güçlük çekilen meslek grubu ise yöneticilerdir. Türkiye’de ki sıralama ise %20,9 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcıları, %19,7 ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar ve üçüncü sırada ise %17,8 ile hizmet ve satış elemanları meslek grupları şeklindedir.

Tablo 42. Temininde En Fazla Güçlük Çekilen İlk 15 Mesleğin Toplam İçindeki Dağılımı, %,2012

BURSA		TÜRKİYE	
Meslek	Oran	Meslek	Oran
Beden İşçisi (Genel)	5,2	Makineci (Dikiş)	6,4
Makineci (Dikiş)	4,7	Beden İşçisi (Genel)	6,3
Kompleci (Dokuma Hazır Giyim ve Ev Tekstili)	2,7	Satış Elemanı	5,8
Beden İşçisi (Temizlik)	2,7	Garson	4,7
Temizlik Görevlisi	2,6	Güvenlik Görevlisi	4,3
Satış Elemanı (Tanıtım)	2,5	Kaynakçı	2,7
Konfeksiyon İşçisi	2,3	Şoför	2,7
İş Makineleri Operatörü	2,0	Aşçı	2,3
Pres Tezgâhı Operatörü	2,0	Bilgisayar Yazılım Teknisyeni	1,9
Tatlı Ustası (Baklava)	1,9	Temizlik Görevlisi	1,6
Mayacı (Hamur)	1,9	Hemşire	1,6
Pasta Ustası	1,9	İş Makineleri Operatörü	1,6
Gaz Altı Kaynakçısı	1,8	CNC Tezgâh Operatörü	1,5
Güvenlik Görevlisi	1,8	Beden İşçisi (İnşaat)	1,5
Brode Makinesi Operatörü	1,7	Dokumacı	1,4

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere eleman temininde en zorluk çekilen meslek beden işçisi (genel)'dir. İl genelinde temininde güçlük çekilen mesleklerin % 5,2'si söz konusu meslektedir. Bu mesleği % 4,7 ile makineci (dikiş), % 2,7 ile kompleci (dokuma hazır giyim ve ev tekstili) ve beden işçisi (temizlik) ve % 2,6 ile temizlik görevlisi meslekleri izlemektedir. Türkiye geneline baktığımızda ilk iki meslek dışında temininde en fazla güçlük çekilen mesleklerin Bursa ili sonuçlarına benzemediği görülmektedir. Bu iki mesleği sırasıyla %5,8 ile satış elemanı, %4,7 ile garson ve %4,3 ile güvenlik görevlisi meslekleri izlemektedir.

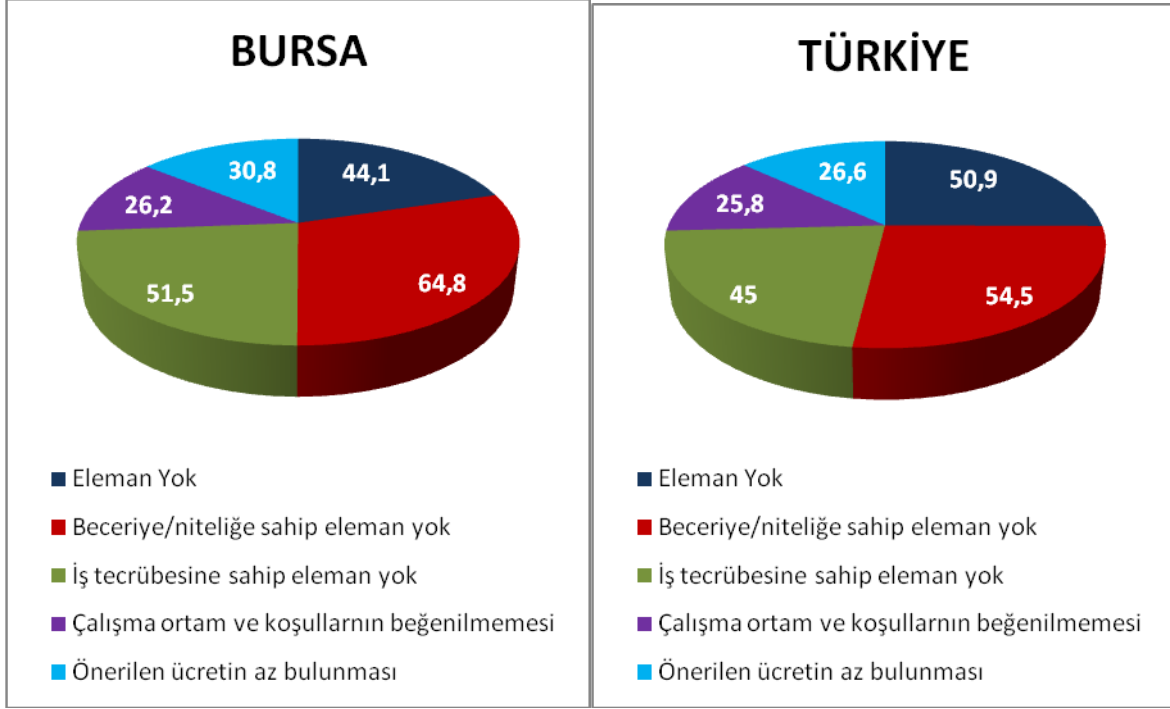
Tablo 43. Temininde En Fazla Güçlük Çekilen Mesleklerin Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri, %,2012

Meslek	Eleman Bulunmaması	Beceriye/Niteliğe Sahip Eleman Yok	İş Tecrübesine Sahip Eleman Yok	Çalışma Ortam ve Koşullarının Beğenilmemesi	Önerilen Ücretin Az Bulunması
Beden İşçisi (Genel)	44,5	17,1	48,8	40,4	24,0
Makineci (Dikiş)	47,4	45,4	67,1	5,0	13,2
Beden İşçisi (Temizlik)	1,7	91,7	0,0	5,2	6,5
Temizlik Görevlisi	81,8	90,2	73,3	80,9	80,0
Satış Elemanı (Tanıtım)	3,8	100,0	93,4	87,7	87,7
Konfeksiyon İşçisi	87,9	59,6	22,2	0,0	87,9
İş Makineleri Op.	17,0	93,6	95,3	21,1	4,1
Pres Tezgâhı Op.	24,0	24,0	0,0	24,0	0,0
Tatlı Ustası (Baklava)	0,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mayacı (Hamur)	0,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pasta Ustası	0,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gaz Altı Kaynakçısı	65,8	58,7	52,3	25,8	1,3
Güvenlik Görevlisi	4,0	26,5	26,5	70,9	100,0
Brode Makinesi Op.	37,5	85,4	35,4	1,4	1,4

Kaynak: Bursa İPTA 2012

Yapılan araştırmada temininde güçlük çekilen meslekler ile beraber nedenleri de incelenmiştir. Temininde güçlük çekilme nedeni olarak eleman yok denilen mesleklerin başında beden işçisi(genel), makineci(dikiş), konfeksiyon işçisi, temizlik görevlisi ve gaz altı kaynakçısı meslekleri gelmektedir. İstenilen beceri ve niteliğe sahip olmayan mesleklerin başında satış elemanı(tanıtım), tatlı ustası(baklava), brode makinesi operatörü ve iş makinesi operatörü meslekleri gelmektedir. Eleman yok, iş tecrübesi istenen meslekler ile istenilen bilgi ve beceriye sahip olmayan meslekler paralellik göstermektedir. Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmediği mesleklerin başında pasta ustası, mayacı(hamur), temizlik görevlisi, satış elemanı(tanıtım) ve güvenlik görevlisi meslekleri gelmektedir ve önerilen ücretin az bulunduğu meslekler ile paralellik göstermektedirler.

Grafik 39. Mesleklerin Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri Oranı,%2012

Kaynak: Bursa İPTA 2012

İşverenler tarafından sağlanan bilgilere göre eleman temininde güçlük çekilme nedenleri değerlendirilmiştir. Yeterli beceri ve nitelik, aranılan alanda eleman olmaması, çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi, önerilen ücretin az bulunması ve yeterli iş tecrübesine sahip eleman olmaması nedenleri dağılımı Bursa ve Türkiye için benzerlik göstermektedir. En önemli fark istenilen beceriye/niteliğe sahip eleman olmaması ile ilgilidir. Türkiye genelinde eleman temininde güçlük çekilmesinin nedeni %54,5 ile istenilen beceriye/niteliğe sahip eleman olmaması iken bu oran Bursa'da %64,8'dir.

İşverenler eleman temininde güçlük çekmede en önemli nedenlerini iş tecrübesine ve gerekli beceriye sahip eleman bulunmaması olarak sıraladıklarıdır. Bursa işgücü piyasasında en fazla aranılan beceri Türkiye genelinde olduğu gibi fiziksel ve bedensel yeterlilik ile birlikte mesleki bilgi yeterliliğidir. Fiziki beceri ve mesleki bilginin en fazla arandığı mesleklerin başında gaz altı kaynakçısı, makineci(dikiş) ve güvenlik görevlisi gelmektedir.

2012 YILINDA İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR

Araştırmanın uygulandığı tarihe kadar Bursa ili 10+özel yerel birim işyerlerinde alınan eleman sayısı çıkartılan eleman sayısından fazladır. Bu dönemde il genelinde 59 bin 503 kişi işe alınmış, 46 bin 399 kişi işten çıkartılmış, ve ilde 13 bin 104 kişilik net istihdam artışı gerçekleşmiştir.

Tablo 44. Sektörlere Göre Net İstihdam Değişimi,%2012

SEKTÖRLER	BURSA	TÜRKİYE
İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	30,0	10,6
MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI	15,7	2,8
İNŞAAT	14,0	7,8
KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE VE SPOR	5,8	11
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	5,7	4,3
MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	5,2	1,4
İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZ.FAALİYETLERİ	4,6	5,2
ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİM.ÜRT.DAĞITIMI	4,2	0,7
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	3,1	4,3
İMALAT	2,5	4,8
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	1,4	5
KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ	0,1	13,7
GAYRİMENKUL FAALİYETLERİ	-0,7	1,1
EĞİTİM	-1,0	1,7
DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	-4,9	4,3
SU TEMİNİ; KANALİZASYON, ATIK YÖN.İYİLEŞ.FAAL.	-14,3	5,6
BİLGİ VE İLETİŞİM	-16,6	4,8
TOPLAM	6,7	5,7

Kaynak: Bursa İPTA 2012

İl genelinde İstihdam hareketliliğinin nominal olarak en fazla olduğu ilk üç sektör; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri, İmalat ve İnşaat olarak sıralanmaktadır. İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründe 14 bin 620 kişi işe alınmış, buna karşın 5 bin 723 kişi işten çıkartılmış ve yıl genelinde 8 bin 897 kişilik istihdam artışı meydana gelmiştir. İmalat sektöründe ise 16 bin 223 kişi işe alınmış, 14 bin 298 kişi işten çıkartılmış ve bin 925 kişilik istihdam artışı yaratılmıştır. Son olarak, İnşaat sektörüne bakılacak olursa yıl içinde 4 bin 452 kişinin işe alındığı, 3 bin 328 kişinin işten çıkarıldığı ve sektörde bin 124 kişilik istihdam artışını yaşadığı görülecektir.

Araştırmanın uygulandığı tarih itibariyle net istihdam değişimi Bursa ilinde %6,7 olarak tespit edilmiştir. Bu oran Türkiye sonucunda %5,7 çıkmıştır. Bu noktadan hareketle, il genelinde ortaya çıkan istihdam artışının Türkiye genelinde gerçekleşen istihdam artışının üzerinde olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. İlde sektörler itibariyle net istihdam değişim oranının en yüksek olduğu sektör %30 pay ile idari ve destek hizmet faaliyetleridir. Bu sektörü %15,7 ile madencilik ve taş ocakçılığı ve %14 ile inşaat sektörü izlemektedir. Başka bir deyişle, Bursa'da net istihdam değişiminde sürükleyici sektörlerin; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri, Madencilik ve Taş Ocakçılığı ile İnşaat sektörleri olduğu söylenebilir. İldeki her 100 kişilik istihdam artışının 60 kişilik bölümü söz konusu üç sektörde ortaya çıkmaktadır. Buna karşın Türkiye sonucunda net istihdam artış oranının en yüksek olduğu sektör %13,7 ile konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetleridir. İstihdam değişiminde bu sektörü %11 ile kültür, sanat, eğlence, dinlence, spor ve %10,6 ile idari ve destek hizmetler faaliyetleri izlemektedir.

GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ

10 Eylül – 31 Ekim tarihleri arasında yapılan anket kapsamında işletmelerin gelecek dönemler için eleman sayısındaki artış ya da azalışları hakkında görüşleri sorulmuştur. Böylece istihdam beklentisi kısa (altı aylık) ve orta (bir yıllık) dönemler itibariyle ölçülmek istenmiştir. Kısa vadede net istihdam artış beklentisi orta dönemdekinden daha büyüktür. Diğer bir ifade ile işverenler kısa dönem için daha iyimserdirler, orta vadeye kıyasla kısa vadede daha fazla büyüme beklemektedirler.

Tablo 45. 2012 Aralık Ayı ve 2013 Yılı Haziran Ayı İtibariyle Net İstihdam Değişim Oranı NİDO,%,2012

SEKTÖRLER	Açık İş Oranı		31 Aralık 2012 NİDO		30 Haziran 2013 NİDO	
	Bursa	Türkiye	Bursa	Türkiye	Bursa	Türkiye
BİLGİ VE İLETİŞİM	2,3	2,6	2,8	2,3	0,7	1,4
DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	6,2	3,8	2,7	4,5	4,4	1,7
ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİM.ÜRT.DAĞITIMI	2,1	0,9	-0,6	1,8	1,3	0,1
EĞİTİM	2,1	1,0	0,5	1,1	-0,9	0,5
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	0,5	1,2	0,7	0,7	0,6	0,5
GAYRİMENKUL FAALİYETLERİ	0,9	5,7	0,6	0,2	0,0	1,1
KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAAL.	1,9	3,7	2,7	-4,0	1,3	7,0
KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLE. VE SPOR	0,2	2,7	-5,0	3,1	4,5	2,3
MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI	1,7	4,2	2,5	1,9	6,5	3,4
MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	5,1	3,6	3,0	2,4	2,8	5,2
SU TEMİNİ; KANALİZASYON, ATIK YÖN.İYİLEŞ.FAAL.	0,5	0,3	0,7	0,6	0,9	2,6
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	3,6	3,8	1,9	3,0	2,1	4,6
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	1,6	4,2	-0,2	1,2	1,9	7,0
İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	1,9	1,5	6,0	2,5	1,4	4,8
İMALAT	3,6	5	2,4	3,3	1,1	4,0
İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZ.FAAL.	3,8	3,4	1,9	1,4	2,8	1,6
İNŞAAT	4,2	6,1	3,7	0,5	14,8	5,8
TOPLAM	3,0	3,3	2,6	1,9	2,1	3,7

Kaynak: Bursa İPTA 2012

31 Aralık 2012 tarihi itibariyle Bursa'da 5 bin 60 kişilik net istihdam artışı beklenmektedir. Söz konusu tarih itibariyle il genelinde üç sektörde net istihdam azalışı beklenirken 14 sektörde net istihdam artışı beklenmektedir. En fazla net istihdam artışının beklendiği iki sektör; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri ile İmalattır. Bursa genelinde 31 Aralık 2012 itibariyle beklenen her 100 kişilik istihdam artışının 71'inin söz konusu sektörlerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan; Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı, Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor ile Ulaştırma ve Depolama sektörlerinde söz konusu tarih itibariyle net istihdam azalışı beklenmektedir.

31 Aralık 2012 tarihi itibariyle Bursa ilinde net istihdam değişim oranı (NİDO) % 2,6 olarak hesaplanmıştır. Bu oran aynı dönem için Türkiye geneline yönelik olarak hesaplanan % 1,9 değerinin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, Bursa ilinde söz konusu dönemde net istihdam artışının Türkiye'deki net istihdam artışının üzerinde gerçekleşmesinin beklendiği rahatlıkla söylenebilir. 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle en yüksek net istihdam değişim oranına sahip üç sektörün Bursa'daki ve Türkiye'deki sıralaması farklılaşmaktadır. 31 Aralık 2012 itibariyle Bursa'da en yüksek net istihdam değişimine sahip üç sektör;

İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri, İnşaat ve Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler olarak sıralanmaktadır. Söz konusu tarih itibariyle NİDO; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü için % 6, İnşaat sektörü için % 3,7 ve Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler sektörü için % 3 olarak hesaplanmıştır. Türkiye için 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle en yüksek net istihdam değişim oranına sahip üç sektör ise Diğer Hizmet Faaliyetleri, İmalat ve Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor şeklinde sıralanmaktadır. Söz konusu tarih itibariyle NİDO; Diğer Hizmet Faaliyetleri sektörü için % 4,5, İmalat için % 3,3 ve Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor sektörü için de % 3,1 olarak hesaplanmıştır.

30 Haziran 2013 tarihi itibariyle Bursa'da 4 bin 107 kişilik net istihdam artışı beklenmektedir. Söz konusu tarih itibariyle il genelinde tek sektörde net istihdam azalışı beklenirken geriye kalan 16 sektörde net istihdam artışı beklenmektedir. En fazla net istihdam artışının beklendiği üç sektör; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri, İnşaat ile İmalattır. Bursa genelinde 30 Haziran 2013 itibariyle beklenen her 100 kişilik istihdam artışının 59'unun söz konusu sektörlerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan; Eğitim sektöründe söz konusu tarih itibariyle net istihdam azalışı beklenmektedir.

30 Haziran 2013 tarihi itibariyle Bursa ilinde net istihdam değişim oranı (NİDO) 31 Aralık 2012 tarihine kıyasla 0,5 puan azalarak % 2,1 olarak hesaplanmıştır. Bu oran aynı dönem için Türkiye geneline yönelik olarak hesaplanan % 3,7 değerinin 1,6 puan altında gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, Bursa ilinde söz konusu dönemde net istihdam artışının Türkiye'deki net istihdam artışının altında gerçekleşmesinin beklendiği söylenebilir. 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle en yüksek net istihdam değişim oranına sahip üç sektörün Bursa'daki ve Türkiye'deki sıralaması farklılaşmaktadır. 30 Haziran 2013 itibariyle Bursa'da en yüksek net istihdam değişimine sahip üç sektör; İnşaat, Madencilik ve Taş Ocakçılığı ve Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor olarak sıralanmaktadır. Söz konusu tarih itibariyle NİDO; İnşaat sektörü için % 14,8, Madencilik ve Taş Ocakçılığı sektörü için % 6,5 ve Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor sektörü için % 4,5 olarak hesaplanmıştır. Türkiye için 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle en yüksek net istihdam değişim oranına sahip üç sektör ise Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri, Ulaştırma ve Depolama ile İnşaat şeklinde sıralanmaktadır. Söz konusu tarih itibariyle NİDO; Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri sektörü için % 7, Ulaştırma ve Depolama için % 7 ve İnşaat sektörü için de % 5,8 olarak hesaplanmıştır.

Gelecek dönemlerde net istihdam artış beklentisi, gelecek dönemlerde açık işlerin de artma eğilimini ortaya koymaktadır. İlde ortalama % 3 olan açık iş oranına karşılık işverenler gelecek dönemde de istihdam artışı beklemektedirler. Özellikle kısa vadede bu eğilim daha kuvvetlidir.

Tablo 46. 2012 Sonu İtibariyle Net İstihdam Artış ve Azalışı Beklenen Meslekler

Net İstihdam Artışı Beklenen Meslekler		Net İstihdam Azalışı Beklenen Meslekler	
BURSA	TÜRKİYE	BURSA	TÜRKİYE
Güvenlik Görevlisi	Temizlik Görevlisi	Konfeksiyon İşçisi	Çöpçü
Beden İşçisi(Genel)	Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (Temizlik)	Temizlik Görevlisi (Hastane)
Sayaç Okuma Elemanı(Doğalgaz)	Güvenlik Görevlisi	Beden İşçisi (İnşaat)	Servis Garsonu
Kalite Kontrolcü	Makineci (Dikiş)	Tır Şoförü	Tur Operatörü
Yer altı maden işletmesi Hazırlık Elemanı	Çöp Kamyonu Sürücüsü	Plastik Enjeksiyon Kalıplama Mak.Oper.	Tuğla İmal İşçisi
Brode Makinesi Operatörü	Evde Çocuk Bakım Elemanı	Makine Mühendisi	Kat Görevlisi-Temizlik
Kompleci-Dokumacı	Satış Elemanı (Tanıtım)	Büro Memuru (Genel)	Beden İşçisi (Temizlik)
Temizlik Görevlisi	Profesyonel Sporcu	Usta Öğretici (Diğer)	Beden İşçisi (İnşaat)
Çağrı Merkezi Görevlisi	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Montajcı (Kurgucu)	Garson (Servis Elemanı)
Elektrik Teknikeri	Güvenlik Görevlisi (Silahsız)	Oto Boyacısı	Aşçı
Cam Mamul İşletmecisi	Gaz Altı Kaynakçısı	Oto Döşemecisi	Oda Görevlisi-Turizm
Aşçı	Madenci (Genel)	Aşçı Yardımcısı	Sevkiyat Görevlisi
Muhasebeci	Çağrı Merkezi Görevlisi	Depo Sorumlusu	Resepsiyonist (Ön Büro Elemanı)
Kat Görevlisi-Temizlik	Kompleci-Dokumacı	Matematik Öğretmeni-Ortaöğretim	Kuruyemiş Paketleme İşçisi
Kalite Kontrolcü-Tekstil	İplikçi (Ring/vater/vargel)	Satın Alma Görevlisi	Meydancı-Otel

Kaynak: BURSA İPTA 2012

2012 yılı aralık ayı sonu itibariyle en fazla net istihdam artış beklentisi olan ilk beş meslek şu şekilde sıralanmaktadır; güvenlik görevlisi, beden işçisi(genel), sayaç okuma elemanı(doğalgaz), kalite kontrolcü ve yer altı maden işletmesi hazırlık elemanıdır. Türkiye sıralaması ise temizlik görevlisi, beden işçisi(genel), güvenlik görevlisi, makineci(dikiş) ve çöp kamyonu sürücüsü olarak sıralanmıştır.

Aynı dönem itibariyle en fazla net istihdam azalışı beklenen meslekler ise; Konfeksiyon işçisi, beden işçisi(temizlik), beden işçisi(inşaat), tır şoförü ve plastik enjeksiyon kalıplama makinesi operatörüdür. Türkiye sıralaması ise çöpçü, temizlik görevlisi(hastane), servis garsonu, tur operatörü ve tuğla imal işçisidir.

Tablo 47. 30 Haziran 2013 Tarihi İtibariyle Net İstihdam Artışı Ve Azalışı Beklenen Meslekler

Net İstihdam Artışı Beklenen Meslekler		Net İstihdam Azalışı Beklenen Meslekler	
BURSA	TÜRKİYE	BURSA	TÜRKİYE
Beden İşçisi (İnşaat)	Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (Genel)	Kasiyer
Beden İşçisi (Temizlik)	Temizlik Görevlisi	İnşaat Elemanları Kalıpç.(Elle)	Sevkiyat Görevlisi
Yer Altı Maden İşletmesi Hazırlık Elemanı	Beden İşçisi (İnşaat)	Ambalajcı (El İle)	Diğer Orta Öğretim Öğretmenleri
Cam Mamul İşlemecisi (Finisaj)	Garson (Servis Elemanı)	Laboratuvar Teknisyeni(Sağlık)	Güzellik Uzmanı
Güvenlik Görevlisi	Servis Garsonu	Büro Memuru (İdari İşler)	Çaycı
Garson (Servis Elemanı)	Güvenlik Görevlisi	Türkçe Öğretmeni	Kalite Kontrolcü
Temizlik Görevlisi	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Plastik Doğramacı /PVC Doğ.-İmalat Ve Mont.	Fındık Toplama İşçisi
Makineci (Dikiş)	Satış Elemanı (Tanıtım)	Konik Çözüğü Mak.Oper.	Boyacı (Çelik İnşaat Ve Gemi)
Brode Makinesi Operatörü	Komi (Garson Yardımcısı)	Ön Muhasebeci	Raportör
Mobilyacı	Çöp Kamyonu Sürücüsü	Yapı Beton-Zemin Malz.Deneyleri Tek.Elemanı	Cilt Bakım Ve Güzellik Meslek Elemanı
Ütücü	Aşçı	İşletmeci (Genel)	Kantin İşletmecisi
Kompleci-Dokumacı	Beden İşçisi (Temizlik)	Makine Teknikeri	Futbolcu
Kumaş Paketleme İşçisi	Makineci (Dikiş)	Sınıf Öğretmeni	Kesme Mak.Oper. (Tuğla, Kiremit Ve Benzeri İnş.Elemanları)
Oto Montaj İşçisi	Güvenlik Görevlisi (Silahsız)	Diğer Sıhhi Tesisat İşçileri Ve Boru Tesisatçıları	Havuz Görevlisi
Dikiş Makinesi Oper.-Kumaş	Madenci (Genel)	Resim Öğretmeni (Özel Kurs)	Büro Memuru (İdari İşler)

Kaynak: BURSA İPTA 2012

30 Haziran 2013 tarihi itibariyle meslekler bazında değişime bakıldığında Bursa ilinde beden işçisi(inşaat) Türkiye için ise beden işçisi(genel) net istihdam artışında ilk sırada yer almaktadır. Temizlik görevlisi mesleği hem Bursa hem de Türkiye için ikinci sıradadır. Bursa ilinde üçüncü sırada cam mamul işletmecisi(finisaj) bulunmakta ve güvenlik görevlisi Bursa ilinde dördüncü iken Türkiye genelinde ise altıncı sıradadır.

2013 yılı sonu ortasında meslekler bazında net istihdam azalışı beklenen meslekler Türkiye ve Bursa için farklılık göstermektedir. Bursa ilinde ilk sırada konfeksiyon işçisi yer almakta iken Türkiye genelinde çöpçü mesleği ilk sıradadır. Sırasıyla Bursa ilimde; beden işçisi(temizlik), beden işçisi(inşaat), tır şoförü ve plastik enjeksiyon kalıplama makinesi operatörü yer almakta iken Türkiye genelinde ise; temizlik görevlisi(hastane), servis garsonu, tur operatörü ve tuğla imal işçisi yer almaktadır.

SONUÇ

Bursa ili İşgücü Piyasası Analizi, işgücü piyasasında meydana gelen değişme ve gelişmeleri izlemek, bu değişme ve gelişmelerin işgücü ihtiyacı üzerindeki etkisini ortaya çıkartmak, buna bağlı olarak işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan meslekleri belirlemek ve bu mesleklerde istenilen becerileri tespit ve önümüzdeki dönemlerde istihdam artış ve azalışı beklenen meslekleri tahmin etmek amaçlı 10 Eylül – 31 Ekim 2012 tarihleri arasında yapılmıştır. Aynı zamanda işsizliğin azaltılması ve istihdamın arttırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesine de yardımcı olacaktır. Bunu yapabilmek için işgücü arz ve talep yapılarının birlikte ele alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlin işgücü piyasası arz yapısı ve arzı etkileyen değişkenler eldeki mevcut veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Bu verilerin önemli bir kısmı il değil, Bursa Eskişehir Bilecik illerini kapsayan TR41 bölgesine aittir. Arza yönelik ikinci kısıtlama ise bu verilerin önemli bir bölümünün 2011 yılına ait olması, bir kısmının ise daha eski tarihlere dayanmasıdır.

Talep boyutunun tespiti için yapılan bu araştırmanında bazı kısıtları mevcuttur. Araştırma 10+ çalışanı olan işyerlerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Buna rağmen 1 – 9 çalışanı olan işyerlerine ciddi oranda kayma ile karşılaşmıştır.

Diğer bir kısıt ise Türkiye’de kayıt dışı çalışma oranının yüksek olmasıdır. TR41 bölgesinde tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışma oranı %22’dir. Bu oran kadınlarda %26’a çıkmaktadır. İşverenlerin çalışanlarına yönelik araştırmalarda sadece kayıtlı elemanlarını bildirdiği, kayıt dışı çalışanlarına dair bir bilgi vermedikleri bilinen bir gerçektir.

Araştırmada diğer bir kısıtta işverenlerden mesleklere ilişkin yeterli bilgi almada problem yaşanmasıdır. Bu durum kendini beden işçiliği mesleğinde yoğun olarak hissettirmektedir. İşverenlerin genel eğilimi işletmede yapılan işlerin birçoğunu beden işçisi(genel) başlığı altında bildirmeleridir. Mesleklere yönelik diğer bir kısıtta Meslekler Sözlüğünde bazı mesleklerin yer almamasıdır.

Tüm bu kısıtlamalara rağmen gerçekleştirilen talep araştırması tüm iller itibariyle karşılaştırmaya imkan sağlayacak şekilde standartlaştırılmış bir araştırmadır ve mevcut veriler ışığında bir takım değerlendirmeler ve öneriler yapmak mümkündür.

Bursa ili sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 81 il içinde 6. sıradadır. Çalışabilir yaştaki nüfusun ağırlıklı kısmını (%57,8) lise altı eğitilmişler oluşturmaktadır. Kadınlar arasında özellikle okuma yazma bilmeyenlerin sayısı erkekler göre daha fazladır. Bölge nüfusunun %24,3’ü lise ve dengi okul mezunu, %16,5’i ise yüksek eğitimlidir.

Eğitim oranlarının düşük olması işgücü piyasasını derinden etkilemekte ve işgücü piyasasına girişi zorlaştırmaktadır. Sanayi, imalat, tekstil ve otomotiv gibi sektörlerin ön planda olduğu Bursa ilinde eğitim düzeyinin düşük olması istihdam oranını ve işsizliği eksi yönde etkilemektedir.

Yıllar itibariyle tarım ve tarım dışı çalışan sayılarına baktığımızda tarımdaki istihdamın azaldığını buna karşı tarım dışı istihdamın arttığını görmekteyiz. 2011 yılında, 2005 yılına göre tarım dışı sektörde çalışan sayısındaki artış %15,1’dir. Tarım sektöründe ise %11,2 puanlık bir azalış yaşanmıştır. Yıllar itibariyle kadın çalışan sayısı tarım dışı sektörde artış gösterse de, kadın erkek çalışan sayılarına baktığımızda yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Toplam istihdamda ise %11,1 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Bölge istihdamının %43,3’ü sanayi sektöründedir. Lise altı eğitilmişlerin istihdamdaki oranı %58 iken sanayi sektöründe çalışanların %61’i lise altı eğitilmişler oluşturmaktadır. Sanayi sektöründe çalışanların %28’i lise ve dengi okul mezunu, %10’u da yüksek okul mezunudur.

Bölgede istihdam oranı artarken buna bağlı işsizlik oranı da azalmaktadır. İşsizlik oranının en fazla olduğu alan ise genç nüfus ve kadınlardır. 2011 sonuçlarına göre bölgede işsizlik oranı %7,6 iken bu oran genç nüfusta %12,7'dir. Erkeklerde %6,5 olan işsizlik oranı kadınlarda %10,4'e yükselmektedir. Özellikle genç kadın nüfus işgücü piyasasına girmeye çalışmakta ve işsizlik oranını etkilemektedir. Bölgede en yüksek işsizlik oranı %17,6 ile 20-24 yaş grubundaki kadınlardadır.

Eğitim düzeylerine göre en fazla işsizlik oranı %9,1 puanla yüksek eğitimliler oluşturmaktadır. Yüksek eğitimli kadınlarda %13,3 olan işsizlik oranı erkeklerde %6,6'dır. Eğitim düzeyi kadınların işgücü piyasasına girişlerini erkeklerden daha fazla etkilemektedir. Kadınlarda dikkat çeken eğitim seviyesi arttıkça işgücü piyasasına girme isteği artmakta ve böylece bu eğitimdeki kadınların işsizlik oranları da artmaktadır.

İŞKUR' a kayıtlı işsizler incelendiğinde 2012 yılında en fazla kayıtlı işsizlerin %21 oranla 25 – 29 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bu yaş grubunu %18 oranla 20 – 24 yaş grubu izlemektedir. İŞKUR' a kayıtlı işsizlerin yarısına yakını (%46) ilin eğitim durumuna paralel olarak lise altı eğitime sahiptir. Kayıtlı işsizlerin %30'u lise ve dengi, %21'i ise yüksek eğitimlidir. Bölge işsiz yapısına benzer olarak eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların işgücü piyasasına girmeleri artmaktadır. Lise altı eğitimli kayıtlı kadın işsizler toplam lise altı eğitimli kayıtlı işsizlerin %42'sini oluştururken yüksek eğitimlilerde bu oran %56'a yükselmektedir. Talep araştırması sonuçlarına göre toplam çalışanların %26'sı kadındır ve bu oran Türkiye ortalamasıyla aynıdır.

Kadın çalışanların ağırlıklı olarak çalıştıkları sektörler insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, eğitim, finans ve sigorta faaliyetleri gibi yüksek eğitim seviyesi gerektiren işyerleridir. Buda Bursa ilinde yüksek eğitim seviyesine sahip kadınların işgücü piyasasına girme şansının olduğunu görmektedir. Tabi bölgede kadınlarda işsizlik oranının yüksek eğitimlilerde fazla olduğunu da unutmamak gerekir.

Erkek ağırlıklı olmasına rağmen kadın çalışanların dörtte birini istihdam eden imalat sektöründe kadın çalışanların meslekleri, belirli bir eğitim düzeyinden ziyade belirli beceri isteyen meslekler olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre kadınların erkeklere göre fazla olduğu meslek türlerine baktığımızda ya belirli beceri gerektiren düşük eğitimli meslekler ya da yüksek eğitim düzeyi isteyen meslekler olduğunu görmekteyiz. Örneğin çaycı, bulaşıkçı, kumaş paketleme işçisi, iplik işçisi gibi düşük eğitim seviyesine yönelik meslekler, muhasebeci, sekreter, öğretmen, müşteri temsilcisi, desinatör, hemşire gibi yüksek eğitim düzeyi isteyen mesleklerde kadın çalışan sayısı ağırlık kazanmaktadır.

İlde açık işlerin karşılanma oranı %68'dir. İŞKUR istatistiklerine göre işe yerleştirmelerin %85'i 15-39 yaş aralığındadır. Toplam kayıtlı işsizlerin %74'ünün 15-39 yaş aralığında olması 40 ve daha fazla yaş grubunun iş bulmada zorlandığını göstermektedir. İşe yerleştirmede kadın ve erkek oranlarına baktığımızda %31'i kadın %69'unun da erkek olduğunu görmekteyiz. Aradaki farktan da anlaşılacağı üzere kadın istihdamında zorlanılmaktadır. Kayıtlı işsiz kadın (%47) ve erkek (%53) oranlarının birbirine yakın olması kadın işe yerleştirmelerde yaşanan sıkıntıyı göstermektedir.

Kayıtlı işsiz kadın sayısı lise ve üstü eğitimlilerde daha fazladır. Buna karşın işe yerleştirmelerde kadın payının en yüksek olduğu eğitim seviyesi lise altı eğitim düzeyidir. Buda işgücü piyasasına girmek isteyen lise ve üstü eğitimli büyük bir kadın iş arayan sayısının olduğunu ama işe yerleşmede sorun yaşadıklarını gösterir. Ayrıca lise ve üstü eğitimli kayıtlı erkek ve kadın işsiz sayıları neredeyse aynı olmasına rağmen erkek işe yerleştirme oranı %70'lere düşmektedir.

Kadın istihdam sayıları arttırılmadan hedef istihdama ulaşmak mümkün değildir. Bunu için de eğitim seviyesi yüksek kadınların istihdamına yönelik teşviklerin ve girişimcilik programlarının geliştirilmesi

gerekliliktir. Düşük eğitim seviyesine sahip kadınlarında istihdamda yer alabilmeleri işverenin istediği mesleki becerilere sahip olacak şekilde eğitilmelerine bağlıdır.

Talep boyutu itibarıyla araştırma sonuçlarına göre, Bursa ilinde 10+ özel işyerlerinde çalışan sayısına göre en önde imalat sektörünün olması en fazla açık iş ve temininde güçlük çekilen mesleklerin de imalat sanayinde bulunmasına sebep olmuştur.

Buna karşılık açık iş oranları itibarıyla önde gelen sektör diğer hizmet faaliyetleri sektörüdür. Sektörde çalışan sayısının az olması ekonomide bu oranın önemini henüz hissettirmese de sektörün gelişimi ile birlikte bu yöndeki talep kendini etkin olarak hissettirecektir.

Toplamda %3 olan açık iş oranı 10-49 çalışan sayısı bulunan işletmelerde %4,9, 50 ve daha fazla çalışanı bulunan işletmelerde ise %1,8 olarak gerçekleşmiştir. Buda bize orta ölçekli işyerlerinin büyüme eğiliminde olduğunu gösterir. En fazla çalışana sahip sektörlerin açık iş oranları da yüksektir. İmalat sektöründe açık iş oranı %3,6, toptan ve perakende ticarete %3,6 ve inşaat sektöründe %4,2'dir.

Ana meslek grupları itibarıyla en yüksek açık iş oranının olduğu grup, nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanlarıdır. İkinci sırada sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, üçüncü sırada tesis ve makine operatörleri ve montajcılar meslek grubu yer almaktadır. Açık iş oranı yüksek mesleklerin büyüme potansiyeli taşıdığını söylemek mümkündür.

Açık işlerde istenen eğitim düzeyine baktığımızda işverenlerin çoğu lise altı eğitim düzeyini tercih etmiştir. Bursa ilinin sanayi kenti olması ve çalışanların büyük bir bölümünü işçilerin oluşturması talep edilen eğitim düzeyinin en çok lise altı çıkmasında etkilidir. Burada şaşırtıcı olan açık işlerde ilk sıralarda yer alan üretim planlama memuru, güvenlik görevlisi gibi belirli bir eğitim ve beceri isteyen meslekler olmasına rağmen bu meslekler için istenen eğitim düzeyinin en çok fark etmez olması dikkat çekicidir. Bunun arkasında işverenlerin aradıkları elemanlarda eğitim düzeyinden çok meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemeleri etkindir.

Temininde güçlük çekilen mesleklerin bulunmama nedenleri sıralaması da bu görüşü doğrulamaktadır. İşverenlerin büyük çoğunluğu yeterli beceri ve niteliğe sahip eleman bulamadıklarını belirtmişlerdir. İkinci sırada elemanların yeterli iş tecrübesine sahip olmamaları, üçüncü sırada meslekte çalışacak eleman bulamaması gelmektedir. İstenilen beceri ve niteliğe sahip olmayan mesleklerin başında makineci(dikiş), beden işçisi(genel), temizlik görevlisi gelmektedir. Açık işlerle temininde güçlük çekilen meslekler arasında paralellik vardır. Bu paralellik istenilen beceri ve niteliğe sahip olunmayan mesleklerde de görülmektedir. Bu durumda meslek geliştirme ve değiştirme eğitim programlarına öncelik verilerek işverenin isteği doğrultusunda açık işlerin karşılanması sağlanmalıdır.

Kısa vadede (altı ay) en çok istihdam artışı beklenen sektör imalat sektörüdür. Bunu idari ve destek hizmet faaliyetleri izlemektedir. Orta vadede (on iki ay) ise en çok net istihdam artışı beklenen sektör inşaat, ikinci sırada imalat sektörü yer almaktadır. İnşaat sektörünün mevsimsel faktörlerden etkilendiği söylenebilir. Gerek gelecek istihdam artışının gerekse açık iş sayısı ve temininde güçlük çekilen mesleklerin imalat sektöründe olması, bu sektörde işgücü arz ve talebi arasında bir dengesizlik olduğunu ve bunu gidermek içinde ihtiyaca göre eğitim programlarının düzenlenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

İlde sanayi sektöründe nitelikli ara kademe insan gücünün yetiştirilmesi, işletmelerin ihtiyaç duyduğu becerileri kazandırmak amaçlı verilecek eğitimlerin gerçekten nitelikli ve amaca uygun olması ve istihdam yaratması gerekmektedir.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise kayıt dışı istihdamın önüne geçilmesidir. İşverenlerin eleman alımlarında İŞKUR' u daha fazla kullanmaları için İŞKUR; işveren ile ilişkilerini daha fazla geliştirmeli, istihdam ve teşvik paketleri hazırlamalı, yüz yüze işyeri ziyaretlerini arttırmalı, etkin ve hızlı ihtiyaca cevap vererek işverenin taleplerine düzgün eşleştirme yapıp arz ve talebi dengelemelidir.

KAYNAKÇA

TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri
İŞKUR, İstatistik Yıllıkları
SGK, Aylık İstatistik Bülteni
MEB, Milli Eğitim İstatistikleri
EUROSTAT, Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü
EUROSTAT, OEC verileri
Ekonomi Bakanlığı İstatistikleri
Kalkınma Bakanlığı İstatistikleri
TOBB Veri Tabanı

EKLER

Ek 1- İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu

..... İLİ İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI
(İŞYERİ BİLGİ FORMU)
Sayın İşyeri Yetkilisi,
Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından gerçekleştirilecek olan işgücü piyasası araştırması ile ilimizde istihdam ve işsizlik sorununun çözümüne yönelik işgücü yapısı, sektörler bazında personel, eğitim, nitelik vb. ihtiyaçları belirlenmesine yönelik bilgi derlenmesi amaçlanmaktadır.
Bilgi verme ve gizlilik
Kurum ve kuruluşlardan alınan bu bilgiler, yalnızca istatistiksel çalışmalarda kullanılmak amacıyla toplanmakta olup, gizliliği 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile teminat altına alınmıştır. Kanun uyarınca sizden alınan bu bilgilerden şahsınıza özel olanlar; idari, adli ve askeri hiçbir organ, makam, merci veya kişiye verilemez, istatistik amacı dışında kullanılamaz. 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanununun Madde 21-Gereğince Kurum tarafından, kamu ve özel kesim işyerlerinden iş ve işgücü konularında bilgi istenildiğinde, belirtilen süre içinde bilgi verilmesi zorunludur. İşverenlerden toplanan bilgiler, Kurum hizmetlerinden başka amaçla kullanılamaz. İkinci fıkraya aykırı davrananlar hakkında Türk Ceza Kanununun 136 ncı maddesi hükümleri uygulanır.”
Kapsam
Bu araştırma, ilinizdeki 10 ve daha fazla kişi istihdam eden tüm işyerlerini kapsamaktadır. İlgili formunun, işyeri sahibi veya ortakları, müdür bulunan işyerlerinde İnsan Kaynakları, Personel, İşletme veya Muhasebe Müdürleri tarafından doldurulması önerilmektedir.
Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda bilgi formunu doldurarak verdiğiniz bilgiler ve çalışmaya yapmış olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarız.
Örnek No:
İşyerinin Yasal Ünvanı :
İşyerinin Tabela Ünvanı:
.....
ADRES BİLGİLERİ
.....
Formu Cevaplayan İşyeri Yetkilisinin Bilgileri
.....
BİLGİ İÇİN BAŞVURULABİLECEK ADRES TELEFON VE FAKS NUMARALARI
.....

Bölüm I - İŞYERİ FAALİYETİ	
1: İşyerinin ana iktisadi faaliyetini aşağıdaki listeden işaretleyiniz(*)	
01	Madenlik ve Tasımcılık
02	İnşaat
03	Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
04	Su temini, kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
05	İnşaat
06	Tıptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı
07	Ulaştırma ve depolama
08	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
09	Bilgi ve İletişim
10	Finans ve sigorta faaliyetleri
11	Gayrimenkul faaliyetleri
12	Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri
13	İdari ve destek hizmet faaliyetleri
14	Eğitim
15	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
16	Kültür, sanat eğlence, dinlenme ve spor
17	Diğer hizmet faaliyetleri
(*) Sadece bir faaliyet kolu işaretlenecektir.	
2: İşyerinin iktisadi faaliyet kodu işyeri listesindeki ile	
Aynı	
Değişmiş	
3: İşyeri mevsimlik çalışıyor mu?	
Evet	→ Soru 4'e geçiniz.
Hayır	→ Soru 4'e geçiniz.

Bölüm II - MEVCUT İSTİHDAM			
S4: İşyerinizde çalışmakta olan mevcut personeli fiilen yaptıkları işlere göre sıralayınız?			
01	02	03	04
Yapılan iş (Ömek; mimar, ziraat mühendisi, harita teknikeri, buldozer operatörü,	Erkek	Kadın	Toplam

Bölüm III - AÇIK İŞLER														
S5: İşyerinizde şu an eleman ihtiyacı duyduğunuz meslekleri ve her meslekte ihtiyaç duyulan eleman sayısını belirtiniz?														
S5.1: Eleman ihtiyacı duymuyoruz ☐ → Soru 6.1'e geçiniz.														
01	02	03	04	05	06									
Eleman İhtiyacı Duyulan Meslekler	Toplam Açık İş Sayısı	Talep Edilen Aşağı Eğitim Düzeyi 1. Lise altı 2. Genel İse 3. Meslek İhtisası 4. Meslek (Okulolu) 5. Lisans 6. Lisans Üstü 7. Farklıdır	Beceri İhtiyacı (*) 1. Bilgisayar kullanımı 2. Fiziki ve Bedensel yeterlilik 3. Hesap yapabilmek (analitik beceri) 4. Mesleğe ilişkin yeterli bilgi 5. Proje tabanlı çalışma 6. Satış ve pazarlama becerisi 7. Sorun çözme ve bağımsız karar verme becerileri 8. Takım çalışması 9. Yabancı dil 10. İletişim ve ifade yeteneği	İhtiyacı duyduğunuz elemanı şu anda herhangi bir yolla arıyor musunuz? 1-EVET 2-HAYIR	Açık İşlerinizi hangi yolla arıyorsunuz (*) 1. İŞKUR aracılığıyla 2. Gazete 3. Akrabalar-Eğ. Dost 4. İnternet Siteleri 5. Özel İstihdam Büroları									
						1	2	3	4	5	6	7	8	9

BÖLÜM IV. İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR	
S6.1: 2012 yılı içerisinde işyerinizde eleman alımı yapıldıysa mesleklere göre belirtiniz?	
S6.2: 2012 yılı içerisinde işyerinde eleman alımı yapılmadı. ☐ → Soru 7'e geçiniz.	
01	02
Eleman Alınan Meslekler	Alınan Eleman Sayısı
	□□

BÖLÜM IV. İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR	
S7.1: İşyerinizde, 2012 yılı içerisinde eleman çıkma/çıkanılma durumunu mesleklere göre belirtiniz?	
S7.2: 2012 yılı içerisinde işyerinde eleman çıkma/çıkanılma durumu olmadı. ☐ → Soru 8'e geçiniz.	
01	02
Eleman Çıkan / Çıkarılan Meslekler	Çıkan / Çıkarılan Eleman Sayısı
	□□

BÖLÜM V. 31 ARALIK 2012 TARİHİ İTİBARIYLA ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAKI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER		
01	02	03
S.8: 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam artışı bekliyor musunuz?	Evet → 8.3'e geçiniz	
S.8.1: 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte artış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	9.soruya geçiniz
S.8.2: 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte artış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	9.soruya geçiniz
S8.3: <u>31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla</u> işyerinizde çalışan sayısında artış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla <u>ARTIŞ</u> olacağını düşündüğünüz meslekler	31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla beklediğiniz sayısal <u>artış</u> ı belirtiniz.	
	□□	

01	02	03
S.9: 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam azalışı bekliyor musunuz?	Evet → 9.3'e geçiniz	
S.9.1: 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte azalış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	10.soruya geçiniz
S.9.2: 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte azalış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	10.soruya geçiniz
S.9.3: <u>31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla</u> işyerinizde çalışan sayısında azalış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla <u>AZALIŞ</u> olacağını düşündüğünüz meslekler	31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla beklediğiniz sayısal <u>azalış</u> ı belirtiniz.	
	□□	

BÖLÜM VI. 30 HAZİRAN 2013 TARİHİ İTİBARIYLA ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER		
01	02	03
S.10: 30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam artışı bekliyor musunuz?	Evet →	10.3'e geçiniz
S.10.1: 30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte artış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	11.soruya geçiniz
S.10.2: 30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte artış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	11.soruya geçiniz
S10.3: <u>30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla</u> , işyerinizde çalışan sayısında artış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla ARTIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler		30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla beklediğiniz sayısal artışı belirtiniz.
		□ □

BÖLÜM VI. 30 HAZİRAN 2013 TARİHİ İTİBARIYLA ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER		
01	02	03
S.11: 30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam azalışı bekliyor musunuz?	Evet →	11.3'e geçiniz
S.11.1: 30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte azalış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	12.soruya geçiniz
S.11.2: 30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla herhangi bir meslekte azalış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	12.soruya geçiniz
S11.3: <u>30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla</u> , işyerinizde çalışan sayısında azalış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla AZALIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler		30 Haziran 2013 tarihi itibarıyla beklediğiniz sayısal azalışı belirtiniz.
		□ □

BÖLÜM VII. ELEMAN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER				
S12.1: 2012 yılı içerisinde işyerinizde eleman temininde güçlük çektiğiniz meslekleri ve bu mesleklerde temininde güçlük çektiğiniz eleman sayısını belirtiniz?				
S12.2: Eleman temininde güçlük çektiğimiz meslek yok. ☐ → Anket Bitmiştir. TEŞEKKÜRLER.				
Eleman Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	Temininde güçlük çekilen eleman sayısı	Temininde Güçlük çektiğiniz mesleği şu an karşıladınız mı?	Temininde Güçlük Çekilme Nedeni (*)	
		1-EVET 2- HAYIR 3-KISMEN	1. Bu meslekte eleman bulunamaması 2. Gerekli Mesleki beceriye/iteliğe sahip eleman bulunamaması 3. Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması 4. Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi 5. Önerilen ücretin az bulunması	
01	02	03	1	2
	□ □	□		

Ek 2- Ek 2a: Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi

İl İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında tam sayım yapılan iller dışında tabakalı rassal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İşgücü Piyasası Araştırmasında amaç, kapsam dâhilindeki sektör bazında il ve Türkiye tahmini vermektir. Örnek hacmi istenilen düzeyde tahmin üretilmesini sağlayacak kriterler dikkate alınarak ve % 25 cevapsızlık oranı ilave edilerek 64 ilde tamsayım 15 ilde örnekleme şeklinde belirlenmiştir.

Örnek hacminin dağıtımı, sektör düzeyinde uzlaşık dağıtım yöntemi ile yapılmıştır.

$$n_h = \bar{n} [K_2 + (1- K_2) M_h^2]^{1/2}$$

$\bar{n}$ = Göze düşen ortalama örnek hacmi

$$M_h = N_h / (N / h) = h \cdot W_h$$

K_2 = Göreceli önem

h = Tabaka sayısı

$n_{min} = K_2 \cdot \bar{n}$ en küçük göze düşen örnek hacmi

Bu yöntem birim sayısı çok küçük dahi olsa her tabakada belirli sayıda örnek hacmini garanti etmektedir. Dolayısıyla girişim sayısının çok az sayıda olduğu tabakalar yapısal olarak sistem içerisinde belirlenerek tamsayıyla ele alınmıştır. Tüm sektörlerde maliyet ve işgücü dikkate alınarak $n_{min}=125$ olacak şekilde tabakalara düşen örnek hacmi belirlenmiştir.

Örneklerin seçimi ardışık basit rassal örnekleme (ABRÖ) yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde, birimlere (0,1] aralığında uniform dağılan sürekli rassal sayılar (permanent random number-PRN) atanır. Atanan bu rassal sayılara göre birimler küçükten büyüğe doğru dizilir, tabaka bazında belirlenen $d_h \in [0,1]$ şeklindeki sabit bir başlangıç noktasından sonraki ilk birimden başlamak üzere, tabaka bazında belirlenen örnek hacmi kadar birim örneğe seçilir.

Ek 2b: Tahmin ve Notasyonlar

Her sektörde girişimler buldukları tabaka esas olmak üzere ABRÖ yöntemi ile örneğe seçilmişlerdir. Her tabakadan örneğe seçilen toplam n_h tane birimin π_h olarak tanımlanan bir seçim olasılığı vardır. Herhangi bir tabakadaki örnek birimin seçim olasılığı aşağıdaki gibi yazılır:

$$\pi_h = \frac{n_h}{N_h}$$

h = ele alınan ekonomik faaliyet ve büyüklük grubundaki tabaka indisi

n_h = h . tabakadaki örnek birim sayısı

N_h = h . tabakadaki toplam birim sayısı

Herhangi bir karakteristiğin (y) toplam tahmini ($\hat{Y}$), seçilen birimlerin seçim olasılıklarının tersi ile çarpımının toplamından elde edilir.

$$\hat{Y}_h = \sum_i \left(\frac{y_i}{\pi_h} \right) = \sum_i \frac{N_h}{n_h} y_i$$

($\hat{Y}$) toplam tahminine ilişkin h . tabakadaki varyans formülü aşağıda verilmiştir:

$$v(\hat{Y}_h) = N_h^2 v(\bar{y}_h) = N_h^2 \left[\sum (y_i - \bar{y}_h)^2 / (n_h - 1) \right] \text{ dir.}$$

Tabaka bazında gerçekleştirilen bu tahminlerden Türkiye toplamına tabakalı örneklemin genel kuralları kullanılarak ulaşılır. Herhangi bir karakteristiğin genel toplam tahmini

$$\hat{Y} = \sum_h \hat{Y}_h \text{ şeklinde bulunur.}$$

Toplam tahmine ilişkin varyans ise

$$v(\hat{Y}) = \sum_h v(\hat{Y}_h) \text{ olarak elde edilir.}$$

Alan uygulaması sırasında alanda kapanan, faaliyeti kapsam dışına çıkan, mükerrer olan ve referans yılında faaliyette bulunmayan birimler kapsam dışında değerlendirilmiş, birimin cevap vermeyi reddetmesi, alanda bulunamaması, el değiştirmesi gibi cevapsızlık durumunun oluşması halinde cevapsızlık düzeltilmesi yapılmıştır. Bu yolla değişkenler bazında elde edilen sonuçların cevapsızlık nedeniyle ortaya çıkacak yanlılık etkileri giderilmiştir. Cevapsızlık düzeltilmesi aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

R^0 = cevapsızlık düzeltilmesi

R^0 = seçilmiş uygun birim sayısı (kapsam dışı birimler hariç) / cevaplı birim sayısıdır.

Ek 2c: Örnekleme Yapılan İller Listesi ve Örnek Sayıları

Tamsayım Yapılan İllerin Adı	10+ İşyeri Sayısı	Örnekleme Yapılan İllerin Adı	10+ Örneklem İşyeri Sayısı
Balıkesir	1.585	Adana	1.677
Manisa	1.582	Ankara	1.982
Tekirdağ	1.545	Antalya	1.745
Hatay	1.416	Bursa	1.838
Aydın	1.370	Denizli	1.507
Şanlıurfa	1.342	Diyarbakır	1.422
Kahramanmaraş	1.327	Gaziantep	1.472
Eskişehir	1.282	İstanbul	2.132
Sakarya	1.250	İzmir	1.881
Malatya	1.070	Kayseri	1.440
Afyonkarahisar	995	Kocaeli	1.737
Elazığ	974	Konya	1.658
Ordu	962	Mersin	1.572
Kütahya	890	Muğla	1.478
Erzurum	856	Trabzon	1.393
Van	850	Örneklem Toplam	24.934
Zonguldak	832		
Sivas	804	Tokat (Pilot İl)	704
Çorum	802	Samsun (Pilot İl)	1387
Çanakkale	753		
Düzce	736	Araştırmada Seçilen Toplam İşyeri	65.723
Uşak	691		
Giresun	687		
Mardin	677		
Osmaniye	671		
Adıyaman	644		
Batman	641		
Rize	607		
Aksaray	602		
Nevşehir	559		
Edirne	517		
İsparta	505		
Kırklareli	485		
Kastamonu	481		
Yozgat	475		
Amasya	445		
Niğde	423		
Bolu	406		
Karaman	393		
Yalova	386		
Burdur	364		
Şırnak	345		
Bartın	303		
Karabük	299		
Bilecik	291		
Bingöl	281		
Sinop	280		
Erzincan	278		
Kırşehir	260		
Artvin	244		
Kırıkkale	240		
Siirt	233		
Bitlis	216		
Ağrı	213		
Çankırı	212		
Muş	192		
Kars	177		
İğdir	162		
Gümüşhane	127		
Kilis	119		
Hakkari	117		
Tunceli	93		
Bayburt	77		
Ardahan	57		
Tamsayım toplamı	38.698		

Ek 3- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü

İşgücü Piyasası: Potansiyel çalışanların emeklerini arz ettikleri, işverenlerin de, ihtiyaç duydukları işgücünü talep ettikleri piyasadır. Çalışanlar öncelikle mesleki olmak üzere işe ilişkin beceri ve yeterliliklerini sunarken karşılığında ücret talep ederler.

İl İşgücü Piyasası: İşgücünün il düzeyinde arz ve talep olduğu pazardır. İl düzeyinde işverenler birçok iş için çeşitli meslek dallarında işçi, çalışanlar da iş talep eder. Bu işler bakımından piyasa, il işgücü piyasasıdır.

İşgücü Piyasası Analizi: Belirli bir yer, bölge ya da ülkenin işgücü piyasasının niteliklerinin ve ayırıcı özelliklerinin incelenip çözümlenmesidir.

İşgücü Talebi: İşgücü talebi işverenlerin istihdam etmeyi istedikleri işçi sayısıdır.

İşgücü Talep Araştırması: İŞKUR tarafından 10-Eylül-31 Ekim tarihleri arasında yapılan işyeri ziyaretleri kapsamında "İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu" uygulamasıdır.

İşgücü Talep Araştırması Çerçevesi: Maliye Bakanlığı kayıtları kullanılarak TÜİK tarafından hazırlanan "Türkiye İşyeri Kayıt Sistemi" üzerinden en güncel veri olan 2011 yılı kayıtlarıdır. Talep araştırması kapsamında çeşitli nedenlerle görüşülemeyen işyerleri için "işyeri cevapsızlık formu" doldurulmuştur.

İşgücü Arzı: Bireylerin her türden işgücü piyasasına pazarlamak üzere sundukları işgücü toplamıdır.

Tanımlanmış bir zaman dilimi (referans dönemi) içinde belirli bir yaş üzerindeki nüfus, işgücü bakımından üç temel gruba ayrılmaktadır; istihdam edilenler, işsizler ve işgücüne dâhil olmayanlar. İstihdam edilenler ve işsizler, birlikte işgücünü oluştururlar. Yukarıda belirtilenler şu şekilde özetlenebilir;

Çalışma çağındaki nüfus: İşgücü+ İşgücüne dâhil olmayanlar

İşgücü: İstihdam edilenler+ İşsizler

Kurumsal olmayan nüfus: Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastahane, hapisane, kışla ya da orduvinde ikamet edenler dışında kalan nüfustur.

Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus: Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaşta nüfustur.

Genç nüfus: 15-24 yaş grubundaki nüfustur.

İşgücü: İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar.

İşgücüne Katılım Oranı (İKO): İşgücü katılım oranı bir ekonomide çalışan veya işsiz, ekonomik olarak aktif olan nüfusun çalışabilir yaşta nüfusa olan oranını ifade eder.

İşgücü Arzı (İstihdam + İşsiz)

İKO = Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus x 100

Çalışma hayatına katılımı ölçen bu gösterge, çalışma yaşındaki nüfusun ekonomik olarak aktif olan kesimini gösterir. Ülke mal ve hizmet üretiminde yer alabilecek işgücü arzının büyüklüğü hakkında bilgi verir. Cinsiyet ve yaş gruplarına ve eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı ekonomik olarak aktif nüfusun yapısı hakkında bir resim çizer.

Eğitim seviyelerine göre işgücü: Bu gösterge toplam işgücünü eğitim durumlarına göre analiz ederken, 25-29 yaş grubundaki yüksek eğitimlilerin işgücü içindeki oranına da özel önem verir.

İstihdam edilenler: Aşağıda yer alan işbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar grubuna dâhil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfustur.

İş başında olanlar: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.

İş başında olmayanlar: İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar istihdamda kabul edilmektedir.

Üretici kooperatifi üyeleri, bir iş ya da meslekte bilgi veya beceri kazanmak amacıyla belirli bir menfaat (aynı ya da nakdi gelir, sosyal güvence, yol parası, cep harçlığı vb.) karşılığında çalışan çıraklar ve stajyer öğrenciler de istihdam halinde olanlar kapsamına dâhil edilmektedirler.

İstihdam Oranı: Çalışanların çalışabilir yaştaki nüfusa oranıdır. Ülke ekonomisinin istihdam yaratma gücünü gösterir. Özellikle yaş, cinsiyet ve iktisadi faaliyetlere göre istihdama katılım oranı istihdam politikalarının oluşturulmasında kilit unsurlardır.

Toplam istihdam

$$\text{İstihdam Oranı} = \frac{\text{Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus}}{\text{Toplam istihdam}} \times 100$$

Yüksek istihdam oranı ülke ekonomisinin pozitif olarak değerlendirilmesine yol açmasına rağmen, bu gösterge tek başına yeterli değildir. İstihdam oranının değerlendirilmesinde ücretler, çalışma saatleri, kayıt dışı istihdam, eksik istihdam ve çalışma saatleri de önemlidir.

Düşük istihdama katılım oranı ise nüfusun ekonomik faaliyetlere katılmadığını, ekonominin ya yüksek işsizlik oranına ya da çok sayıda ekonomik anlamda aktif olmayan nüfusa sahip olduğunu gösterir.

İşteki durum: Ücretliler, kendi hesabına çalışanlar, işverenler ve ücretsiz aile işçileri olarak dört kategori altında toplanan işteki durum, işgücü piyasasının dinamiklerini ve ülke ekonomisinin gelişimini gösterir. Gelişen bir ülkede genel olarak beklenen tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörlerine geçişle birlikte, ücretli ve maaşlı çalışanların sayısındaki artış; kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışan sayısındaki azalıştır.

İktisadi faaliyetlere göre istihdam: Bu gösterge istihdamın hangi ekonomik faaliyetlerde yer aldığına ifadesidir. İstihdam genelde tarım, sanayi ve hizmetler olarak üç temel iktisadi faaliyete ayrılır. Bu gösterge toplam istihdamın sektörlere göre oransal dağılımını gösterir. Böylelikle sektörlere göre ekonomik gelişmeyi veya daralmayı, trendleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri arasındaki seviye farkını ortaya koyar. Sektörel istihdam akışları verimlilik analizlerinde çok önemli yer teşkil eder. Toplam verimliliğin artması için, istihdamın daha az verimliliğe sahip sektörlerden daha yüksek verimliliğe sahip sektörlerle geçmesi gerekir.

Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev2.0 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler kapsamı oluşturmaktadır.

A	Tarım, ormancılık ve balıkçılık
B	Madencilik ve Taş ocakçılığı
C	İmalat
D	Elektrik, gaz, Buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
E	Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
F	İnşaat
G	Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motordikletlerin onarımı
H	Ulaştırma ve depolama
I	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
J	Bilgi ve iletişim
K	Finans ve sigorta faaliyetleri
L	Gayrimenkul faaliyetleri
M	Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri
N	İdari ve destek hizmet faaliyetleri
O	Kamu yönetimi ve savunma
P	Eğitim
Q	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
R	Kültür, sanat eğlence, dinlenme ve spor
S	Diğer hizmet faaliyetleri
T	Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri: Hanehalkları Tarafından Kendi Kullanımlarına Yönelik Olarak Ayrım Yapılmamış
U	Uluslar arası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri

Mesleklerle göre istihdam: Meslek sınıflaması olarak kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ISCO-88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırma Sistemi esaslarına göre hazırlanan ve meslek

sınıflandırma sistemi içinde yer alan meslek unvanlarını, özetlenmiş meslek tanımlarını ve meslek kodlarını kapsayan bir sözlüktür.

Meslek sınıflaması dört rakamlı kodlanmış olup 9 ana grup altında toplanmaktadır. Ana grupların altında 2 basamaklı alt gruplar, alt grupların altında 3 basamaklı meslek grupları ve meslek gruplarının da altında 4 basamaklı meslekler yer almaktadır. İŞKUR tarafından kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü (TMS) İSCO-08 ile uyumlu daha ayrıntılı bir sözlüktür. İSCO'da söz konusu olan meslek grubu iken TMS'de mesleklerin en ayrıntılı hali bulunmaktadır.

Bu gösterge özellikle farklı işgücü piyasalarında arz ve talep dengesizliklerin analizinde çok önemlidir. Karar vericiler ve politika yapımcıların ekonomik ve sosyal politikaların formüle edilmesinde ve işgücü, öğretim ve mesleki eğitimin planlanarak uygulanmasında, yürütülmesinde istihdamın mesleklere göre dağılımı önem arz etmektedir.

Kayıt dışı istihdam: Referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanlardır.

Birçok ülkede kayıtdışı istihdam, gelir ve üretim yaratmada önemli bir rol oynar. Kayıtdışı istihdam sosyal güvenlik sisteminin ve yasal yaptırımlarının dışında olmasına rağmen, yüksek nüfus artış hızına veya kentleşmeye sahip ülkelerde bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kayıt dışı istihdam oranı: Bu gösterge kayıt dışı istihdamın toplam istihdam içindeki oranı olarak hesaplanmaktadır. Oranın büyüklüğü çalışma hayatının sosyal güvenceden uzaklığı hakkında bilgi verir.

Kayıtdışı istihdam

Kayıtdışı istihdam Oranı = $\frac{\text{Kayıtdışı istihdam}}{\text{Toplam istihdam}} \times 100$

Eksik istihdam: Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından düzenlenen 16. Çalışma İstatistikçileri Konferansında, mevcut eksik istihdam tanımı, yaşanan ölçüm zorlukları nedeniyle yeniden ele alınarak, eksik istihdam sorununu daha net ortaya koyabilecek "zamana bağlı eksik istihdam" ve "yetersiz istihdam" kavramlarına geçilmesine karar verilmiştir.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer

işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Yetersiz istihdam: Zamana bağlı eksik istihdam kapsamında yer almamak koşuluyla, referans haftasında istihdamda olan, son 4 hafta içinde mevcut işini değiştirmek için veya mevcut işine

ek olarak bir iş aramış olan ve böyle bir iş bulduğu takdirde 2 hafta içinde çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

İşsiz: Çalışma yaşında olup, işi olmayan, aktif olarak iş arayan ve çalışmaya hazır kesimi ifade eder. Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler.

İşsizlik oranı: İşgücü piyasasının en çok bilinen ve medya tarafından da üzerine en çok değinilen göstergesi işsizlik oranıdır. Toplam işsiz sayısının işgücü arzına oranıdır. İşsizliğin değerlendirilmesinde toplam işsizlik oranı tek başına yeterli olmaz. Gelecek planlaması için genç işsizlik ve uzun süreli işsizlik oranlarının da ayrıca dikkate alınması gerekir.

İşsiz

İşsizlik Oranı = $\frac{\text{İşsiz}}{\text{İşgücü arzı (istihdam + işsiz)}} \times 100$

Genç işsizlik: Gelişmişlik seviyesine bakmaksızın bir çok ülkede genç işsizliği en önemli politika konusu olarak değerlendirilir. Bu kavramda genç 15-24 yaş grubunu ifade eder.

Genç işsizlik oranı : Genç işsizliğini ayrıntılı olarak tanımlayabilmek için dört ölçüt önemlidir.

- 15-24 yaş grubundaki işsiz sayısının aynı yaş grubundaki işgücü içindeki oranıdır.
- içinde genç işsizlerin oranını gösteren genç işsizlik oranı
- Yetişkin işsizlik oranı içinde genç işsizlik oranının yüzdesi
- Genç işsizlik indeksi olarak tanımlan toplam işsizlik içinde gençlerin oranı
- Genç nüfus içinde genç işsizlerin oranı

Uzun süreli işsizlik: Kısa süreli işsizlik; işsizlik ödenekleri, daha önce yapılan tasarruflar veya aile üyelerinin desteği ile yönetilebilir. İşsizliği süresi uzadıkça ekonomik yıkıma yol açar. Bir yıldan fazla süreli işsizlik olarak tanımlanan uzun süreli işsizliğin değerlendirilmesinde iki ölçüt önemlidir.

- Toplam işgücü içinde uzun süreli işsizlerin oranı
- Uzun dönemli işsizlik indeksi olarak tanımlanan bir yıldan fazla süredir işsiz olanların toplam işsizlik içindeki oranı

İşgücüne dahil olmayan (İnaktif) nüfus: İşsiz veya istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfustur. Bu gösterge, özellikle kişilerin neden işgücü içinde yer almadıklarını açıklamaları bakımından çok önemlidir. Kişiler, çeşitli nedenlerle işgücü piyasası içinde yer almayabilirler. Çalışmak istedikleri halde kendilerine uygun iş bulamayacakları gibi düşüncelerle iş aramayan kesim potansiyel işsiz olmaları nedeniyle işgücü piyasasını yakından ilgilendiren kavramdır.

İşgücüne dahil olmayanlar aşağıdaki gruplara ayrılmıştır.

1. *İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar:* Çeşitli nedenlerle iş aramayıp, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.1. *İş bulma ümidi olmayanlar:* Daha önce ii aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.2. *Diğer:* Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu

belirten kişilerdir.

2. *Mevsimlik çalışanlar:* Mevsimlik çalışması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

3. *Ev işleriyle meşgul:* Kendi evinde ev işleriyle meşgul olması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

4. *Eğitim/Öğretime devam ediyor:* Bir öğrenim kurumuna, kursa vb. devam etmesi

nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

5. *Emekli:* Bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olduğu için iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

6. *Çalışamaz halde:* Bedensel özür, hastalık veya yaşlılık nedeniyle iş aramayan ve iş başı

yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

7. *Diğer:* Ailevi ve kişisel nedenler ve bunun dışındaki diğer nedenler ile iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus – (İstihdam + İşsiz)

İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus Oranı = $\frac{\text{Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus} - (\text{İstihdam} + \text{İşsiz})}{\text{Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus}} \times 100$

Eğitim durumu: 6 ve yukarı yaştaki tüm fertlerin eğitim durumları hakkındaki bilgilerdir. Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED,1997) uygun olarak sınıflandırılmaktadır, ana grupla aşağıdadır

1. Okuma yazma bilmeyen
2. Okuma yazma bilip bir okul bitirmeyen
3. İlkokul
4. İlköğretim
5. Ortaokul veya mesleki ortaokul
6. Genel Lise
7. Mesleki veya teknik lise
8. Yüksek öğretim

Başvuru: İş arayanların, gereksinimlerinin karşılanması için Kurum il Müdürlüklerine doğrudan yaptıkları müracaatlardır (İŞKUR)

Kayıtlı İşsiz: Çalışma yaşında ve gücünde olan, çalışmak isteyen, Kuruma başvurduğunda asgari ücret düzeyinde gelir getirici bir işi olmayan, Kurum tarafından henüz kendisine iş bulunamayan aktif kayıtlardaki kişilerdir. Kayıtlı işgücünden, daha iyi şartlarda iş arayanlar, emeklilerden iş arayanlar ve belli bir iş yerinde çalışmak isteyenler çıkarıldığında geriye kalanlar kayıtlı işsiz sayılmaktadır. (İŞKUR)

Kayıtlı işgücü: İş arayanlardan aktif kayıtlarda yer alanların tümüdür.

Aktif kayıt: Son işlem tarihinden itibaren 2 yıl süre ile işe gönderilmek üzere hazır olan kayıttır.

Açık İş: Kuruma işverenlerden intikal eden işçi istemidir.

Açık İş: İşveren tarafından hemen veya yakın gelecekte doldurulmak istenen ve işverenin işyeri dışından uygun bir adayın bulunması için aktif adımları attığı yeni yaratılan, boş veya boşalacak iştir. (EUROSTAT) . Bu tanıma göre açık iş muhakkak işyeri dışına açılmalıdır. İşgücü Talep araştırması kapsamında derlenen açık işler bu kapsamdadır.

İşe Yerleştirme: İş arayanların kurumca işe yerleştirilmesidir.

Beceri: Eğitim, öğretim ve deneyimin ürünü olan beceri, ilişkin olduğu konudaki bilgiyle bir araya geldiği zaman uzman kişinin niteliğini oluşturur. *Beceri*, genel olarak iş ve görevleri başarabilmek için gerekli olan sistematik zihinsel ve fiziksel eylemleri, yatkınlıkları, etkinlikleri ifade eder.

Beceri Eksiği: İşgücünün sahip olduğu genel uzmanlığın işin gerekleriyle uyumsuzluğudur.

Beceri İhtiyacı: Belirli bir organizasyon, sektör veya ulusal ekonomide, farklı türdeki faaliyet, iş veya mesleki rol için gereksinim duyulan beceridir.

Beceri Açığı: Beceri açığının yapısı ve düzeyini belirtir. İşgücü piyasasında becerili işgücüne ihtiyacın, mevcut işgücü arzından ne kadar fazla olduğunu gösterir. Dünyanın birçok ülkesinde işgücü piyasaları, artan işsizlik, yetersiz eğitilmiş personel, ekonomik ve teknolojik koşulların hızla değişmesi ve bu değişime ayak uydurma güçlükleri gibi sorunlarla karşı karşıyadır. beceri açığının nedenleri arasında, (1) iş gereksinimleriyle karşılaştırıldığında yetersiz kalan ehliyetler, (2) Ehliyetlerle karşılaştırıldığında yetersiz kalan işler, (3) İşsizlik, gizli işsizlik, (4) sayısal olarak becerili işçi açığı yer alır.

Temininde güçlük çekilen meslekler: İşverenler açık işlerini istedikleri becerilere sahip çalışanlarla doldurmadıkları takdirde, bu durumu temininde güçlük çekilen meslekler veya beceri eksikliği açık işler olarak ifade ederler.

Yaş bağımlılık oranı : 0-14 ve 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun, 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranının yüzde olarak ifadesidir.

$$\text{Yaş Bağımlılık Oranı} = \frac{(0 - 14 \text{ yaş nüfus} + 65 \text{ yaş nüfus})}{15 - 64 \text{ yaş nüfus}} \times 100$$

Bölgesel Gayri Safi Katma Değer (GSKD): Bir bölgede yerleşik ekonomik birimlerin belli bir dönemde bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri sonucunda ürettikleri mal ve hizmetlerin (çıktı) değerinden, bu üretimde bulunabilmek için kullandıkları mal ve hizmetler (ara tüketim) değerinin çıkarılması sonucu elde edilen değerdir.

Kişi Başı Bölgesel Gayri Safi Katma Değer: Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değer yıl ortası bölge nüfus tahminine bölünmesi ile TL cinsinden kişi başı bölgesel gayri safi katma değer elde edilir. Hesaplanan bu değer ithalat ağırlıklı ortalama dolar kuruna bölünmesi ile, dolar değeriyle kişi başı bölgesel gayri safi katma değere ulaşılmaktadır.

Girişim: Yasal birimlerin oluşturduğu en küçük özellikle mevcut kaynaklarının tahsisi için

belirli derecede karar alma özerkliğini kullanarak, mal ve hizmet üreten bir organizasyon birimidir. Girişim, bir veya birden fazla yerde, bir veya birden fazla faaliyet yürütebilir.

Yerel birim: Coğrafi olarak tanımlanan bir yere yerleşmiş girişim veya onun bir parçasıdır.

Ekonomik faaliyet, coğrafi olarak tanımlanan bu yerde veya bu yerden tek ve aynı girişim için bir veya daha fazla kişinin çalışması halinde yürütülür.

Açık İş Oranı: Açık işlerin, açık işler ile mevcut çalışanların sayısının toplamına bölünmesi ile elde edilen bir orandır. Temel olarak, işyerleri tarafından fiilen doldurulmak istenen ve bu doğrultuda gerekli girişimlerin yapıldığı pozisyonları göstermektedir. İşyerinde çalışanlar yardımıyla doldurulmayı bekleyen pozisyonlar ise açık iş kavramı kapsamında yer almamaktadır. İşgücü arzına ilişkin işsizlik oranına kıyasla işgücü talebinin bir göstergesi olarak

ekonominin konjonktürel hareketlerine dair daha kullanışlı bir göstergedir. Örneğin ekonominin büyüme dönemlerinde açık iş oranında nispi olarak yükseliş görülürken, açık iş oranının gerilediği dönemler ekonomide yavaşlama işareti olarak değerlendirilmektedir.

Net İstihdam Değişim Oranı: Beklenen istihdam artışından, beklenen istihdam azalışının çıkarılması ile elde edilen sayının mevcut çalışan sayısına bölünmesi ile elde edilen orandır.

Ek 4- 4a- Ek Tablolar

Tablo1: Nüfus ve Konut Araştırması Kapsamında İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri

il	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücünde olmayan nüfus	İşgücüne katılım oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)
Toplam	55 639	26 420	24 320	2 100	29 219	47,5	43,7	7,9
Adana	1 536	671	595	77	864	43,7	38,7	11,4
Adıyaman	408	211	187	23	197	51,7	46,0	11,1
Afyonkarahisar	530	250	237	13	281	47,1	44,7	5,1
Ağrı	333	163	151	12	170	49,0	45,5	7,2
Amasya	255	124	116	7	131	48,5	45,6	6,0
Ankara	3 794	1 691	1 570	121	2 103	44,6	41,4	7,1
Antalya	1 559	835	790	45	723	53,6	50,7	5,4
Artvin	134	78	73	5	56	58,3	54,7	6,0
Aydın	794	391	359	33	403	49,2	45,1	8,3
Balıkesir	942	459	426	33	483	48,7	45,2	7,2
Bilecik	163	76	72	4	87	46,7	44,2	5,3
Bingöl	182	86	78	8	95	47,5	43,1	9,3
Bitlis	208	103	91	11	106	49,2	43,7	11,1
Bolu	223	105	99	6	118	47,1	44,4	5,7
Burdur	201	103	97	6	98	51,3	48,2	5,9
Bursa	2 045	985	916	69	1 060	48,2	44,8	7,0
Çanakkale	408	204	195	8	204	49,9	47,8	4,2
Çankırı	140	69	65	3	71	49,0	46,6	5,0
Çorum	415	193	183	10	221	46,6	44,1	5,3
Denizli	733	384	360	23	350	52,3	49,1	6,1
Diyarbakır	995	402	347	55	592	40,4	34,9	13,8
Edirne	335	188	177	11	147	56,2	52,9	5,9
Elazığ	418	178	159	19	241	42,5	38,0	10,6
Erzincan	167	79	74	5	88	47,4	44,4	6,4
Erzurum	549	259	242	17	290	47,2	44,1	6,6
Eskişehir	634	265	247	18	369	41,8	39,0	6,6
Gaziantep	1 134	497	460	38	637	43,9	40,5	7,6
Giresun	336	166	153	14	169	49,6	45,4	8,3
Gümüşhane	100	45	41	4	55	45,0	41,2	8,5
Hakkari	174	72	62	9	102	41,2	35,8	13,0
Hatay	1 035	474	423	51	560	45,8	40,9	10,8
Isparta	327	163	152	12	164	50,0	46,4	7,1
Mersin	1 241	570	517	54	671	46,0	41,6	9,4
İstanbul	10 368	4 983	4 565	418	5 384	48,1	44,0	8,4
İzmir	3 173	1 477	1 330	147	1 696	46,6	41,9	9,9
Kars	211	108	102	6	102	51,4	48,3	6,0
Kastamonu	292	161	156	6	131	55,2	53,3	3,5
Kayseri	917	396	368	28	522	43,1	40,1	7,0
Kırklareli	284	153	140	13	131	54,0	49,4	8,4

il	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücünde olmayan nüfus	İşgücüne katılım oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)
Kırşehir	173	80	75	6	93	46,5	43,1	7,3
Kocaeli	1 208	555	502	53	653	45,9	41,5	9,5
Konya	1 493	683	649	33	811	45,7	43,5	4,9
Kütahya	453	207	195	12	246	45,6	43,0	5,9
Malatya	556	251	230	21	305	45,2	41,4	8,4
Manisa	1 048	546	520	26	502	52,1	49,6	4,8
Kahramanmaraş	726	335	307	28	391	46,1	42,2	8,4
Mardin	471	198	177	20	274	41,9	37,6	10,3
Muğla	669	365	343	22	303	54,6	51,3	6,1
Muş	248	125	115	10	123	50,3	46,3	8,1
Nevşehir	215	115	110	5	100	53,4	51,1	4,3
Niğde	244	129	122	7	115	52,9	49,8	5,8
Ordu	551	299	282	16	252	54,2	51,3	5,4
Rize	253	120	108	13	132	47,6	42,6	10,5
Sakarya	678	309	281	27	370	45,5	41,5	8,8
Samsun	960	472	434	38	488	49,2	45,2	8,0
Siirt	185	79	73	7	106	42,9	39,2	8,6
Sinop	164	81	77	4	83	49,6	47,1	4,9
Sivas	474	209	194	15	265	44,1	40,9	7,4
Tekirdağ	647	341	317	24	306	52,7	49,0	6,9
Tokat	453	218	207	11	235	48,1	45,6	5,2
Trabzon	592	305	281	24	288	51,4	47,4	7,8
Tunceli	72	40	35	5	32	55,1	48,2	12,5
Şanlıurfa	988	447	400	46	542	45,2	40,5	10,4
Uşak	269	144	132	12	125	53,6	49,1	8,4
Van	638	276	249	27	362	43,2	39,0	9,8
Yozgat	347	171	159	12	176	49,4	45,9	7,0
Zonguldak	488	238	220	17	251	48,7	45,1	7,3
Aksaray	273	147	139	8	126	53,8	51,0	5,3
Bayburt	58	33	32	2	25	57,4	54,5	4,9
Karaman	176	88	81	6	88	49,9	46,4	7,1
Kırıkkale	216	84	75	9	132	38,8	34,8	10,3
Batman	314	128	112	16	186	40,8	35,7	12,6
Şırnak	260	109	93	17	150	42,1	35,7	15,3
Bartın	150	74	69	5	77	49,0	45,7	6,9
Ardahan	80	50	47	3	31	61,7	58,2	5,7
Iğdır	125	71	66	5	54	56,8	52,6	7,3
Yalova	163	76	69	8	87	46,8	42,0	10,2
Karabük	178	73	67	6	105	40,9	37,4	8,6
Kilis	85	43	41	2	42	50,7	47,9	5,5
Osmaniye	343	148	132	16	194	43,3	38,6	10,9
Düzce	262	141	130	11	121	53,6	49,4	7,8

Kaynak:TÜİK *(2 Ekim 2011 itibariyle)

Ek 4b: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (Sege-2011)

İL KODU	İLLER	SEGE 2011 Sırası
TR100	İstanbul	1
TR510	Ankara	2
TR310	İzmir	3
TR421	Kocaeli	4
TR611	Antalya	5
TR411	Bursa	6
TR412	Eskişehir	7
TR323	Muğla	8
TR211	Tekirdağ	9
TR322	Denizli	10
TR424	Bolu	11
TR212	Edirne	12
TR425	Yalova	13
TR222	Çanakkale	14
TR213	Kırklareli	15
TR621	Adana	16
TR721	Kayseri	17
TR422	Sakarya	18
TR321	Aydın	19
TR521	Konya	20
TR612	Isparta	21
TR221	Balıkesir	22
TR331	Manisa	23
TR622	Mersin	24
TR334	Uşak	25
TR613	Burdur	26
TR413	Bilecik	27
TR812	Karabük	28
TR811	Zonguldak	29
TRC11	Gaziantep	30
TR901	Trabzon	31
TR522	Karaman	32
TR831	Samsun	33
TR904	Rize	34
TR423	Düzce	35

İL KODU	İLLER	SEGE 2011 Sırası
TRB11	Malatya	42
TR332	Afyon	43
TR905	Artvin	44
TRA12	Erzincan	45
TR631	Hatay	46
TR821	Kastamonu	47
TR813	Bartın	48
TR722	Sivas	49
TR833	Çorum	50
TR823	Sinop	51
TR903	Giresun	52
TR633	Osmaniye	53
TR822	Çankırı	54
TR712	Aksaray	55
TR713	Niğde	56
TR832	Tokat	57
TRB14	Tunceli	58
TRA11	Erzurum	59
TR632	Kahramanmaraş	60
TR902	Ordu	61
TR906	Gümüşhane	62
TRC13	Kilis	63
TRA13	Bayburt	64
TR723	Yozgat	65
TRC12	Adıyaman	66
TRC22	Diyarbakır	67
TRA22	Kars	68
TRA23	Iğdır	69
TRC32	Batman	70
TRA24	Ardahan	71
TRB13	Bingöl	72
TRC21	Şanlıurfa	73
TRC31	Mardin	74
TRB21	Van	75
TRB23	Bitlis	76

TR714	Nevşehir	36	TRC34	Siirt	77
TR834	Amasya	37	TRC33	Şırnak	78
TR333	Kütahya	38	TRA21	Ağrı	79
TRB12	Elazığ	39	TRB24	Hakkari	80
TR715	Kırşehir	40	TRB22	Muş	81
TR711	Kırıkkale	41			